



เรื่อง
สอบบาลี
ของ
สนาามหลวงแผนกบาลี
พ.ศ. ๒๕๕๗



โอวาทแม่กองบาลีสนามหลวง
ในการเปิดสอบประโยคบาลีสนามหลวง
พ.ศ. ๒๕๕๗



นักเรียนผู้สอบความรู้ประโยคบาลีสนามหลวงทุกรูป

วันนี้ เป็นวันแรกของการเปิดสอบประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๑ ครั้งหลัง ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งเป็นการสอบของชั้นประโยค ๑-๒ และประโยค ป.ธ.๓, ๔, ๕ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคประจำสภนี้ การสอบประโยค บาลีสนามหลวงในส่วนกลาง สนามหลวงแผนกบาลี ร่วมกับเจ้าสำนักสถานที่ สอบในแต่ละแห่ง ได้ร่วมกันดำเนินการจัดการสอบ ส่วนการสอบประโยค บาลีสนามหลวงในส่วนภูมิกานั้น แม่กองบาลีสนามหลวงได้มอบหมายให้ เจ้าคณะภาคเจ้าสังกัดเป็นผู้รับผิดชอบโดยตลอด ดังที่ได้ปฏิบัติมาในสภก่อน

ท่านทั้งหลาย ถึงวาระหนึ่งขวบปี เรามีภาระที่อยู่ในความรับผิดชอบ และจำต้องทำให้สำเร็จอยู่มากหลาย และผลที่มุ่งหวังคือความสำเร็จเรียบร้อย โดยประการทั้งปวง โดยปราศจากข้อขัดข้องหรืออุปสรรคขวากหนามใด ๆ มา แฝวพาน แต่ความจริงของชีวิตก็คือทุกอย่างมิได้เป็นไปดั่งใจปรารถนา ต้องใช้ ความเพียร ต้องใช้ความบากบั่น ความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่มาใน รูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งถ้าจิตใจไม่มั่นคง ไม่เข้มแข็ง อ่อนค้อยต่อประสบการณ์ ขาดความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ ย่อมเป็นไปได้ยากที่จะประสบผลสำเร็จ ดังนั้น การยืนยงคงอยู่จนมีโอกาสดำเนินงานในท่ามกลางคนทั้งหลายที่ดี ในท่ามกลางสนามสอบแห่งหนึ่งแห่งใดก็ดี ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์ทราบถึง

ความอดทน ความอดกลั้น และความเป็นผู้มีจิตใจที่มั่นคงแน่วแน่ในแนวทางที่เลือกเดิน และได้เดินมาถึงเวลาและสถานที่พิสูจน์ตน ความชนะหรือพ่ายแพ้เป็นอีกมิตินึงที่รออยู่ข้างหน้า แต่ ณ ปัจจุบันนี้ เท่ากับเป็นการประกาศโดยเปิดเผยถึงตัวตนแห่งความเป็นผู้กล้า และมีความพร้อมที่จะเข้าสู่สนามเพื่อชิงชัย ผลจะออกมาเป็นประการใด ก็พร้อมที่ยอมรับในการพิสูจน์ตน ท่านทั้งหลายทุกรูปที่อยู่ในสถานะของนักเรียนผู้เข้าสอบ ก็คงเป็นไปดุจเดียวกัน การศึกษาทุกประการ เป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์พลังปัญญา เพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตน ผู้ศึกษาที่ใฝ่รู้ ย่อมจะต้องขวนขวายเพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในวิชาที่เรียนรู้อะไรก็ตาม ย่อมจะต้องมีเคล็ดวิชาให้กำหนด นักศึกษาที่ดีจะต้องพยายามกำหนดเคล็ดวิชาให้ได้ และเมื่อผู้ใดก็ตามยังทรงไปถึงเคล็ดวิชานั้นได้ การถึงฝั่งแห่งความรู้ในวิชานั้น เป็นสิ่งที่หวังได้โดยแท้

บาลี เป็นภาษาศักดิ์สิทธิ์ที่พระพุทธเจ้าทรงเลือกใช้รองรับหลักธรรมคำสอนที่ทรงทูลเทศเสียดลศึกษาค้นคว้าด้วยเวลาอันเนิ่นนาน นักถ้าภาษาไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ในตัว ไหนเลยพระพุทธองค์จะทรงเลือกเพราะหลักธรรมที่ทรงศึกษาค้นคว้าจนถึงตรัสรู้นั้น มีความสุขุมคัมภีรภาพยิ่งนัก ถ้าภาษาไม่อยู่ในระดับที่ดีเยี่ยม ไหนเลยจะเก็บรายละเอียดอันเป็นข้อปลีกย่อยเป็นร้อยนับพันนับได้ การสื่อความหมายตามเนื้อหาแห่งธรรมจำต้องอาศัยภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญ ถ้าภาษาอยู่ในขอบเขตจำกัดไม่สามารถจะเก็บรายละเอียดตามเนื้อหาแห่งธรรมอย่างครบถ้วนได้ การสื่อความหมายกันด้วยภาษาก็คงเข้าใจความหมายไม่ได้และเมื่อภาษาสื่อความหมายได้ไม่ชัดเจน หรือผิดเพี้ยน หรือเก็บรายละเอียดข้อปลีกย่อยได้ไม่หมด การทำความเข้าใจ จะเป็นไปได้ได้อย่างไร เมื่อไม่เข้าใจ การเข้าถึงธรรมการบรรลุธรรม เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องพูดถึง แต่เพราะบาลีที่ทรงเลือก สามารถตอบสนองพุทธประสงค์ได้ คือสามารถจะเก็บรายละเอียดได้ สื่อสารทำความเข้าใจได้ และเก็บเนื้อหาสาระแห่งหลักธรรมไว้ได้ ไม่แปรผันตามกาลเวลา

เพราะเป็นภาษาที่มีวิภัติปัจจัยเป็นตัวกำหนด ทำให้พระพุทธพจน์แม้จะล่วงกาลผ่านเวลามาถึง ๒๕๐๐ กว่าปีล่วงแล้ว ก็ยังปรากฏเป็นความอัศจรรย์ให้ประชาชนพลโลกได้ศึกษา และผู้มีบารมีอันบำเพ็ญแล้ว ก็สามารถที่จะเข้าถึงธรรมได้ นั่นคือความอัศจรรย์ของภาษาที่หล่อหุ้มพระพุทธพจน์ไว้

เราทั้งหลาย แม้มิได้เกิดมาทันพุทธกาล แต่ได้มีโอกาสรับรู้และทำความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนที่ทรงตรัสรู้ และสั่งสอนไว้โดยมีภาษาบาลีรองรับ ถือเป็นบุญลาภอันประเสริฐสำหรับตน เพราะมีโอกาสได้เกิดได้อยู่ ได้ศึกษาในชัยภูมิที่เป็นปฏิรูปเทศ

ดังนั้น จงภาวนุมิใจในความโชคดีของตนแล้วพยายามศึกษาเล่าเรียนบาลีให้ดีที่สุด พยายามทำความเข้าใจในเนื้อหาแห่งหลักธรรมคำสอนให้ได้ เพราะมีท่านผู้รู้ได้พยายามอธิบายในเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อจักได้ทำความเข้าใจได้สะดวกขึ้นในรูปแบบของอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา คัมภีร์ หรือคัมภีร์ต่าง ๆ ในชั้นภูมิ ในประโยคนั้น ๆ เพื่อความความกระจ่างชัดในเรื่องราวต่าง ๆ ตามรูปศัพท์ ตามประโยคที่ได้แสดงไว้ นับเป็นความกรุณาที่เกื้อกูลต่อความรู้เป็นอย่างดี

ขอให้ทุกท่านตั้งใจศึกษา ตั้งใจสอบให้ดี ปัญหากรรมต่าง ๆ ที่ออกเป็นข้อสอบเพื่อทดสอบนั้น ได้ผ่านการเรียนรู้ของท่านมาแล้ว มิได้มีส่วนไหนที่เกินเลยไปจากที่ได้เรียนรู้แน่นอน แม้บาลี จะได้ชื่อว่ายากต่อการเรียนรู้ แต่ก็มีผู้รู้ได้ ผู้สอบได้ เป็นประจำทุกปี ทั้งนี้ เพราะมีหลักสูตรแบบเรียนที่แน่นอน การวัดผลมีข้อกำหนด มีกฎเกณฑ์ที่รัดกุมแน่นอน มิได้เอนเอียงไปตามผลมวบรวมของผู้เข้าสอบ ซึ่งการวัดผลโดยวิธีนี้ ยังคงรักษาคุณภาพของผู้ศึกษาและสอบผ่านในชั้นนั้น ๆ ได้อย่างน่าชื่นชม

ดังนั้น ในการสอบ ผู้สอบต้องทำให้หนักแน่นมั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามสิ่งที่มากระทบ เมื่อเห็นข้อสอบง่าย อย่าด่วนตัดสินใจโดยขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพราะในความง่ายนั้น มักจะมีอะไร ๆ ซ่อนอยู่เบื้องหลัง



เมื่อเห็นข้อสอบยาก อย่าด่วนตัดสินใจและหมดกำลังใจ ละทิ้งหน้าที่ในความ
เป็นนักการศึกษาของตน จงใช้สติปัญญา ใฝ่ครวญตามที่ได้อบรมสั่งสมมา
จงใช้ความรู้ความสามารถให้เต็มตามสติกำลังความสามารถของตน โดยมีต้อง
อิงอาศัยผู้ใด ขอให้ทำไว้ในใจเสมอว่า วันนี้ คือวันที่รอคอย จงใช้เวลาให้คุ้มค่า
และขอให้มั่นใจได้ว่า ปัญหาข้อสอบอยู่ในขอบข่ายแห่งหลักสูตรที่ได้ผ่านการ
เรียนรู้มาแล้วทั้งนั้น อย่าได้วิตกกังวลจนเกินเหตุ และอย่าประพฤติดีเสียจน
เสื่อมเสียเกียรติภูมิของนักเรียนผู้สอบประโยชน์บาปสนามหลวง

ในส่วนของการการกำกับห้องสอบ ขอให้กรรมการทุกรูปได้
เอาใจใส่เป็นการจริง ๆ ขอให้ช่วยตรวจตรากวาดขันนักเรียนให้ปฏิบัติตาม
กฎระเบียบของสนามหลวงอย่างเคร่งครัด เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยใน
การสอบ

ในที่สุคนี ด้วยอำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและความใส่ใจในการ
ศึกษาเล่าเรียนพระปรีชาธรรมนี้ จงเป็นพลวปัจจัยส่งเสริมเพิ่มพูนดวงปัญญา
ของท่านทั้งหลายให้มีความแจ่มใส แหวมคม รู้แจ้งแทงตลอดในปัญหากรรม
ทุกประการ ประสบความสำเร็จตามมโนปณิธานโดยชอบโดยทั่วกันทุกรูป
เทอญ.

(สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์)

แม่กองบาลีสนามหลวง



ข้อสอบและเฉลย
ประโยค ๑-๒ ถึง ประโยค ป.๖.๙



ประโยค ๑-๒
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

แปล โดยพยัญชนะ

๑. โส (ราโช) กิร กิหิกาเล สาวตถิยํ ทุกฺกตพฺรหฺมโณ อโหสิ ฯ
โส “ภิกฺขุณฺํ สนนฺตเก จีวิสฺสามิตฺติ จินฺตเตวฺวา วิหารํ คณฺตฺวา อปฺหริตํ กโรนฺโต
ปรีวณฺํ สมนฺนชฺชนฺโต มุขโรวณาทินิ ททณฺโต วิหารเ วสิ ฯ ภิกฺขุปี นํ
สงฺกณฺหิสุ, ปพฺพาเชตฺตํ ปน น อิจฺฉนฺติ ฯ โส ปพฺพชฺชํ อลภมาโน กิโส
อโหสิ ฯ

อถกทิวสํ สตุถา ปจฺจุสกาเล โลกํ โวลเณนฺโต ตํ พฺรหฺมณฺํ
ทิสฺวา “กิณฺนุ ไซติ อุปฺชาเรนฺโต “อรหา ภวิสฺสตีติ ญตฺวา สายณฺหสมเย
วิหารจาริกํ จรณฺโต วิย พฺรหฺมณฺสฺส สนนฺตํ คณฺตฺวา “พฺรหฺมณฺ กิ
กโรนฺโต วิจรสฺตีติ อห ฯ “ภิกฺขุณฺํ วตฺตปฺปฏิวตฺตํ กโรมิ ภนฺเตติ อห ฯ
“ลภสิ เตสํ สนนฺตกา สงฺกนฺติ ฯ “อาม ภนฺเต, ออาหารมตฺตํ ลภามิ, น ปน
มํ ปพฺพาเชนฺติตฺติ ฯ สตุถา เอตสฺมี นิทานเ ภิกฺขุสงฺฆํ สนนฺปาตาเปตฺวา
ตมตฺถํ ปุจฺฉิตฺวา “ภิกฺขเว อตฺถิ โกจิ อิมสฺส พฺรหฺมณฺสฺส อธิการํ สรณฺโตติ
ปุจฺฉิ ฯ สารีปฺตตฺตเถโร “อหํ ภนฺเต สรามิ, อยํ เม ราชคเห ปิณฺทาย
จรณฺตสฺส อตฺตโน อภิหฺมํ กญฺจญฺภิกฺขํ ทาเปสิ, อิมสฺสหา อธิการํ สรามีติ
อห ฯ โส, สตุถารา “กิ ปน เต สารีปฺตตฺต เอวํ กโตปการํ ทุกฺขโต โมเจตฺตุน
น วฏฺฏตีติ วุตฺเต, “สาธุ ภนฺเต, ปพฺพาเชตฺตสามิตฺติ ตํ พฺรหฺมณฺํ ปพฺพาเชติ ฯ



แปล โดยอรรถ

๒. ตสฺส ภตฺตคฺเค อาสนปรียนฺเต อาสนํ ปาปฺณาติ, ยาคฺกุภตฺตาทีหิ
กิลมฺติ ฯ เถโร ตํ อาทาย จาริกํ ปกฺกามิ, อภิกฺขณฺ นํ “อิทฺนฺเต ภตฺตพฺพํ,
อิทฺนฺเต น ภตฺตพฺพนฺติ โววํติ อนุสาสิ ฯ โส สุวโจ อโหสิ ปทกฺขิณฺคฺคาหิ;
ตสฺมา ยถาณฺตฺติจฺจํ ปฏิปชฺชมาโน กติปาเหเนว อรหตฺตํ ปาปฺณํ ฯ เถโร ตํ
อาทาย สตฺถุ สมนฺติกํ คนฺตุวํ วณฺทิตฺวํ นิสีทิ ฯ อถ นํ สตฺถา ปฏิสนฺถารํ
กตฺวา อาห “สุวโจ นฺ โข เต สาริปฺพุตฺต อนุเตวาสีโกติ ฯ “อาม ภนฺเต,
อติวีย สุวโจ, กิสมฺมณฺจิ โทเส วุจฺจมาเนปิ, น กุทฺธปฺพุทฺติ ฯ “สาริปฺพุตฺต
เอวรูปํ สทฺธิวาทริเก ลภมาโน ภิตฺตเก คณฺเหยฺยาสีติ ฯ “ภนฺเต พหุเกปิ
คณฺเหยฺยามาเวติ ฯ

อถกทิวสํ ฐมฺมสภายํ ภิกฺขุ กถํ สมฺมจฺจาเปสฺสุ “สาริปฺพุตฺตเถโร กิร
กตญฺญ กตเวทํ กญฺจญฺญภิกฺขามตฺตํ อุปการํ สริตฺวา ทฺวคฺคตพฺราหฺมณํ ปพฺพาเชติ;
ราชตฺเถโรปิ โอวาทกฺขโม โอวาทกฺขมเมว ลภีติ ฯ สตฺถา เตสํ กถํ สุตฺวา
“น ภิกฺขเว อิทาเนว, ปุพฺเพปิ สาริปฺพุโต กตญฺญ กตเวทียะวาทิ วตฺวา ตมตฺถํ
ปกาเสตฺถุ อิมํ ทฺวณฺนิปาเต อสฺมึนฺจิตฺตชาตกํ วิตุถาเรตฺวา กเถสิ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.





เฉลย ประโยค ๑-๒

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ได้ยินว่า อ. พระราชานั้น เป็นพราหมณ์ผู้ถึงแล้วซึ่งยากในกรุงสาวัตถี ในกาลแห่งตนเป็นภคหัตถ์ ได้เป็นแล้ว ฯ อ. ราชพราหมณ์นั้น คิดแล้วว่า อ. เราจักเป็นอยู่ในสำนักแห่งภิกษุ ท. ดังนี้ ไปแล้วสู่วิหาร กระทำอยู่ซึ่งภาคพื้น ให้มีของเขียวไปปราศแล้ว กวาดอยู่ซึ่งบริเวณ ถวายอยู่ซึ่งวัตถุ ท. มีน้ำเป็นเครื่องล้างซึ่งหน้าเป็นต้น อยู่แล้วในวิหาร ฯ แม้ อ. ภิกษุ ท. สงเคราะห์แล้ว ซึ่งราชพราหมณ์นั้น แต่ว่า อ. ภิกษุ ท. ย่อมไม่ปรารภนาเพื่ออันยังราชพราหมณ์นั้นให้บรรพชา ฯ อ. ราชพราหมณ์นั้น เมื่อไม่ได้ซึ่งการบรรพชา เป็นผู้ผ่ายผอมได้เป็นแล้ว ฯ

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. พระบรมศาสดา ทรงตรวจดูอยู่ซึ่งโลกในกาลอันเป็นที่กำจัดเฉพาะซึ่งมีด ทอดพระเนตรเห็นแล้วซึ่งพราหมณ์นั้น ทรงใคร่ครวญอยู่ว่า อ. เหตุอะไรหนอแล ดังนี้ ทรงทราบแล้วว่า อ. ราชพราหมณ์นั้นเป็นพระอรหันต์ จักเป็น ดังนี้ เป็นราวกะว่าเสด็จเที่ยวไปอยู่สู่ที่จาริกในวิหารในสมัยอันเป็นที่สิ้นไปแห่งวัน เป็นเสด็จไปแล้วสู่สำนักของพราหมณ์ ตรัสแล้วว่า คุณก่อนพราหมณ์ อ. ท่านทำอยู่ซึ่งอะไร ย่อมเที่ยวไป ดังนี้ ฯ อ. พราหมณ์กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์กระทำอยู่ซึ่งวัตรและวัตรตอบ แก่ภิกษุ ท. ดังนี้ ฯ อ. พระบรมศาสดาตรัสถามแล้วว่า อ. ท่านย่อมได้ซึ่งการสงเคราะห์จากสำนักของภิกษุ ท. เหล่านั้นหรือ ดังนี้ ฯ อ. พราหมณ์กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า อ. อย่างนั้น อ. ข้าพระองค์ย่อมได้ซึ่งวัตถุอันมีอาหารเป็นประมาณ แต่ว่า อ. ภิกษุ ท. เหล่านั้น ย่อมยังข้าพระองค์ให้บรรพชาหาไม่ได้ ดังนี้ ฯ อ. พระบรมศาสดา ยังหมู่แห่งภิกษุ ให้ประชุมพร้อมแล้วในเพราะเหตุเป็นแดนมอบให้ซึ่งผลนี้ ตรัสถามแล้วซึ่งความนั้น ตรัสถามแล้วว่า คุณก่อนภิกษุ ท. อ. ใคร ฯ ผู้ระลึกถึงอยู่ซึ่งคุณ

อันบุคลพึงกระทำยิ่งของพราหมณ์นี้ มีอยู่หรือ ดังนี้ ฯ อ. พระเถระชื่อว่า
 สารีบุตร กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ.ข้าพระองค์ย่อมระลึกถึงได้
 อ. พราหมณ์นี้ ยังบุคลให้ถวายแล้วซึ่งภิกขาอันมีทัฬหีหนึ่งเป็นประมาณ
 อันอันบุคลนำมาแล้วเพื่อตน แก่ข้าพระองค์ผู้เที่ยวไปอยู่เพื่อก่อนข้าว
 ในกรุงราชคฤห์ อ. ข้าพระองค์ย่อมระลึกถึงได้ซึ่งคุณอันบุคลพึงกระทำยิ่ง
 ของพราหมณ์นี้ ดังนี้ ฯ อ. พระเถระชื่อว่าสารีบุตรนั้น ครั้นเมื่อพระดำรัสว่า
 คุณก่อนสารีบุตร ก็ อ. อันอันเธอยังพราหมณ์ผู้มีอุปการะอันตนกระทำแล้วอย่าง
 นี้ให้พ้นจากความทุกข์ ย่อมไม่ควรหรือ ดังนี้ อันพระบรมศาสดาตรัสแล้ว
 กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ดิละ อ. ข้าพระองค์ยังพราหมณ์นั้น
 จักให้บรรพชา ดังนี้ ยังพราหมณ์นั้นให้บรรพชาแล้ว ฯ

แปลโดยอรธ

๒. อาสนะในลำดับสุดท้ายของอาสนะในโรงฉันย่อมถึงพระราชนั้น
 เธอจึงลำบากด้วยข้าวยาและภัตเป็นต้น ฯ พระเถระพาเธอหลีกจาริกไป
 แนะนำพร้าสอนเธอเนื่อง ๆ ว่า เธอควรทำสิ่งนี้ เธอไม่ควรทำสิ่งนี้ ฯ พระราช
 นั้นได้เป็นผู้ว่าง่าย เต็มใจรับคำสั่งสอน ดังนั้น จึงปฏิบัติตามคำที่พระเถระ
 สั่งสอน โดยกาลไม่นานนัก ก็บรรลุอรหัตผล ฯ พระเถระพาพระราชนั้นไป
 ยังสำนักพระบรมศาสดา ถวายบังคมแล้ว นั่ง ฯ ลำดับนั้น พระบรมศาสดา
 ทรงกระทำปฏิสันถาร ตรัสกะพระสารีบุตรนั้นว่า สารีบุตร อันเตวาลิกของ
 เธอเป็นผู้ว่าง่ายหรือหนอแล ฯ พระเถระกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 พระเจ้าข้า เธอเป็นผู้ว่าง่ายอย่างยิ่ง แม้เมื่อข้าพระองค์กล่าวชี้โทษอะไร ๆ
 เธอก็ไม่เคยโกรธ ฯ พระศาสดาตรัสว่า สารีบุตร เธอเมื่อได้สัทธิวิหาริกอย่างนี้
 พึงรับได้ประมาณเท่าไร ฯ พระสารีบุตรกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 ข้าพระองค์พึงรับได้แม้จำนวนมากทีเดียว ฯ

ต่อมาวันหนึ่ง ภิกษุทั้งหลายสนทนากันในโรงธรรมว่า ทราบว่า พระสารีบุตรเถระเป็นผู้กตัญญูกตเวที ระลึกถึงอุปการะเพียงภิกษาทัพพีเดียว ให้พราหมณ์ผู้ตักยาคบวช แม้พระราชเถระ เป็นผู้คตทนต์ต่อคำสอน ได้พระอุปัชฌาย์ผู้คตทนต์ต่อคำสอนเหมือนกัน ฯ พระบรมศาสดา ทรงสดับคำของ ภิกษุเหล่านั้นแล้ว ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย มิใช่แต่ในบัดนี้เท่านั้น แม้ในกาลก่อน พระสารีบุตรก็เป็นผู้กตัญญูกตเวทีเหมือนกัน ดังนี้เพื่อประกาศความนั้น จึงตรัสอภินิหารจิตตชาดกนี้ในทศกนิบาตอย่างพิสดาร ฯ

พระศรีคัมภีรญาณ สมมาปญฺโณ วัดปากน้ำ
 สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
 ตรวจแก้.

ประโยค ๑-๒
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้
 - ก. สระที่เป็น.....ชื่อ ครู มีเสียงหนัก ๆ
 - ข. อักษร ๘ ตัวนี้ คือ.....เกิดที่เพดาน เรียกว่า ตาลูชา ฯ
๒. ทิฆะสนธิกริโยปกรณ ในสระสนธิ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ

กีสุทธ, สทุธิธ, จุกย จัดเป็นอย่างไร ฯ
๓. ศัพท์ที่มีวิธีแจกอย่างหนึ่งต่างหาก ซึ่งเรียกว่า กติปยศัพท์ นั้น ได้แก่ศัพท์
อะไรบ้าง ฯ ศัพท์ไหนเป็นทวิลิงค์ ฯ
๔. กิริยาศัพท์ใด ชื่อเหตุกัมมวาก ฯ มีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร ฯ และ
ในเหตุกัมมวากนี้ ลงปัจจัยอะไรบ้าง ฯ
๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับนามกิตก์ แบ่งเป็นกี่พวก ฯ แต่ละพวกมีปัจจัย
อะไรบ้าง ฯ
๖. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้
 - ก. สมโน จ พุราหุณา จ สมณพุราหุณา ฯ
 - ข. สดโต อิติ สณฺหา สดตสณฺหา ฯ
 - ค. อสิ หตฺเถ ยสฺส โส อสิหตฺโธ (โยโธ) ฯ
 - ฅ. นครสฺส สมปี อุปนฺร ฯ
 - ง. สํสเร ทุกํ สํสเรทุกํ ฯ
๗. ในราชาติดฺทิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ปุริโม, เตชสี, ติก
ลงปัจจัยอะไร ฯ ในดฺทิตไหน ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ๑-๒

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างดังต่อไปนี้
 - ก. สระที่เป็นทิมะล้วน และสระที่เป็นรัสสะมีพยัญชนะสังโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง ชื่อ กรฺ มีเสียงหนัก ๆ
 - ข. อักษร ๘ ตัวนี้ คือ อี อี จ ฦ ช ฦ ฦ ฦ เกิดที่เพดานเรียกว่า ตาลุชา ฯ
๒. ทิมะสนธิกริโยปกรณในสระสนธิ แบ่งเป็น ๒ คือ ทิมะสระหน้าอย่าง ๑ ทิมะสระหลังอย่าง ๑ ๆ กิสุธ จัดเป็นทิมะสระหน้า สทฺธิธ จัดเป็นทิมะสระหลัง จุกย จัดเป็นทิมะสระหลัง ฯ
๓. ศัพท์ที่มีวิธีแจกอย่างหนึ่งต่างหากซึ่งเรียกว่า กติปยศัพท์นั้นได้แก่ อดุต พรหม ราช ภควนฺตุ อรหนฺต ภวนฺต สตุฏฺ ปิตุ มาตุ มน กมฺม โค ฯ ราช อรหนฺต ภวนฺต มน เป็นทวิลิงค์ ฯ
๔. กริยาศัพท์ใด กล่าวสิ่งที่เขาใช้ให้บุคคลทำคือแสดงว่าเป็นกริยาของสิ่งนั้น กริยาศัพท์นั้น ชื่อเหตุกัมมวาทก ฯ มีอุทาหรณ์ว่า สามิเกน สุเทน โอทโน ปาจาปิยเต ข้าวกุ อन्नาย ไซพอครว ให้งอยู่ ฯ และในเหตุกัมมวาทกนี้ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ฦ ฦ นา ฦหา โอ ฦ ฦย นั้นด้วย ลงเหตุปัจจัย คือ ฦาเป ด้วย ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อี อากมน้ำ ย ด้วย ฯ
๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับนามกิตก์แบ่งเป็น ๓ พวก ฯ แต่ละพวกมีปัจจัยดังนี้
 - กิตปัจจัยอย่างนี้ กฺวิ ฦ ฦวุ ตฺ ฐ
 - กิจปัจจัยอย่างนี้ ข ฦย
 - กิตกิจปัจจัยอย่างนี้ อ อี ฦ ตเว ตี ตฺ ฦ ฯ

๖. ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้

ก. สมโน จ พราหมโน จ สมณพราหมณา ชื่อ อสมาหาระ
วันทวสมาส ฯ

ข. สตฺโต อิติ สยฺยา สตฺตสยฺยา ชื่อ สัมภวานบุพพท กัมมธารย-
สมาส ฯ

ค. อสิ หตฺเถ ยสฺส โส อสิหตฺโธ (โยโซ) ชื่อ ภินนาธิกรณพหุพพิหิ-
สมาส ฯ

ฅ. นครสฺส สมิปฺ อุนฺครํ ชื่อ อุปสัคคปฺพพะอะอัพยยีภาวสมาส ฯ

ง. สํสาเร ทุกฺขํ สํสํสํเร ทุกฺขํ ชื่อ สัตตมิตตปฺปรีสสมาส ฯ

๗. ในราชาทิตฺถธิต มีปัจจัย ๑ ตัว คือ ณ ฯ

ปุริโม ลง อิม ปัจจัย ในราชาทิตฺถธิต

เตชสี ลง สี ปัจจัย ในตทิสตฺถธิต

ติกํ ลง ก ปัจจัย ในสังขยาดฺธิต ฯ

พระศรีสุธรรมโฆลี สมจิตโต วัดโมลีโลกยาราม
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๓
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

แปล โดยพยัญชนะ

๑. โส (สุปปพุทธโธ สกโก) กิร อัย มม ชิตร์ จขุเตตฺวา นิภขณโต
มม ปุตฺตํ ปพฺพาเซตฺวา ตสฺส เวริฏฺฐาเน จิตฺ จาติ อิเมหิ ทฺวึหิ การณหิ
สตฺถริ อาฆาตํ พนฺธิตฺวา เอกทิวสํ นทานิสฺส นิมนฺตนฏฺฐาณํ คนฺตฺวา ญฺญชิตฺตุํ
ทสฺสามิตี คมนมกํ ปิทยิตฺวา อนฺตรวึถียํ สฺสรํ ปิวนฺโต นิสฺสิทึ ๑ อถสฺส
สตฺถริ ภิกฺขุสงฺฆปริวฺเต ตํ จานํ อากเต สตฺถา อากโตติ อาโรเจสฺสุ ๑ โส อาห
ปฺรโต จจฺจน ตสฺส วเทถ นายํ มยา มหุลลกตโรติ นาสฺส มกํ ทสฺสามิตี
ปฺนปฺปนํ วุจฺจมาโนปิ ตเถว วตฺวา นิสฺสิทึ ๑ สตฺถา มาตุลสฺส สนนฺติกา มกํ
อลภิตฺวา ตโต นีวตฺติ ๑ โสปิ เอกํ จารปฺริสํ เปเสสิ จจฺจน ตสฺส กถํ สุตฺวา
เอหิตึ ๑ สตฺถาปิ นีวตฺตนฺโต สิตํ กตฺวา อานนฺตฺเถเรน โก นุ โข ญฺญเต
สิตปาตฺกมฺมสฺส ปจฺจโยติ ปุญฺโง อาห ปสฺสสิ อานนฺตฺ สุปปพุทธฺชนฺติ ๑
ปสฺสามิ ญฺญเตติ ๑ ภาริยํ เตน กมฺมํ กถํ มาทิสฺส พุทฺธสฺส มกํ อเทนฺเตน
อิโต สตฺตเม ทิวเส เญจฺจาปาสาเท โสปาณปาทมูล ปจฺวี ปวิสิสฺสตีติ ๑
จารปฺริโส ตํ กถํ สุตฺวา สุปปพุทธฺส สนนฺติกํ คนฺตฺวา ทึ เม ภากิเนยฺเยน
นีวตฺตนฺเตน วุตฺตนฺติ ปุญฺโง ยถาสฺสํ อาโรเจสิ ๑

แปล โดยอรรถ

๒. โส ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา นทานิ มม ภากิเนยฺยสฺส กถาโทโส อตฺถิ
อทฺธา ยํ โส วทตี ตํ ตเถว โหติ เอวํ สนนฺเตปิ นํ อิทานิ มุสาวาทน
นิคฺคณฺหิตฺสามิ โส ทึ มํ สตฺตเม ทิวเส ปจฺวี ปวิสิสฺสตีติ อนิยเมน อวตฺวา
เญจฺจาปาสาเท โสปาณปาทมูล ปจฺวี ปวิสิสฺสตีติ อาห อิททานิ ปญฺจายาหํ

ตัม จานัน น คมิสฺสามิ อถ นํ ตสฺมี จาเน ปจวี อปวิสิตฺวา มุสาวาเทน
 นิคฺคณฺหิสฺสามิตี ฯ โส อตฺตโน อุปโกชาตํ สพฺพํ สตฺตญฺมิกสฺส ปาสาทสฺส
 อุปรี อาโรเปตฺวา โสปาณํ หราเปตฺวา ทวารํ ปิททาเปตฺวา เอเกกสฺมี ทฺวาเร
 เทว เทว มลฺลเ จเปตฺวา สจาหํ ปมาเทน เญจฺจา โอโรหิตฺกาโม โหมิ
 นิวาเรยฺยาถ มนฺติ วตฺวา สตฺตเม ปาสาทเตลลํ สิริคฺคพฺเพ นิสฺสีติ ฯ สตฺถา ตํ
 ปวตฺตี สุตฺวา ภิกฺขเว สุปฺปพฺพุโธ น เกวลํ ปาสาทเตลลํ เวหาสํ อุปฺปติตฺวา
 อากาเส วา นิสฺสีทฺถ นาวาย วา สมฺมทํ ปกฺขนฺทคฺค ปพฺพตฺตฺตํ วา ปวิสฺส
 พุทฺธานํ กถาเย ทฺวิธาภาโว นาม นตฺถิ มยา วุตฺตญฺจฺจาเนยฺว โส ปจวี
 ปวิสฺสสฺสตีติ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆญฺเฏตฺวา ฆมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ กาลมาห

น อนตฺถิกฺเข น สมฺมทฺตมฺมชฺเฌ
 น ปพฺพตฺตานํ วิวรํ ปวิสฺส
 น วิชฺชเต โส ชคตฺติปฺปเทโส
 ยตฺตรญฺจิตํ นปฺปสฺสเหยฺย มจฺจุติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

แปล มครเป็นไทย

แปล โดยพยัญชนะ

๑. ได้ยินว่า อ. เจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะนั้น ทรงผูกแล้ว ซึ่งความอาฆาต ในพระศาสนา ด้วยเหตุ ท. ๒ เหล่านี้ คือ อ. พระสมณะผู้โคดมนี้ ทิ้งแล้ว ซึ่งธิดา ของเรา เสด็จออกแล้วด้วย ยังบุตร ของเรา ให้บวชแล้ว ตั้งอยู่แล้ว ในฐานะแห่งบุคคลผู้มีเวร ของบุตรของเรานั้นด้วย ทรงดำริแล้วว่า อ. เรา จักไม่ให้ เพื่ออันเสด็จไป สู่ที่เป็นที่นิมนต์แล้วจึงเสวย แก่พระสมณะผู้โคดมนี้ ในกาลนี้ ดังนี้ ทรงปิดแล้ว ซึ่งหนทางเป็นที่เสด็จไป ประทับนั่งค่อมอยู่แล้ว ซึ่งสุรา ในระหว่างแห่งถนน ในวันหนึ่ง ๆ ครั้งนั้น ครั้นเมื่อพระศาสนา ผู้อันหมู่แห่งภิกษุแวดล้อมแล้ว เสด็จมาแล้ว สู่ที่นั้น อ. ราชบุรุษ ท. กราบทูลแล้วว่า อ. พระศาสนา เสด็จมาแล้ว ดังนี้ แก่เจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะนั้น ๆ อ. เจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะนั้น ตรัสแล้วว่า อ. ท่าน ท. จงไป ข้างหน้า อ. ท่าน ท. จงกราบทูลว่า อ. พระสมณะผู้โคดมนี้ เป็นผู้แก่กว่า กว่าเรา ย่อมเป็น หามิได้ ดังนี้ แก่พระสมณะผู้โคดมนี้ อ. เรา จักไม่ให้ ซึ่งหนทาง แก่พระสมณะผู้โคดมนี้ ดังนี้ แม้ผู้อันราชบุรุษ ท. กราบทูลอยู่ บ่อย ๆ ประทับนั่งตรัสแล้ว เหมือนอย่างนั้นนั่นเทียว ๆ อ. พระศาสนา ไม่ทรงได้แล้ว ซึ่งหนทาง จากสำนัก ของพระเจ้าลุม เสด็จกลับแล้ว จากที่นั้น ๆ อ. เจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะเมื่อนั้น ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งบุรุษผู้เทียวไป คนหนึ่ง ด้วยพระดำรัสว่า อ. ท่าน จงไป อ. ท่าน ฟังแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าว ของพระสมณะ ผู้โคดมนี้ จงมา ดังนี้ ๆ แม้ อ. พระศาสนา เมื่อเสด็จกลับ ทรงกระทำแล้ว ซึ่งการเยี่ยม ผู้อันพระเถระ ชื่อว่าอานนท ทูลถามแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. อะไรหนอแล เป็นปัจจัย แห่งอันกระทำซึ่งการเยี่ยมให้ปรากฏ ย่อมเป็น ดังนี้ ตรัสแล้วว่า

ดุก่อนอานนท์ อ. เธอ ย่อมเห็น ซึ่งเจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะหรือ
 ดังนี้ ฯ อ. พระเถระชื่อว่าอานนท์ กราบทูลแล้วว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 อ. ข้าพระองค์ ย่อมเห็น ดังนี้ ฯ อ. พระศาสดา ตรัสแล้วว่า อ. กรรม อันหนัก
 อันเจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะนั้น ผู้ไม่ทรงให้อยู่ ซึ่งหนทาง
 แก่พระพุทธเจ้า ผู้เช่นกับด้วยเรา กระทำแล้ว อ. เจ้าศากยะ พระนามว่า
 สุปปพุทธะนั้น จักเข้าไป สู่แผ่นดิน ในที่ใกล้แห่งเชิงแห่งบันได ในภายใต้
 แห่งปราสาท ในวันที่ ๗ แต่วันนี้ ดังนี้ ฯ อ. บุรุษผู้เที่ยวไป ฟังแล้ว ซึ่งวาจา
 เป็นเครื่องกล่าวนั้น ไปแล้ว ผู้สำนัก ของเจ้าศากยะพระนามว่าสุปปพุทธะ
 ผู้อันเจ้าศากยะ พระนามว่าสุปปพุทธะนั้น ตรัสถามแล้วว่า อ. คำอะไร
 อันหลาน ของเรา ผู้เมื่อกลับไป ตรัสแล้ว ดังนี้ กราบทูลแล้ว ซึ่งคำอัน
 อันตนฟังแล้วอย่างไร ฯ

แปล โดยอรรถ

๒. เจ้าสุปปพุทธะนั้น ได้สดับคำของจารบุรุษนั้นแล้ว ตรัสว่า บัดนี้
 หลานของเรา จะมีการพุดผัด ก็หาไม่ได้, คำที่เธอตรัส ต้องเป็นอย่างนั้นแน่แท้,
 แม้เมื่อเป็นเช่นนั้น คราวนี้ เราจักจับผิดเธอ ด้วยการพุดเท็จ, เพราะเธอไม่ตรัส
 กะเรา โดยไม่เจาะจงว่า เจ้าสุปปพุทธะ จักถูกรณีสืบ ในวันที่ ๗ (แต่) ตรัสว่า
 จักถูกรณีสืบ ที่ใกล้เชิงบันได ภายใต้ปราสาท, บัดนี้ ตั้งแต่วันนี้ไป เราจักไม่
 ไปที่นั่น, เมื่อเป็นเช่นนั้น เราก็จักไม่ถูกรณีสืบในที่นั้นแล้วข่มขีเธอ ด้วยการ
 พุดเท็จ ฯ ท้าวเธอ รับสั่งให้พวกมหาดเล็กขนเครื่องใช้สอย ของพระองค์ทั้งหมด
 ขึ้นไว้บนปราสาท ๗ ชั้น ให้ชักบันไดออก ให้ปิดประตู ตั้งคนแข็งแรงไว้
 ที่ประตู ประตูละ ๒ คน ตรัสว่า ถ้าเราประสงค์จะลงไปข้างล่าง ด้วยความ
 พลังพลอ, พวกเจ้าพึงห้ามเราเสีย ดังนี้แล้วประทับนั่งในห้องอันเป็นสิริ
 บนพื้นปราสาทชั้นที่ ๗ ฯ

พระบรมศาสดา ทรงสดับความเป็นไปนั้นแล้ว ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย
 เจ้าสุปปพุทธะมิใช่จะนั่งบนพื้นปราสาทอย่างเดียว, (ต่อให้) เหาะขึ้นไป

สู่เวหาส นั่งในอากาศก็ตาม, แล่นเรือไปสู่สมุทรก็ตาม, เข้าไปชอกเขากก็ตาม,
 ธรรมดาว่า พระคำรัสของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย จะเป็น ๒ ไม่มี, ท้าวเธอจักถูก
 ธรณีสูบในสถานที่เรากล่าวไว้นั้นแหละ เมื่อจะทรงสืบต่ออนุสนธิแสดงธรรม
 จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

ผู้ที่ดำรงอยู่กลางหาว ผู้ที่ดำรงอยู่ท่ามกลางสมุทร
 ผู้ที่เข้าไปช่องเขาดำรงอยู่ พึงพ้นจากความตาย หามิได้
 ส่วนแห่งแผ่นดินที่บุคคลดำรงอยู่ จะไม่พึงถูกความตาย
 ครอบงำ ไม่มี ฯ

พระธรรมรัตนดิลก จิตตคุตโต วัดสุทัศนเทพวราราม
 สนามหลวงแผนกบาลี

ฉลวย
 ตรวจแก้.



ประโยค ป.ธ. ๓
 สัมพันธ์ไทย
 สอบ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

เถโรปี สการณํ สอุปมํ กตฺวา ตเถว กมฺมภูจฺจํ อาจิกฺขิ ฯ โส ปุณฺปิ
 อาคณฺตุวา กมฺมภูจฺจํ สส อสมฺปชฺชนภาวํ กเถสิ ฯ เถโร จินฺตฺสิ การโก
 ภิกฺขุ อตฺตนิ วิชฺชมาเน กามณฺทาทโย วิชฺชมานาติ อวิชฺชมาเน อวิชฺชมานาติ
 จ ชานาติ อยฺยจาปี ภิกฺขุ การโก โน อการโก ปฏิปฺนโน โน อปฺปฏิปฺนโน
 อหํ ปเนตฺตส อชฺฌาสยํ น ชานามิ พุทฺธเวเนยฺโย เอโส ภวิสฺสตีติ ตํ อาทาย
 สายณฺทสมฺเม สตุถารํ อุปสงฺกมิตฺวา อยํ ภนฺเต มม สทฺธิวiharิโก อิมสฺส
 มยา อิมินา การณฺเน อิทํ นาม กมฺมภูจฺจํ ทินฺนุนฺติ สพุทฺธํ ตํ ปวตฺตี
 อาโรเจสิ ฯ

อถ นํ สตุถา อาสยานุสฺสยวณฺณํ นามตํ ปารมิโย ปุเรตฺวา
 ทสฺสทสฺสโลกธาตุํ อุนฺนาเทตฺวา สพุทฺธยฺยตํ ปตฺตานํ พุทฺธานฺเยว โหตีติ
 วตฺวา กตรกฺลา นุ โข เอส ปพฺพชฺชิตฺติ อวชฺชนฺโต สฺวณฺณการกฺลาติ ฌตฺวา
 อตีเต อตฺตภาเว โอโลเกนฺโต ตสฺส สฺวณฺณการกฺเลเยว ปฏิปาฏิยา นิพฺพตฺตานิ
 ปญฺจ อตฺตภาวสฺตานิ ทิสฺวา อิมินา ททเรน ทิฆมฺรตํ สฺวณฺณการกมฺมํ กโรนฺเตน
 กณฺณการปฺปฬปทุมปฺปฬาทีนิ กริสฺสามิติ รตฺตสฺวณฺณเมว สมฺปรีวตฺติตํ อิมสฺส
 อสุภปฏิกฺกตกมฺมภูจฺจํ น วฏฺฏติ มนาปเมวสฺส กมฺมภูจฺจํ สปปายนฺติ จินฺตฺสิ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.



เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

สัมพันธไทย

๑. เถโร สยกตฺตา ใน อาจิภิ ๆ อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก ปี ศัพท์
อเปกฺขตฺถ เข้ากับ เถโร สการณํ กัถิ สอฺปมํ กัถิ วิกติกมฺม ใน กตฺวา ๆ
กิริยาวิเสสน ใน อาจิภิ ตํ วิเสสน ของ กมฺมฏฺฐานํ เอว ศัพท์ อวธารณ
เข้ากับ ตํ กมฺมฏฺฐานํ อวตฺตกมฺม ใน อาจิภิ ๆ

โส วิเสสน ของ ภิกฺขุ ๆ สยกตฺตา ใน กเถสิ ๆ อาขุยาตบท
กตฺตฺวาจก ปุณ กิริยาวิเสสน ใน กเถสิ ปี ศัพท์ อเปกฺขตฺถ เข้ากับ ปุณ
อาคณฺตฺวา ปุพฺพกาลกิริยา ใน กเถสิ กมฺมฏฺฐานสฺส ภาวาทิสมฺพนฺธ
ใน อสมฺปชฺชน- อสมฺปชฺชนภาวํ อวตฺตกมฺม ใน กเถสิ ๆ

เถโร สยกตฺตา ใน จินฺตฺติ และ อาโรเจสิ ๆ อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก
“การโก วิเสสน ของ ภิกฺขุ ๆ สยกตฺตา ใน ชานาติ สองบท ๆ อาขุยาตบท
กตฺตฺวาจก อตฺตนิ อาธาร ใน วิชฺขมานะ ๆ กัถิ กามฉนฺทาทโย กัถิ วิเสสน
ของ นีวรณฺธมฺเม (หรือ กิเลเส) ๆ อวตฺตกมฺม ใน ชานาติ วิชฺขมานา สรูป
ใน อิติ ๆ ศัพท์ อาการ ใน ชานาติ อวิชฺขมานะ วิเสสน ของ นีวรณฺธมฺเม
(หรือ กิเลเส) ๆ อวตฺตกมฺม ใน ชานาติ อวิชฺขมานา สรูป ใน อิติ ๆ ศัพท์
อาการ ใน ชานาติ จ สองศัพท์ วากฺยสมฺมจฺยตฺถ* เข้ากับ อตฺตนิ วิชฺขมานะ
กามฉนฺทาทโย วิชฺขมานาติ ชานาติ และ อวิชฺขมานะ อวิชฺขมานาติ ชานาติ,

จ ศัพท์ สมฺปิณฺฑนตฺถ ภิกฺขุ สืบท^๒ สยกตฺตา ใน โหติ สืบท ๆ
อาขุยาตบท กตฺตฺวาจก อัย วิเสสน ของ ภิกฺขุ อปี ศัพท์ อเปกฺขตฺถ เข้ากับ
จ การโก วิกติกตฺตา ใน โหติ, อัย วิเสสน ของ ภิกฺขุ โน ศัพท์
ปฏฺิเสธนตฺถ^๓ อการโก วิกติกตฺตา ใน โหติ, อัย วิเสสน ของ ภิกฺขุ

* สัมพันธว่า จ สองศัพท์ ปทสมฺมจฺยตฺถ เข้ากับ อตฺตนิ วิชฺขมานะ กามฉนฺทาทโย
วิชฺขมานาติ และ อวิชฺขมานะ อวิชฺขมานาติ ก็ได้

^๒ อาจารย์บางท่าน ขึ้นประธานเพียงตัวเดียว

^๓ โน ศัพท์ ในที่นี้ ทั้ง ๒ ศัพท์ สัมพันธเป็น ปฏฺิเสธ ใน โหติ ก็ได้

ปณัศพัท วิเสสโชตค อหิ สยคตฺตา ใน ชานามิ น ศัพท ปฏิสเส
ใน ชานามิ ๆ อาชฺยาตบพ กตฺตฺวาจก เอตฺส วิเสสน ของ ภิกฺขุโน ๆ
สามีสมพนท ใน อชฌาสยิ ๆ อวตตคम्म ใน ชานามิ,

ต่ วิเสสน ของ ภิกขุ่ๆ อวุตตกมม ใน อาทายๆ ปุพพกาลกิริยา ใน
 อุปสงกมิตวา สายณหสมเย กาลสตุตมี ใน อุปสงกมิตวา สตุถาริ อวุตตกมม
 ใน อุปสงกมิตวาๆ ปุพพกาลกิริยา ใน อาโรเจสิ



“ภิกขุ สยกตฺตา ใน ปพฺพชฺชิตโต ๆ กิตฺตบถ กตฺตฺวาจก กตฺตรกฺลา
อปาทาน ใน ปพฺพชฺชิตโต นุ ศัพฺพํ ปุจฺจนตฺถ โข ศัพฺพํ วจฺนาลงฺการ เอโส
วิเสสฺน ของ ภิกขุ อิติ ศัพฺพํ อาการ ใน อวชฺชนโต ๆ อพฺภนฺตรกิริยา ของ
สตุถา

“เอโส วิเสสฺน ของ ภิกขุ ๆ สยกตฺตา ใน ปพฺพชฺชิตโต ๆ กิตฺตบถ
กตฺตฺวาจก สฺวณฺณการกฺลา อปาทาน ใน ปพฺพชฺชิตโต อิติ ศัพฺพํ อาการ ใน
ลตฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน โอโลเกนฺโต อติเต^๔ วิเสสฺน ของ อตฺตภาเว ๆ
อวุตฺตกมฺม ใน โอโลเกนฺโต ๆ อพฺภนฺตรกิริยา ของ สตุถา ตสฺส วิเสสฺน
ของ ภิกขุโน ๆ สามีสมฺพนฺธ ใน อตฺตภาวสถานิ สฺวณฺณการกฺเล วิสยาธาร
ใน นิพฺพตฺตานิ เอว ศัพฺพํ อวธารณ เข้ากับ สฺวณฺณการกฺเล ปฏิปาฏิยา
ตติยาวิเสสฺน ใน นิพฺพตฺตานิ ๆ กิธี ปณฺจ กิธี วิเสสฺน ของ อตฺตภาวสถานิ ๆ
อวุตฺตกมฺม ใน ทิสฺวา ๆ ปุพฺพกาลกิริยา ใน จินฺเตสิ

“รตฺตสฺวณฺณ วุตฺตกมฺม ใน สมฺปวิริตฺติตํ ทหเรน อนภิหิตกตฺตา ใน
สมฺปวิริตฺติตํ ๆ กิตฺตบถ เหตุกมฺมวาทก (หรือ กิตฺตบถ กมฺมวาทก) อิมินา กิธี
กโรนฺเตน กิธี วิเสสฺน ของ ทหเรน ที่มฺรตฺตํ อจฺจนตฺสโยค ใน กโรนฺเตน
สฺวณฺณการกมฺม อวุตฺตกมฺม ใน กโรนฺเตน ‘อหํ สยกตฺตา ใน กริสฺสคามิ ๆ
อาชฺยตฺตบถ กตฺตฺวาจก กณฺณการปฺปฬปทุมปฺปฬาทินิ วิเสสฺน ของ
ปฺปฬานิ ๆ อวุตฺตกมฺม ใน กริสฺสคามิ อิติ ศัพฺพํ สรูป ใน จินฺตเนน ๆ กรณ
ใน สมฺปวิริตฺติตํ เอว ศัพฺพํ อวธารณ เข้ากับ รตฺตสฺวณฺณ,

อสุภปฏิภูลกมฺมภูจฺจํ สยกตฺตา ใน วฏฺฐติ น ศัพฺพํ ปฏฺเฐ ใน
วฏฺฐติ ๆ อาชฺยตฺตบถ กตฺตฺวาจก อิมสฺส วิเสสฺน ของ ทหฺรสฺส ๆ สมฺปทาน
ใน วฏฺฐติ, มนํปี วิเสสฺน ของ กมฺมภูจฺจํ ๆ สยกตฺตา ใน โหติ ๆ
อาชฺยตฺตบถ กตฺตฺวาจก เอว ศัพฺพํ อวธารณ เข้ากับ มนํปี อสฺส วิเสสฺน
ของ ทหฺรสฺส ๆ สมฺปทาน ใน กมฺมภูจฺจํสปฺปายิ^๕ ๆ วิกตฺติกตฺตา ใน โหติ
อิติ ศัพฺพํ อาการ ใน จินฺเตสิ ๆ

พระปิฎกโกศล มโนโร วัดปากน้ำ
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
ตรวจแก้.

^๔ สัมพันธ์เป็น กาลสตุตฺถิ กิธี

^๕ ทหฺรสฺส สมฺปทาน ใน โหติ กิธี



ประโยค ป.ธ. ๓
บูรพภาค
สอบ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

จงแก้ตัวอักษร ย่อหน้า และจัดวรรคตอน ให้ถูกต้องตามสมัยนิยม

ที่พศ๐๐๐/๐๖๒๕๕สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติตำบลศาลายาอำเภอ
พุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม ๗๓๑๑๐ ๕ สิงหาคม๒๕๕๖ เรื่องขอความร่วมมือ
สนับสนุนกิจจะกรรม "งคคัมสุราแห่งชาติ" ทำความดีถวายในหลวง นมัสการ
รองเจ้าคณะภาคทุกภาค สิ่งที่ส่งมาด้วยสำเนามติมหาเถรสมาคมครั้งที่พิเศษ๕/
๒๕๕๖ ด้วยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือด่วนที่สุดที่นร๐๕๐๕
/ว๑๑๔ ลงวันที่๑๒กรกฎาคม๒๕๕๖แจ้งว่ารองนายกรัฐมนตรี(นายพงศ์เทพ
เทพกาญจนา)ประธานกัมมการนโยบายเครื่องดื่มนมแอลกอฮอล์แห่งชาติได้นำ
เรื่องขอความร่วมมือสนับสนุนกิจจะกรรม"งคคัมสุราแห่งชาติ ทำความดีถวาย
ในหลวง"ในช่วงเข้าพรรษาเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่๕กรกฎาคม๒๕๕๖ซึ่ง
คณะรัฐมนตรีลงมติเห็นชอบและขอให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ได้นำเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณากำหนดแนวทางให้พระสงฆ์ถือปฏิบัติใน
การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรณรงค์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดย
ให้วัดเป็นศูนย์กลางการลงนามปฏิญาณตนงคคัมสุราในช่วงเข้าพรรษา มหาเถร
สมาคมมีมติอนุมัติตามที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเสนอรายละเอียด
ตามสำเนามติมหาเถรสมาคมที่แนบถวายมาพร้อมนี้จึงน้อมนมาเพื่อโปรด
ทราบ ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง นพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์(นาย
นพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์)ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม โทร./โทรสาร๐๒๔๔๑๔๕๔๗

ใช้เวลา ๑ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.





เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

บูรพภาค

ที่ พศ ๐๐๐/๐๖๒๕๕

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ศาลาลาย อำเภอพุทธมณฑล

จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐

๕ สิงหาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรม "งดดื่มสุราแห่งชาติทำความดีถวายในหลวง"

นมัสการ รองเจ้าคณะภาคทุกภาค

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนามติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ พิเศษ ๕/๒๕๕๖

ด้วยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือด่วนที่สุดที่ นร ๐๕๐๕/ว ๑๑๔ ลงวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๖ แจ้งว่า รองนายกรัฐมนตรี (นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา) ประธานกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ ได้นำเรื่องขอความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรม "งดดื่มสุราแห่งชาติทำความดีถวายในหลวง" ในช่วงเข้าพรรษาเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ซึ่งคณะรัฐมนตรีลงมติเห็นชอบและขอให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้นำเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณากำหนดแนวทางให้พระสงฆ์ถือปฏิบัติในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ลด ละ เลิก การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยให้วัดเป็นศูนย์กลางการลงนามปฏิญาณตนงดดื่มสุราในช่วงเข้าพรรษา





๒๖

มหาเถรสมาคมมีมติอนุมัติ ตามที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
เสนอ รายละเอียดตามสำเนามติมหาเถรสมาคมที่แนบถวายมาพร้อมนี้
จึงน้อมสั่งการมาเพื่อโปรดทราบ

ขอน้อมสั่งการด้วยความเคารพอย่างสูง

นพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์
(นายณพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์)

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ



สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม
โทร./โทรสาร ๐ ๒๔๔๑ ๔๕๔๓



ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. อักษรเช่นไร ชื่อว่า พยัญชนะ ฯ และคำว่า “พยัญชนะ” นั้น แปลว่าอย่างไร ฯ เฉพาะพยัญชนะอรรคทั้ง ๘ ตัว แต่ละตัวเกิดในฐานใดบ้าง ฯ
๒. สนธิกริโยปกรณ คืออะไร ฯ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ นทานาห เป็นสนธิอะไร ฯ คัดและต่ออย่างไร ฯ
๓. จงประกอบสังขยาแทนตัวเลขที่แสดงไว้ ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์
 - ก. ๓ อุปฺปลานิ อุทเก ชาตานิ ฯ
 - ข. ๑๕ นาริโย นหานาย นที คตา ฯ
 - ค. ๒๓ กุมาราน อจาริโย คามํ ปวิฏฺโฐ ฯ
 - ฌ. ๓๓ ชนํ ลาโก อุปฺปนฺโน ฯ
 - ง. ตสฺส (พุทฺธสฺส) จินาสวานํ ๑๐๐,๐๐๐ ปริวาริ ฯ
๔. ในอาขยาด จัดวจากไว้เท่าไร ฯ วจากไหนลงปัจจัยอะไร ฯ อวมณฺเณถ ในคำว่า “มามณฺเณถ ปุณฺณสฺส” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ฯ
๕. อนุต และ มาน ปัจจัย ในกริยาภิกตฺก ใช้เหมือนกันและต่างกันอย่างไร ฯ โลกานุกมฺปกา (พุทฺธา), อุปฺปาโท เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ
๖. สมาสว่าโดยชื่อ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ อนิมิตฺโต (กาโล), อนฺตรามกฺค เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ
๗. โคตตตฺทริตฺ มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ปาสาณมยฺ (วชิร), วิสติมฺ (ทิน), มชฺฌิมา (ปฏฺิปปา) ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺทริตฺไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.



เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. อักษรที่เหลือจากสระ ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด
ชื่อว่าพยัญชนะ ฯ และคำว่า “พยัญชนะ” นั้น แปลว่า ทำเนื่อความ
ให้ปรากฏ ฯ เฉพาะพยัญชนะอรรคทั้ง ๘ ตัว แต่ละตัวเกิดในฐานดังนี้ คือ
ย เกิดที่เพดาน เรียกว่า ตาลุโ
ร พ สองตัวนี้ เกิดที่ศีรษะกึ่งๆ ที่ปุ่มเหงือกกึ่งๆ เรียกว่า มุทุชา
ล ส สองตัวนี้ เกิดที่ฟัน เรียกว่า ทนฺตชา
ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ ฟันและริมฝีปาก เรียกว่า ทนฺโตฏฺฐโ
ห เกิดในคอ เรียกว่า กณฺฐโ ห ที่ประกอบด้วยพยัญชนะ ๘ ตัว คือ
ณ ฌ น ม ข ล ว พ ท่านกล่าวว่าเกิดแต่อก ที่ไม่ได้ประกอบ เกิดในคอ
ตามฐานเดิมของตน
นิคคหิต เกิดในจมูก เรียกว่า นาสิกฺกุญฺจานโ ฯ
๒. สนธิกริโยปกรณํ คือ วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ ฯ มี ๘ อย่าง คือ
โลโป ลบ ๑ อาเทโส แปลง ๑ อากโม ลงตัวอักษรใหม่ ๑ วิกาโร ทำให้ผิด
จากของเดิม ๑ ปกติ ปรกติ ๑ ทีโฆ ทำให้ยาว ๑ รสฺสฺ ทำให้สั้น ๑ สยฺโงโค
ซ้อนตัว ๑ ฯ
นทานาหํ เป็นโลปสระสนธิ และทิมสระสนธิ ตัดเป็น น - อิทานิ - อหํ
ระหว่าง น - อิทานิ สระ ๒ ตัว คือ สระหน้าและสระหลัง มีรูปไม่เหมือนกัน
ลบสระหลัง คือ ลบ อี ที่ อิทานิ ต่อเป็น นทานิ ระหว่าง นทานิ - อหํ
สระทั้งสอง คือ สระหน้าและสระหลัง มีรูปไม่เหมือนกัน ลบสระหน้า
คือ ลบ อี ที่ นทานิ แล้วทิมะสระหลัง คือ อ ที่ อหํ ต่อเป็น นทานาหํ ฯ
๓. ได้ประกอบสังขยาแทนตัวเลขที่แสดงไว้ ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์
ดังนี้



ก. ตีณ อุปลานี อุทเก ชาตานี ฯ

ข. เอญวิสติ หรือ เอญวิสั หรือ อุนวิสติ หรือ อุนวิสั นาริโย
นุหานาย นที กตา ฯ

ค. เทวิสติยา หรือ เทวิสาย กุมาราน์ อจริโย คาม์ ปวิญโง ฯ

ฌ. เตตฺตีสติยา หรือ เตตฺตีสาย ชน่าน ลาโก อุปลนโน ฯ

ง. ตสฺส (พุทฺธสฺส) จินาสวาน์ สตสฺสสฺส ปริวาริ ฯ

๔. ในอาขยาตจัตวาจากไว้ ๕ วาจก คือ กัตตุวาจก กัมมวาจก ภาววาจก
เหตุกัตตุวาจก เหตุกัมมวาจก ฯ แต่ละวาจกลงปัจจัยดังนี้ คือ

กัตตุวาจก ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ฌ นา ณา ฌหา โอ ฌ ฌย

กัมมวาจก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากมหน้า ย ด้วย

ภาววาจก ลง ย ปัจจัย

เหตุกัตตุวาจก ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ ฌ ฌย ฌาเป ฌาปย ตัวใดตัวหนึ่ง

เหตุกัมมวาจก ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย ลงเหตุปัจจัย คือ ฌาเป ด้วย
ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากมหน้า ย ด้วย ฯ

อวมลฺลเณถ ประกอบด้วยเครื่องปรุงดังนี้ คือ อว บทหน้า มนุ ธาตุ
ลง ย ปัจจัย เถถ วิภัตติหมวดสัตตมิ ปฐมบุรุษ เอกวณะ แปลง ย
กับที่สุทธธาตุ คือ น เป็น ญธ สำเร็จเป็น อวมลฺลเณถ ฯ

๕. อนุต และ มาน ปัจจัยในกิริยาภิกถ์ ใช้เหมือนกันและต่างกันอย่างนี้ คือ

อนุต และ มานะ ปัจจัยทั้งสองตัวนี้ บอกปัจจุบันนกาลเหมือนกัน

ส่วนที่ต่างกัน คือ อนุต เป็นปัจจัยหมวดกิตปัจจัย เป็นได้ ๒ วาจก คือ
กัตตุวาจกและเหตุกัตตุวาจก ส่วน มาน เป็นปัจจัยหมวดกิตกิจปัจจัย
เป็นได้ทั้ง ๕ วาจก แต่ภาววาจกไม่นิยมใช้ ฯ

โลกานุกมฺปกา (พุทฺธา) เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า
โลกั อนุกมฺปนุติติ โลกานุกมฺปกา (พุทฺธา)

อุปฺปาโท เป็นถาวรรูป ภาวสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า อุปฺปชฺชเตติ
อุปฺปาโท หรือ อุปฺปชฺชนํ อุปฺปาโท ฯ

๖. สมาสว่าโดยชื่อมี ๖ อย่าง คือ กมฺมชารโย ๑ ทิคุ ๑ ตปฺปรีโส ๑
ทวนฺทุโว ๑ อพฺยयीภาโว ๑ พหุพฺพิหิ ๑ ฯ

อนิมิตฺโต (กาลิ) เป็น นนุพพต พหุพฺพิหิสมาส ตั้งวิเคราะห์ว่า
นตฺถิ ตสฺส นิมิตฺตนฺติ อนิมิตฺโต (กาลิ) ฯ

อนฺตรามคฺคํ เป็น นิปาตปฺพกะ อพฺยयीภาวสมาส ตั้งวิเคราะห์ว่า
มคฺคตฺส อนฺตรา อนฺตรามคฺคํ ฯ

๗. โกตตตฺถิตฺต มีปัจจัย ๘ ตัว คือ ณ ฌายน ฌาน ฌะย ฌิ ฌิก ฌว ฌะร ฯ

ปาสาณมฺย (วชิรํ) ลง มย ปัจจัย ในปกติตฺถิตฺต ตั้งวิเคราะห์ว่า ปาสาณน
ปกตํ ปาสาณมฺย (วชิรํ) หรือ ปาสาณสฺส วิกาโร ปาสาณมฺย (วชิรํ)

วิสติมฺ (ทินํ) ลง ม ปัจจัย ในปุรณตฺถิตฺต ตั้งวิเคราะห์ว่า วิสติยา ปุรณ
(ทินํ) หรือ วิสาย ปุรณ (ทินํ)

มชฺฌิมา (ปฏฺธิปทา) ลง อิม ปัจจัย ในชาตาทิตฺถิตฺต ตั้งวิเคราะห์ว่า
มชฺฌเณ ภวติ มชฺฌิมา (ปฏฺธิปทา) ฯ

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล ไทยเป็นมคร
สอบ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. ความพิสดารว่า ภิกษุ ๒ รูป คือ พระวินัยธรรูป ๑ พระธรรมกถึกรูป ๑ มีบริวารรูปละ ๕๐๐ ได้พำนักอยู่ในโฆสิตาราม เมืองโกสัมพี ฯ ในทั้ง ๒ รูปนั้น วันหนึ่ง พระธรรมกถึก ถ่ายอุจจาระแล้ว คองน้ำชำระที่เหลื่อไว้ในภาชนะเอาไว้ที่ชุ่มน้ำแล้วออกไป ฯ ภายหลัง พระวินัยธร เข้าไปที่ชุ่มน้ำนั้น เห็นน้ำนั้นแล้ว ออกมาถามพระธรรมกถึกนอกรั้วว่า ผู้มีอายุ คุณเหลื่อน้ำไว้หรือ ฯ พระธรรมกถึก. ใช่ครับ ท่านผู้มีอายุ ฯ พระวินัยธร. ก็ คุณไม่รู้ถึงความ เป็นอาบัติในข้อนี้เลยหรือ ฯ พระธรรมกถึก. ใช่ครับ ผมไม่รู้เลย ฯ พระวินัยธร. ช่างเถิด ผู้มีอายุ เป็นอาบัติในข้อนี้ ฯ พระธรรมกถึก. ถ้าเช่นนั้น ผมจักปลงอาบัตินั้น ฯ พระวินัยธร. ผู้มีอายุ ก็ถ้าว่า ข้อนั้น คุณมิได้แก้มล้าง (ล้างละเมิด) ลงไปเพราะขาดสติ อาบัตินี้ไม่มี ฯ พระธรรมกถึกนั้น ได้เป็นผู้เห็นอาบัตินั้นว่า ไม่เป็นอาบัติแล้ว ฯ ฝ่ายพระวินัยธรได้บอกแก่พวกลูกศิษย์ของตนว่า พระธรรมกถึกรูปนี้ แม้ต้องอาบัตินั้น ก็ไม่รู้ ฯ ลูกศิษย์ของพระวินัยธรเหล่านั้น พบพวกลูกศิษย์ของพระธรรมกถึกนั้นแล้ว ก็พากันพูดขึ้นว่า พระอุปัชฌาย์ของพวกท่าน แม้ต้องอาบัตินั้น ก็ยังไม่รู้ว่าเป็นอาบัติ ฯ เหล่าศิษย์ของพระธรรมกถึกนั้น พากันไปแจ้งแก่พระอุปัชฌาย์ของตนแล้ว ฯ พระธรรมกถึกนั้น พูดขึ้นอย่างนี้ว่า พระวินัยธรรูปนี้ ครั้งก่อนพูดว่า ไม่เป็นอาบัติ แต่มาบัดนี้ กลับพูดว่า เป็นอาบัติ พระวินัยธรนั้น พูดเท็จ ฯ พวกลูกศิษย์ของพระธรรมกถึกนั้น ก็ไปพูด(โต้ตอบ)ว่า พระอุปัชฌาย์ของพวกท่าน พูดเท็จ ฯ ภิกษุทั้งสองฝ่าย เหล่านั้น ก่อความทะเลาะกันให้ขยายตัวออกไป ด้วยประการฉะนี้ ฯ

๒. ภายหลัง พระวินัยธรสบโอกาส จึงได้ลงอุกเขปนิยกรรมแก่พระธรรมกถึก ในข้อหาที่มองไม่เห็นอาบัติ ฯ นับแต่นั้นมา แม้พวกญาติโยม อุปัฏฐาก ผู้ถวายปัจจัยแก่ท่านทั้งสองนั้น ก็ได้(แบ่งกัน)เป็น ๒ ฝ่ายแล้ว ฯ

พวกนางภิกษุณีผู้รับโอวาทที่ดี พวกเทพดาผู้ปกป้องรักษาก็ดี พวกเทพดาผู้สถิตอยู่ในอากาศ ผู้เป็นเพื่อนร่วมเห็นเพื่อนร่วมคบ ของเทพดาเหล่านั้นก็ดี พวกปุณฺชนทุกจำพวก ตลอดจนถึงแม่พรหมโลก ได้ (แบ่ง) เป็น ๒ ฝ่ายแล้ว ๆ ความโกธาคือ อีกทีก็คิดโกรธเป็นเสียงเดียวกัน ได้ขยายไปจนถึงอกนิฏฐภาพ ๆ

ภาพพระตถาคตอันพญาช้างอุปัฏฐากอยู่ ประทับอยู่ ณ ป่ารักจิตวัน ไพรสมณที่นั่น ได้แพร่หลายทั่วชมพูทวีปแล้ว ๆ ตระกูลใหญ่ ๆ เป็นต้นอย่างนี้ คือ อนาถบิณฑิกเศรษฐี วิสาขามหาอุบาสิกา ส่งข่าวจากพระนครสาวัตถี ถึงพระอานนท์เถระว่า พระคุณเจ้าข้า ขอได้โปรดแสดงพระบรมศาสดา แก่พวกเราด้วยเถิด ๆ ฝ่ายภิกษุ ๕๐๐ รูป ผู้อยู่ในทิศ (ต่าง ๆ) ออกพรรษาแล้ว ก็พากันไปหาพระอานนท์เถระ ร้องขอว่า ท่านอานนท์ ธรรมิกเถระเฉพาะ พระพักตร์พระผู้มีพระภาคเจ้า พวกเราได้สดับมานานักแล้ว ขอโอกาสเถิด ท่านอานนท์ พวกเราพึงได้สดับธรรมิกเถระเฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยเถิด ๆ พระเถระพาภิกษุเหล่านั้นไป ณ รักจิตวัน ไพรสมณที่นั่นแล้ว นึกคิดว่า การที่เราพร้อมกับภิกษุประมาณเท่านี้ เข้าไปเฝ้า ยังสำนัก พระตถาคตเจ้า ผู้ประทับอยู่พระองค์เดียวตลอดไตรมาส ไม่ (เป็นการ) สมควรเลย ดังนี้แล้วจึงพากันเหล่านั้นไว้ข้างนอก เข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา ลำพังผู้เดียว ๆ พญาช้างปาริไลยกะ เห็นพระอานนท์เถระนั้นแล้ว ถือท่อนไม้ วิ่งเล่นเข้าไปแล้ว ๆ พระบรมศาสดา ทอดพระเนตรแล้ว ตรัสว่า หลีกไป ปาริไลยกะ อย่าห้ามเลย ภิกษุนั้น เป็นพุทธอุปัฏฐาก ๆ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔ แปล ไทยเป็นมคร

๑. โกสมุพิยํ หิ โฆสิตารามะ ปณฺจสทฺปนฺจสทฺปรีวารา เทว ภิกฺขุ
วินยฺหโร วินยฺหโร จ ชมฺมกถิกโก จ ฯ เตสุ ชมฺมกถิกโก เอกทิวสํ สวีรวลณฺหํ
กตฺวา อุตฺถโกฏฺจเก อามนฺนอุทฺทกาวเสสํ ภาชนะ จเปตฺวา นิกฺขมิ ฯ ปจฺจนา
วินยฺหโร ตตฺถ ปวิฏฺโฐ ตํ อุตฺถํ ทิสฺวา นิกฺขมิตฺวา อิตฺรํ ปุณฺณิ อวฺวโส ตยา
อุตฺถํ จปิณฺณติ ฯ อาม อวฺวโสติ ฯ กิ ปเนตฺถ อาปตฺติภาวํ น ชานาสีติ ฯ
อาม น ชานามิติ ฯ โหตฺวาโส เอตฺถ อาปตฺติตติ ฯ เตนหิ ปฏิกฺกกริสฺสามิ
นนฺติ สเจ ปน เต อวฺวโส อสฺสจฺจิจฺจ อสฺสติยา กตํ นตฺถิ อาปตฺติตติ ฯ โส
ตสฺสา อาปตฺติยา อนาปตฺติทิกฺขุจि อโหสิ ฯ วินยฺหโรปิ อตฺตโน นิสฺสิตกานํ
อํ ชมฺมกถิกโก อาปตฺติ อาปชฺชมาโนปิ น ชานาสีติ อาโรเจสิ ฯ เต ตสฺส
นิสฺสิตเก ทิสฺวา ตุมฺหากํ อุปชฺชมาโย อาปตฺติ อาปชฺชิตฺวาปิ อาปตฺติภาวํ น
ชานาสีติ อาหํสุ ฯ เต คนฺดฺวา อตฺตโน อุปชฺชมายสฺส อาโรเจสุ ฯ โส
เอวมาห อํ วินยฺหโร ปุพฺเพ อนาปตฺติตติ วตฺวา อิทานิ อาปตฺติตติ วตฺติ
มุสฺวาที เอโสติ ฯ เต คนฺดฺวา ตุมฺหากํ อุปชฺชมาโย มุสฺวาทีติ กถยีสฺสุ ฯ
เต เอวํ อณฺณมณฺณํ กลหํ วาฏฺณยีสฺสุ ฯ

๒. ตโต วินยฺหโร โอกาสํ ลภิตฺวา ชมฺมกถิกสฺส อาปตฺติยา อทสฺสเน
อุกฺเขปนียกมฺมํ อกาสิ ฯ ตโต ปฏฺจาย เตสํ ปจฺจยทายกา อุปฏฺจจากาปิ เทว
โกฏฺจสา อเหสุ ฯ โอวาทปฏิกฺกคาหิกา ภิกฺขุณีโยปิ อารกฺขเทวตาปิ ตาสํ
สนฺทิกฺขสฺมกตฺตา อากาสกฺขเทวตาปิ ยาว พุรฺหมโลกาปิ สพุพฺเพ ปุณฺณชฺชนา
เทว ปกฺขา อเหสุ ฯ ยาว อกนิฏฺฐกฺวนา เอกนินฺนาทํ โกลาหลํ อคฺมาสิ ฯ

ตถาคตสฺส ตตฺถ หตฺถินาเคน อุปฏฺจยิมานสฺส วสนภาโว สกฺล-
ชมฺพุทีเป ปากโก อโหสิ ฯ สวตฺถินครโต อนาถปิณฺณทิกโก วิสาขา มหา-
อุปาสิกาทิ เอวมาทีนิ มหากุลานิ อานนฺตฺตฺเถรสฺส สาสนํ ปหิณฺสี สตฺถารํ
โน ฆนฺเต ทสฺเสถาติ ฯ ทิสฺวาทีโนปิ ปณฺจสตา ภิกฺขุ วุตฺถวสฺสา อานนฺตฺตฺเถรํ



อุปสงฺกมิตฺวา จิรสุตฺตา โน อาวุโส อานนฺท ภควโต สมมุขา ฐมมิกถา
สารุ มยํ อาวุโส อานนฺท ลเภยยาม ภควโต สมมุขา ฐมมิกถํ
สวณายาติ ยาจิสุํ ๑ เถโร เต ภิกฺขุ อาทาย ตตฺถ คนฺตฺวา เตมาสํ
เอกวิหาริโน ตถาคตฺสฺส สนฺติกํ เอตฺตเกหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิํ อุปสงฺกมิตฺถุ
อยฺตฺตฺนฺติ จินฺตฺเตว เต ภิกฺขุ พหิ จเปตฺวา เอกโกว สตฺถารํ อุปสงฺกมิ ๑
ปาริเลยฺยกโก ตํ ทิสฺวา ทนฺนํกํ อาทาย ปกฺขนฺนํ ๑ สตฺถา โอลิเกตฺวา
อเปหิ ปาริเลยฺยก มา นีวารยิ พุทฺธปฺปฺจฺจาโก เอโสติ อาห ๑



อติ ภรรมาทีอุปฏฺฐานํ ปาปนิवारณกถยาณนิเวสนสิปปสิกขาปน-
ปฏฺริฐุพทารสํโยชนททยชชทานวเสน ปณฺจวิทิกุฎฺฐมฺมิกหิตเหตุโต มงฺกල් ฯ
เตน วุตฺตํ อิมเหิ โข กหปติปฺุตต ปณฺจहि จานเหิ ปฺุตเตน ปฺุตฺติมา ทิสา
มาตาปิตโร ปจฺจุปฏฺจिता ปณฺจहि จานเหิ ปฺุตตํ อนุกมฺปนฺติ ปาปา นิวาเรณฺติ
กถยาณเณ นิวาเสนฺติ สิปปํ สิกฺขาเปณฺติ ปฏฺริฐุเปณ ทาเรน สํโยเชณฺติ สมเย
ททยชชํ นิยยาเทนฺติ อิมเหิ โข กหปติปฺุตต ฯเปฯ อนุกมฺปนฺตฺติ ฯ

ตตถ ปาปา นิวาเรณตติเเต เอตถ ปาปโต นิวารณံ นาม อนาคตวิสัย ฯ
 สมปตตตวตฺถุโตปิ हि निवारणं विदिग्गमे अनาคते ऐव लिया न वत्तमाने
 निपพत्तติตา ปน ปาปกิริยา ครหณมตฺตปฏิกการา ฯ เตนญฺจถายํ ปาณาติปาตาทีนํ
 ทิฏฐธมฺมิกสมปรายิกมาทีนํ วตฺวา ตาต มา เอวรूपํ กรีติ นิวาเรณติ กตมปิ
 ครหณตติ วุตฺตํ ฯ กลฺยาณเ นิเวเสนตติ อนาถปิณฺฑิกโก วिय กสฺสสปพฺพุทฺธกาเล
 มิตฺตวินฺนทฺทกสฺส มาตา วिय จ ลญฺจํ ทตฺวาปิ ลีลสมาทานาทีสุ นิเวเสนติ
 ปตฺติฏฺฐาเปนติ ฯ

๒. เอม์ วุตตูปปการํ มาตาปิตโร อนวชฺชเมว สิปป์ สิกฺขาเปนฺติ ฯ
 ปุริสเปนาติ กุลสီลรปโภคปริวาราทิหิ อนฺรเปเน อนฺจจวิเกเน ทาเรน ฯ

สมเษ ทายชัร นิยุทาเทนุตติ สมเษ ฐนั เทนุติ ฯ ตตถ จ นิจจสมโย
กาลสมโยติ เทว สมยา ฯ ตตถ นิจจภูโต สมโย นิจจสมโย อภินุหรรณกาโล ฯ
อภินุหตุโถ หิ อัย นิจจสทโท นิจจปปหสิโตตยาทีสุ วिय ฯ ยุตตปปตตกาโล
เอว สมโย กาลสมโย ฯ ตตถ อญจาย สมญจาย อิมั คณห อยนุเต



ปริพฺพโย โหตุ อิมินา กุสลํ กโรหิตี เทนฺตา นิจฺจสมเย เทนฺติ นาม ฯ
สิจฺจาปนอวาทวิวาทิสมเย เทนฺตา กาลสมเย เทนฺติ นาม ฯ เอตฺถ
สิจฺจาปนํ ทารกกาเล อวาทวิวาทํ ปุตุตฺตธีตุนํ โยพฺพนปตฺตกาเล ฯ อปิ
ปจฺฉิมกาเล มรณมณฺเฑ นิปนฺนสฺส อิมินา กุสลํ กโรหิตี เทนฺตาปี สมเย
เทนฺติ นาม ฯ อิติ ภรณาทิวเสน เต อุปฺภุจหนฺโต ปาปนิวาร์ณาทิตํ
ปฏฺธิลภติ ตสฺมา เต ตถาปี อุปฺภุจาทพฺพา ว ฯ

มาตาปิตโรปิ हि ภรณาทีนิ จานานิ สมฺปสฺสณฺตา ปุตุตฺตํ ปฏฺฐเจนฺติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.



เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕

แปล มคอเป็นไทย

๑. เพราะฉะนั้น กฤหัสถ์ผู้ระลึกถึงโอวาทของพระสุคตนี้ จึงควรทำ
แม้พิธีกรรมเพื่อห่มุญาดิผู้ทำกาลแล้ว ด้วยการเว้นจากปาณาติบาตเป็นต้น
โดยแท้แล ฯ

ดังนั้น การบำรุงมีการเลี้ยงเป็นต้น ชื่อว่าเป็นมงคล เพราะเป็นเหตุแห่ง
ประโยชน์เกื้อกูลในปัจจุบัน ๕ อย่าง คือ ห้ามจากความชั่ว ๑ ให้ตั้งอยู่
ในความดี ๑ ให้ศึกษาศิลปวิทยา ๑ หาคุ้มครองที่สมควรให้ ๑ ให้ทรัพย์ ๑ ฯ
เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสว่า คุณก่อนคฤหบดีบุตร มารดาบิดา
ผู้เป็นทิศเบื้องหน้า อานุการบำรุงด้วยฐานะ ๕ เหล่านี้แล ย่อมอนุเคราะห์บุตร
ด้วยฐานะ ๕ คือ ห้ามจากความชั่ว ๑ ให้ตั้งอยู่ในความดี ๑ ให้ศึกษาศิลปวิทยา ๑
หาคุ้มครองที่สมควรให้ ๑ มอบทรัพย์ไว้ในสมัย ๑ คุณก่อนคฤหบดีบุตร
มารดาบิดาผู้เป็นทิศเบื้องหน้าอานุการบำรุงด้วยฐานะ ๕ เหล่านี้แล้วแล ฯ ๑๗
ย่อมอนุเคราะห์ ดังนี้ ฯ

บรรดาฐานะ ๕ เหล่านี้ ในฐานะที่ ๑ ว่า ปาปา นิวาเรณฺติ นี้ บัณฑิต
พึงทราบวินิจฉัยดังนี้ ชื่อว่าการห้ามจากความชั่วมีเรื่องที่เป็นอนาคตเป็น
อารมณ์ ฯ ความจริง การห้ามแม้จากวัตถุที่ประจวบเข้า พึงมีได้ในการล่วง
ละเมิด ยังไม่มาถึงเท่านั้น ไม่พึงมีได้ ในการล่วงละเมิดเป็นไปอยู่ ส่วนการ
ทำความชั่วที่บุตรให้เกิดแล้ว ก็มีเพียงการถูกตำหนิเป็นเครื่องตอบสนอง ฯ
เพราะเหตุนี้ ในอรรถกถา พระอรรถกถาจารย์ จึงกล่าวไว้ว่า มารดาบิดา
กล่าวโทษของบาปกรรมมีปาณาติบาต เป็นต้น ในปัจจุบันและในสัมปรายภพแล้ว
กล่าวห้ามว่า พ่อคุณ อย่าทำอย่างนี้เลยบ้าง ย่อมตำหนิ ความชั่วที่ถูกทำแล้ว
บ้าง ฯ ในฐานะที่ ๒ ว่า กลฺยาณํ นิเวสณฺติ บัณฑิตพึงทราบวินิจฉัยดังนี้ มารดา
บิดา แม้ให้รางวัลแล้ว ยังบุตรให้ตั้งอยู่ คือให้ดำรงอยู่ในกุศลกิจทั้งหลายมีการ
สมาทานศีลเป็นต้น เหมือนอย่างอนาถบิณฑิกเศรษฐี และมารดาของมิตตวินทุกะ
ในกาลของพระพุทธเจ้าทรงพระนามว่ากัสสปะ ฉะนั้น ฯ

๒. มารดาบิดา ยังบุตรให้ศึกษาแต่ศิลปวิทยาอันหาโทษมิได้นั้นเที่ยวมี ประการดังกล่าวแล้ว ด้วยประการฉะนี้ ฯ ในฐานะที่ ๔ ว่า ปฏฐาปน บัณฑิตพึง ทราบวินิจฉัยดังนี้ ด้วยภรรยาที่สมควร คือคู่ควรกันด้วยสกุล มรรยาท รูป โภคะ และบริวารเป็นต้น ฯ

ในฐานะที่ ๕ ว่า สมเย ทายุชฺช นิยุยาเทนุติ บัณฑิตพึงทราบวินิจฉัย ดังนี้ บิดามารดา ย่อมให้ทรัพย์ในสมัย ฯ ก็ในคำว่า สมเย นั้น สมัยมี ๒ คือ นิจสมัย ๑ กาลสมัย ๑ ฯ บรรดาสมัยทั้ง ๒ นั้น สมัยเป็นนิตย์ ชื่อว่า นิจสมัย คือกาลเป็นที่ทำนอง ฯ ฯ ก็ นิจจ ศัพท์นี้ มี อภินุห เป็นอรรถ คุจ นิจจ ศัพท์ในประโยคทั้งหลายมีว่า มีดโกนอันช่างกลบกดเสียดเนื่อง ฯ ฉะนั้น ฯ สมัยคือกาลที่ถึงความเหมาะสม ชื่อว่า กาลสมัย ฯ บรรดาสมัยทั้ง ๒ นั้น บิดามารดา เมื่อให้คำแนะนำว่า เจ้าจงลุกขึ้น ขยันหมั่นเพียร รับเอา ทรัพย์นี้ ทรัพย์นี้ จงเป็นต้นทุน ของเจ้า เจ้าจงทำกุศลด้วยทรัพย์นี้ ชื่อว่าให้ ในนิจสมัย ฯ เมื่อให้ในสมัย มีสมัยไว้จุก อาวาหมกคและวิวาหมกคเป็นต้น ชื่อว่า ให้ในกาลสมัย ฯ ในกาลสมัยนี้ การไว้จุก ย่อมมีในเวลาเป็นเด็ก อาวาหมกคและวิวาหมกค ย่อมมีในเวลาทีบุตรธิดาถึงความป็นหนุ่มสาว ฯ อีกอย่างหนึ่ง บิดา มารดา แม้เมื่อให้คำแนะนำแก่บุตรผู้อนบนตียงเป็นที่ตาย ในปัจฉิมกาลว่า เจ้าจงทำกุศลด้วยโภคะนี้ ชื่อว่าให้ในสมัย ฯ บุตรบำรุงบิดา มารดาทั้ง ๒ นั้นอยู่ ด้วยสามารถฐานะมีการเลี้ยงเป็นต้น ย่อมกลับได้ประโยชน์ เกื้อกูลมีการห้ามจากความชั่วเป็นต้น ด้วยประการฉะนี้ เพราะฉะนั้น บิดามารดาทั้ง ๒ นั้นอันบุตรควรบำรุงแม้อย่างนั้นโดยแท้ ฯ

แท้จริง แม้บิดามารดา เมื่อเห็นฐานะทั้งหลายมีการเลี้ยงเป็นต้น จึงปรารถนา บุตร ฯ

พระธรรมปริยัติโมลี อินทปญฺญโณ วัดบพิตรพิมุข
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๕
แปล ไทยเป็นมคร
สอบ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. พระบรมศาสดาทรงใคร่ครวญว่า สำหรับกุลบุตรเหล่านี้ บาตร และจีวรที่สำเร็จด้วยฤทธิ์ จักมาใหม่หมดแล ทรงทราบว่า กุลบุตรเหล่านี้ ได้(เคย)ถวายจีวรพื้นผืนแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าพันองค์ ทั้งได้(เคย) ถวายจีวร สองหมื่นผืนแก่ภิกษุสองหมื่นรูป ในกาลแห่งพุทธเจ้าพระนามว่ากัสสปะ ไม่น่าอัศจรรย์เลย บาตรและจีวรสำเร็จด้วยฤทธิ์ลอยมาเอง เพื่อกุลบุตรเหล่านี้ ดังนี้แล้ว ทรงเหยียดพระหัตถ์ขวาพลางตรัสว่า ท่านทั้งหลายจงเป็นภิกษุมาเถิด ท่านทั้งหลายจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด ฯ ทันใด นั้นเอง ทั้งหมดนั้น เป็นราวกะว่าพระเถระผู้มีพรรษาตั้ง ๑๐๐ ครองบริวาร ๘ เหาะขึ้นเวหาส กลับลงมาถวายบังคมพระบรมศาสดานั่งอยู่แล้ว ฯ ฝ่ายพวกพ่อค้า นั้น ไปยังราชตระกูลแล้ว แจ้งเจ้าหน้าที่ให้กราบทูลข่าวที่พระราชาทรงส่ง (ฝาก)ไปแล้ว เมื่อพระเทวีรับสั่งว่า เข้ามาได้ เข้าไปถวายบังคมแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฯ ลำดับนั้น พระเทวี สอบถามพ่อค้าเหล่านั้นว่า พ่อคุณทั้งหลาย พวกท่านพากันมาเพราะเหตุ(ธุระ)อะไรหรือ ฯ พ่อค้า. พวกข้าพระองค์ ถูกระราชาส่ง(ตัว)มายังสำนักของพระองค์ นัยว่า ขອງพระราชนันททรัพย์ สามแสนแก่พวกข้าพระองค์ด้วย ฯ พระเทวี. พ่อคุณทั้งหลาย พวกท่านพูดมาก เกินไปกระมัง พวกท่านทำความดีอะไรถวายพระราชนันทหรือ พระองค์ ทรงพอพระทัยในผลงานอะไรของพวกท่าน ถึงกับรับสั่งให้พระราชนันท พระราชทรัพย์ถึงขนาดนี้ ฯ พ่อค้า. พระเทวี ความดีอะไรอื่น พวกข้าพระองค์ ก็มิได้ทำ เพียงแต่ได้กราบบังคมทูลข่าวแด่พระราชา ฯ พระเทวี. พ่อคุณทั้งหลาย ก็พวกท่านสามารถจะบอกแก่เราบ้างได้ไหม ฯ พ่อค้า. สามารถบอกได้ พระเจ้าข้า ฯ พระเทวี. ถ้ากระนั้น บอกมาเถิด พ่อคุณทั้งหลาย ฯ พ่อค้า. พระเจ้าข้า พระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นแล้วในโลก ฯ ฝ่ายพระนาง พอสดับค่านัน แล้ว มีพระสรีระอันปิติถูกต้องแล้ว โดยนัยก่อนนั้นแล ทรงกำหนดอะไร ฯ

ไม่ได้ถึง ๓ ครั้ง ในครั้งที่ ๔ สดับบว่า พุทฺโธ แล้วจึงรับสั่งว่า พ่อคุณทั้งหลาย ในเพราะบทนี้ พระราชา(รับสั่ง)พระราชทานอะไรนะ ฯ พ่อค้า, ทริพย์หนึ่ง แสน พระเจ้าข้า ฯ พระเทวี, พ่อคุณทั้งหลายเอ๋ย พระราชาทรงสดับข่าว เห็นปานฉะนี้แล้วพระราชทานทริพย์หนึ่งแสนแก่พวกท่าน (เชื่อว่า) ทรงกระทำ ไม่สมกันเลย แต่เราจะให้ทริพย์แก่พวกท่านสามแสน ในเพราะของกำนัล อันขัดสนของเรา มีข่าวอะไรอื่นอีกไหมที่พวกท่าน(อยาก)แจ้ง ฯ พวกพ่อค้า กราบทูลข่าวอื่นอีกว่า ข่าวอย่างนี้แลอย่างนี้ ฯ

๒. พระนางรับสั่งให้พวกภริยาของเหล่าอมาตย์เข้าเฝ้าแล้วมีพระราช เสาวนีย์ ว่า แม่นางทั้งหลาย สามิของพวกเข้าพากันไปด้วยหมายใจว่า จักบวช พร้อมกันพระราชา พวกเจ้าจักทำอย่างไร ฯ เหล่าภริยา, พวกเขาส่งข่าวอะไร ถึงพวกหม่อมฉันบ้าง เพคะ ฯ พระเทวี, ฟังว่า พวกเขาสละสมบัติของตน ฯ ให้แก่พวกเจ้าแล้ว นัยว่า พวกเจ้าจงใช้สอยสมบัตินั้นตามใจชอบเถิด ฯ เหล่าภริยา, ก็พระนางจักทรงทำอย่างไรเล่าเพคะ ฯ พระเทวี, แม่นางทั้งหลายเอ๋ย ที่แรก พระราชาทรงสดับข่าวคราว ทั้งที่ประทับยืนอยู่ในหนทาง ทรงบูชา พระรัตนตรัยด้วยพระราชทริพย์สามแสน ทรงสละราชสมบัติจุกก่อนน้ำลาย เส็ดจ้อออกไปด้วยหมายพระทัยว่า จักบวช ส่วนเราได้ฟังข่าวพระรัตนตรัยแล้ว บูชาพระไตรรัตน์ด้วยทริพย์เก้าแสน ก็แล เชื่อว่า สมบัตินี้ มิได้เป็นเหตุ นำ ทุกข์มาเฉพาะแก่พระราชาเท่านั้น แม้แก่เรา ก็เป็นเหตุ นำทุกข์มาเช่นกัน ใครจัก จุกเข้า เอาปากอมก้อนน้ำลายที่พระราชาทรงบ้วนทิ้งแล้วได้ เราไม่ต้องการ สมบัติ แม้เราก็จักไปบวชเฉพาะพระบรมศาสดา (เช่นกัน) ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕ แปล ไทยเป็นมคร

๑. สตุถา อากมิสฺสติ นุ โข อิมสํ กุลปฺตฺตานํ อิทธิมยปตฺตจิวรรนติ
อุปฺชาเรนฺโต อิมํ กุลปฺตฺตา ปจฺเจกพุทฺธสทฺสสฺส จิวรรสทฺสํ อทฺส
กสฺสปพุทฺธกาเล วิสฺตียา ภิกฺขุสทฺสสถานํปิ วิสฺติ จิวรรสทฺสทานิ อทฺส
อนจฺจริยํ อิมสํ อิทธิมยปตฺตจิวรรคมนนฺติ ฌตฺวา ทกฺขิณหตฺถํ ปสาเรตฺวา
เอถ ภิกฺขโว จรธ พุรหฺมจฺจริยํ สมฺมา พุทฺธสฺส อนตฺตกิริยาयाติ อาห ๑ เต
ดาวเทว อฏฺฐปรกฺขารธฺรา วสฺสสติกตฺเถรา วิย หุตฺวา เวหาสํ อพฺภูกคฺคฺนตฺวา
ปจฺโจโรหิตฺวา สตุถารํ วนฺทิตฺวา นิสฺสึทฺส ๑ เตปิ วาณิชฺกา ราชกฺลํ คณฺตฺวา
รณฺฎา ปหิตฺสาสนํ อาโรจาเปตฺวา เทวีย อากจฺฉนฺตฺติ วุตฺเต ปวิสิตฺวา
วนฺทิตฺวา เอกมฺนตฺตํ อฏฺฐํสฺส ๑ อถ เน เทวึ ปุจฺฉิ ตาตา กิการณา
อาคตฺตฺถาติ ๑ มยฺ รณฺฎา ตุมฺหากํ สนฺตํ ปหิตา ติณฺณิ กิร โน สตฺสทฺสทานิ
เทธาติ ๑ ตาตา อติพฺหุํ ภาณธ กิ ตุมฺहेหิ รณฺโฆ กตฺ กิสมิ โว ราชา
ปสนฺโน เอตฺตํ ฐนํ ทาเปสฺสิติ ๑ เทวึ น อณฺณํ กิณฺจ กตฺ รณฺโฆ ปน
สาสนํ อาโรจยิมฺหาติ ๑ สกฺกา ปน ตาตา มยฺหํปิ อาโรเจตฺตฺติ ๑
สกฺกา เทวึติ ๑ เตนฺหิ ตาตา วเทธาติ ๑ เทวึ พุทฺธโร โลเก อุปฺปนฺโนติ ๑
สาปิ ตํ สุตฺวา ปุริมฺนเยเนว ปิตฺยา ผุฏฺฐสฺสริรา ดิกฺขตฺตํ กิณฺจ อสฺสทฺทกฺเขตฺวา
จตฺตฺถวเร พุทฺธโรติ ปทํ สุตฺวา ตาตา อิมฺสฺมิ ปเท รณฺฎา กิ ทินฺนนฺติ ๑
สตฺสทฺสทฺสํ เทวึติ ๑ ตาตา นานฺจฺฉนฺตํ รณฺฎา กตฺ เอวฺรูปิ สาสนํ สุตฺวา
ตุมฺหากํ สตฺสทฺสทฺสํ ททฺมาเนน อหํ หิ โว มม ทฺวคฺคตฺปณฺณาการํ ติณฺณิ
สตฺสทฺสทฺสทานิ ทมฺมิ อปรํ ตุมฺहेหิ กิ อาโรจิตฺตฺติ ๑ อิทฺถจิทฺถจาทิ
อปฺรานํปิ เทว สาสนานิ อาโรเจสฺสุ ๑

๒. สา เตสํ ภริยาโย ปกฺโกสาเปตฺวา อมฺมา ตุมฺหากํ สามิกา
รณฺฎา สทฺธิ ปพฺพชิสฺสามาติ คตา ตุมฺहे กิ กริสฺสธาทิ ๑ กิ ปน เตหิ
อมฺหากํ สาสนํ ปหิตํ เทวึติ ๑ เตหิ กิร อตฺตโน สมฺปตฺติ ตุมฺหากํ

วิสสุทฐา ตุมฺเห กิร ตํ ยถารุจียา ปริภุชถาติ ฯ ตุมฺเห ปน เทวี่ กิ
 ธิสฺสธาติ ฯ อมฺมา โส ตาว ราชา สาสณํ สุตฺวา มกุเต จิตฺโกว ตีหิ
 สตสทฺสเสหิ ตีณิ รตนานิ ปุเชตฺวา เขพปีณํ วิกฺขมฺปตฺตี ปหาย
 ปพฺพชิสฺสามีติ นิกฺขนฺโต มยา ปน ตินฺนํ รตนานํ สาสณํ สุตฺวา ตีณิ
 รตนานิ นวหิ สตสทฺสเสหิ ปุชิตานิ น โข ปเนสา สมฺปตฺติ นาม
 รณฺโณเยว ทุกฺขา มยฺหํปปี ทุกฺขาเยว โก รณฺโณ จจฺจํตํ เขพปีณํ
 ชนฺนเกหิ ปตฺติจฺหิตฺวา มุขเณ กณฺหิสฺสติ น มยฺหํ สมฺปตฺติยา อตุโธ
 อหํปปี สตถารํ อุทฺทิสฺส คณฺตฺวา ปพฺพชิสฺสามีติ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๕
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. กาโลติ ภิกขุณฺโณ โภชนกาโล อธิปเปโต ฯ โส จ สพฺพนฺติเมณ
 ปริจฺเจเทน มชฺฌนฺติโก ฯ เตเนวสุส ปทภาชเน วิกาโล นาม มชฺฌนฺติเก
 วิตีวตฺเต ยาว อรุณฺณคฺคมนาติ วุตฺตํ ฯ จิตฺมชฺฌนฺติโกปิ กาลสงฺกหํ กจฺจนฺติ ฯ
 ตโต ปฏฺจาย ปน ขาติคฺคํ วา ภูณฺชิคฺคํ วา น สกฺกา สหสา ปีวิตฺตํ สกฺกา ภเวยฺย
 กุกฺกจฺเจน ปน น กตฺตพฺพนฺติ วิกาลโภชนสํกขาปทวณฺณนา ฯ อรุณฺณคฺคมนาโต
 ปฏฺจาย ยาว มชฺฌนฺติกา อยํ พุทฺธาทีนํ อริยานํ อัจฉินฺณสมาจฺฉินฺโณ โภชนสุส
 กาโล ตทญฺโหล วิกาโลติ พุรฺหมชาลจฺจุพฺพหฺตฺติปโทปมอุโปสฺสสุตฺตฎฺฐิกา ฯ

ภุณฺชิคฺคพฺพตฺถเนน โภชนํ ยาคฺคกตฺตาที สพฺพํ ยาวกาลิกวตฺถุ ฯ ยถา จ
 รตฺตฺวปรโตติ เอตฺถ รตฺตี โภชนํ รตฺตีติ อุตฺตรปทโลเปน วุจฺจติ เอวเมตฺถ
 โภชนชฺโฆหรณฺโณ โภชนนฺติ ฯ วิกาเล โภชนํ วิกาลโภชนนฺติ มหาชนฺธฎฺฐิกา ฯ

วิกาลตา ยาวกาลิกตา อชฺโฆหรณฺนฺติ อิมานฺตฺถ ตีณิ อํกานีติ
 กงฺขาวิตรณฺี ฯ วิกาลโภชนสุส จตฺตาริ อํกานิ วิกาโล ยาวกาลิกํ อชฺโฆหรณฺโณ
 อนุมฺมตฺตกตฺตาติ ฯ เอเตนानุสาเรน เสสานมฺปิ อํกวิภาโค เวทิตพฺโพติ
 ขุทฺทกปาจวณฺณนา ฯ

อนุมฺมตฺตกตฺตาติ เจตํ สุนฺทรี ฯ วุตฺตญฺเหตํ ภควตา อนาปตฺติ
 อุมฺมตฺตกตฺตาติ ฯ นจฺจกิตฺตาทีสฺสตฺตมกฺกมฺปน ขุทฺทกปาจพุรฺหมชาลาทีวณฺณนํ
 วิตรารโต โอโลเกตพฺพํ ฯ อยเมตฺถ สงฺเขโป นจฺจาทีนํ หิ อตฺตนา ปโยเชตฺตํ
 วา ปเรหิ ปโยชาเปตฺตํ วา ปยฺยตฺตานํ ปสฺสิตฺตํ วา เนว ภิกฺขุณฺโณ น ภิกฺขุณฺนี
 วญฺญนฺตีติ พุรฺหมชาลอุโปสฺสสุตฺตวณฺณนา ฯ ทสฺสนกมฺยตฺยา อปฺสงฺกมิตฺวา
 ปสฺสโตเอว เจตฺถ วิตฺถกโม โหติ ฯ จิตฺนินฺนสยโนกาเส ปน อากตฺ
 กจฺจนฺตสฺส วา อาปาลกตํ ปสฺสโต ลีลา สงฺกิเลโส น วิตฺถกโมติ
 ขุทฺทกปาจวณฺณนา ฯ



เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕

แปล มครเป็นไทย

๑. อรรถกถาวิกาลโกชนสิกขาบทว่า ในบทว่า กาโล ท่านประสงค์เอา กาลเป็นที่ฉนของภิกษุทั้งหลาย ฯ ก็ กาลนั้น โดยกำหนดอย่างต่ำสุด คือเวลาเที่ยง ฯ เพราะเหตุที่นั่นแน่ ในบทภาชนะแห่งสิกขาบทนั้น พระอุบาลีจึงกล่าวว่า เมื่อเวลาเที่ยงล่วงไป จนถึงอรุณขึ้น เวลานั้น จัดเป็นวิกาล ฯ แม้เวลาเที่ยงตรง ก็ถึงการสงเคราะห์เข้าในกาล ฯ แต่ นับตั้งแต่เที่ยงตรงนั้นไป ภิกษุไม่สามารถจะขบเคี้ยวหรือฉันได้ ฟังสามารถจะดื่มโดยทันทีได้ แต่ภิกษุผู้มีความรังเกียจไม่ควรทำ ฯ ฎีกาพรหมชาลสูตร จุฬหัตถิปโทปมสูตรและอุโบสถสูตร ว่า นับแต่อรุณขึ้นจนถึงเที่ยงวัน นี้ จัดเป็นเวลาฉันที่พระอริยเจ้าทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้าเป็นต้นสั่งสมอบรมมาแล้ว เวลาอื่นจากนั้นไป เป็นเวลาวิกาล ฯ

ฎีกาหาชั้นธกะว่า วัตถุ ที่ชื่อว่าโกชนะ เพราะอรรถว่าเป็นของอันบุคคลพึงบริโภค ได้แก่ วัตถุที่เป็นยาวกาลิกทุกอย่างมีข้าวต้มและข้าวสวยเป็นต้น ฯ เหมือนอย่างว่า การบริโภคในเวลากลางคืนในคำว่า รตฺตฺปรโต นี้ ท่านกล่าวว่า รตฺติ เพราะลบบทหลังเสีย ฉนฺใด การกลืนกินโกชนะในคำว่า วิกาลโกชนา นี้ ท่านก็กล่าวว่า โกชน์ เพราะลบบทหลัง ฉนฺนั้น ฯ การบริโภคในเวลาวิกาล ชื่อว่า วิกาลโกชน์ ฯ

อรรถกถากังขาวิตรณิ ว่า ในวิกาลโกชนสิกขาบทนี้ มีองค์ ๓ เหล่านี้ คือ ความเป็นเวลาเป็นวิกาล ๑ ความเป็นวัตถุเป็นยาวกาลิก ๑ การกลืนกิน ๑ ฯ อรรถกถาขุททกปาฐะว่า องค์ของวิกาลโกชนะ มี ๔ คือ เวลาวิกาล ๑ วัตถุเป็นยาวกาลิก ๑ การกลืนกิน ๑ ความเป็นผู้มีใจคนบ้า ๑ ฯ การจำแนกองค์แม้แห่งสิกขาบททั้งหลายที่เหลือ ก็พึงทราบโดยทำนองนี้ ฯ

ก็ องค์ว่า ความเป็นผู้มีใจคนบ้า นั้น ฎีกาต้อง ฯ สมจริงดังพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า ไม่เป็นอาบัติแก่ภิกษุผู้บ้า ฯ ส่วนองค์ที่ ๓ มีนัจจิตะเป็นต้น ฟังตรวจดูโดยพิสดาร ในอรรถกถาขุททกปาฐะและพรหมชาลสูตรเป็นต้น ฯ ในองค์ที่ ๓ มีนัจจิตะเป็นต้นนี้ มีความย่อดังต่อไปนี้

อรรถกถาพรหมชาลสูตรและอรรถกถาอุโบสถสูตร ว่า ก็ การจัดหาด้วยตัวเองก็ดี การใช้ให้คนอื่นจัดหาก็ดี ซึ่งการละเล่นมีการฟ้อนรำเป็นต้น หรือการดูการละเล่นมีการฟ้อนรำเป็นต้นที่เขาจัดหามาแสดง ไม่เหมาะแก่ภิกษุ ไม่เหมาะแก่ภิกษุณีทั้งหลายเลย ฯ

อรรถกถาขุททกปาฐะว่า ก็ เมื่อเข้าไปด้วยมุ่งหมายจะดู แล้วดูอยู่นั้นแล ความละเมิดในสิกขาบทนี้ จึงมี ฯ แต่ เมื่อดูการละเล่นมีการฟ้อนรำเป็นต้น ซึ่งมาในโอกาสที่ตนยืน นั่ง และนอนก็ดี หรือกำลังเดินไป มองเห็นการละเล่น มีการฟ้อนรำเป็นต้นซึ่งมาสู่คลองจักษุเข้าก็ดี เป็นเพียงความเศร้าหมอง ไม่จัดเป็นการละเมิด ฯ

๒. ส่วน เจริงรองเท้าเดียง ๘ นิ้ว โดยนิวมมนุษย์เท่านั้น จึงควร ฯ เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงตรัสไว้ในเสนาสนะชั้นธกะว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้เจริญรองเท้าเดียงสูง ภิกษุใดใช้สอย ภิกษุนั้นต้องอาบัติทุกกฏ ฯ ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเจริญรองเท้าเดียง ๘ นิ้วเป็นอย่างยิ่ง ฯ ส่วน ในอรรถกถาเสนาสนะชั้นธกะนั้น ท่านกล่าวว่า ๘ นิ้ว คือ นิ้วขนาดของมนุษย์นั้นแล ฯ

เพราะเหตุนี้ เติงและตั้ง อื่นจากอาสันติ(มานั่ง)สี่เหลี่ยมจัตุรัสเท่ากัน มีเท้าสูงเกินกว่าศอกกำกับอีกคืบหนึ่ง และเติงที่มีเจริญรองเท้าสูงเกินกว่า ๘ นิ้ว ชื่อว่า ที่นอนสูง ฯ เติงและตั้ง ที่ปูลาดด้วยเครื่องปูลาดอันเป็นอภัยปิยะ จะสูงก็ตาม ไม่สูงก็ตาม เติงและตั้งนั้น ชื่อว่า ที่นอนใหญ่ ฯ ที่นอนสูงและที่นอนใหญ่ทั้ง ๒ นั้น ไม่ควร ฯ เพราะเหตุนี้ ในอรรถกถาขุททกปาฐะ ท่านจึงกล่าวว่า ที่นอนสูงและที่นอนใหญ่ทั้ง ๒ นั้น ย่อมไม่ควร โดยปริยายไร ๆ แก่ภิกษุผู้ยินดี ฯ ก็ เครื่องปูลาดที่เป็นอภัยปิยะ ที่ปูลาดไว้บนเติงและตั้งนั้นแล ไม่ควร แต่อย่างอื่น จะไม่ควรถ้าหาไม่ได้ ฯ เพราะเหตุนี้ ในอรรถกถาธัมมิกสูตร ท่านจึงกล่าวไว้ว่า การที่จะนอนบนพื้นแม้ที่ปูลาดด้วยพรมเป็นต้น ควรอยู่ ฯ

ฎีกาพรหมชาลสูตรและอุโบสถสูตรว่า ก็ เพราะเมื่อที่รองอันพระองค์ทรงห้ามแล้ว กิริยาที่ใช้สอยที่รองนั้น ก็เป็นอันทรงห้ามแล้วแท้ ฉะนั้น พระองค์

จึงตรัสว่า อัจฉาสนมมหาสนา ดังนี้ ฯ แต่(เมื่อว่า)โดยความ การงดเว้นจาก
การนั่งการนอนอันเป็นการใช้สอยที่นอนสูง ที่นอนใหญ่นั้น พึงเห็นว่า
ทรงแสดงไว้แล้ว ฯ

พระพรหมโมลี ธรรมรตโน วัดปากน้ำ
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๒
แปล ไทยเป็นมคร
สอบ วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. ชาวเมืองประชุมกันแล้วกราบทูลพระเจ้าแผ่นดินว่า ข้าแต่มหाराชาเจ้า ในพระนครนี้ เกิดภัย ๓ อย่างขึ้นแล้ว ก่อนแต่จะเวียนมาถึงรัชกาลที่ ๙ ไม่เคยเกิดชื่อว่าภัยแบบนี้เลย เพราะว่า ในรัชกาลของพระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงธรรมทั้งหลาย จะไม่เกิดภัยแบบนี้ ๑ พระเจ้าแผ่นดิน รับสั่งให้จัดประชุมชาวพระนคร ในท้องพระโรงแล้วตรัสว่า ถ้า ภาพที่ไม่ตั้งอยู่ในธรรมของเรามีอยู่ไซ้ร พวกท่าน จงตรวจสอบดูถึงพฤติกรรมนั้นเกิด ๑ ชาวเมืองไพศาลิ ต่างช่วยกัน ตรวจสอบดูประเพณีทุกอย่าง ไม่พบข้อเสียหายอะไร ๑ ของพระเจ้าแผ่นดิน จึงกราบทูลว่า ข้าแต่มหाराชาเจ้า พระองค์ไม่มีข้อเสียหาย(อันใด)จึงปรึกษากันว่า ภัยของพวกเรานี้ จะพึงถึงความสงบได้อย่างไรหนอแล ๑ บรรดาคนเหล่านั้น เมื่อบางพวกเสนอว่า ภัย จะพึงถึงความสงบได้ ด้วยการบดพลี ด้วยการบวงสรวง ด้วยการทำสิ่งอันเป็นมงคล ทุกคน จึงช่วยกันทำพิธีนั้น (ครบ) แม้ทุกวิธี ก็ยังไม่สามารถป้องกันได้ ๑ พวกอื่นพากันพูดอย่างนี้ว่า ครุฑทั้งหกมีอานุภาพมาก พอเมื่อครุฑทั้งหกมาในที่นี้แล้ว ภัยก็จะพึงระงับไป ๑ อีกพวกหนึ่ง เอยขึ้นมาว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก ด้วยว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น มีฤทธิ์มาก มีอานุภาพมาก ทรงแสดงธรรมแก่สัตว์ทุกหมู่เหล่า เมื่อพระองค์เสด็จมา ณ ที่นี้ ภัยเหล่านี้ จะถึงความสงบได้แน่ ๑ ชาวพระนครแม้ทั้งหมด ยินดี(กับ)ข้อเสนอของคนเหล่านั้น จึงพูดขึ้นว่า บัดเดี๋ยวนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ ณ ที่ไหนหนอแล ๑ ก็ในเวลานั้น เมื่อใกล้จะถึงวันเข้าพรรษาแล้ว พระบรมศาสดา ประทานคำปฏิญญาแก่พระเจ้าพิมพิสารแล้วเสด็จประทับอยู่ในพระเวฬุวัน ๑

๒. ก็ โดยสมัยนั้น เจ้าลิจฉวีพระนามว่ามหาลิ ผู้บรรลุโสดาปัตติผล พร้อมกับพระเจ้าพิมพิสาร ในสมาคมของพระเจ้าพิมพิสาร ประทับนั่งอยู่แล้ว

ใกล้บริษัทนั้น ๆ ชาวเมืองไพศาลี เตรียมเครื่องบรรณาการใหญ่หลวง
ส่งเจ้าลิจฉวีพระนามว่ามหาลิและบุตรของท่านที่ปริญาราชสำนัก โดยขอร้องว่า
ท่านทั้งสอง ตกลงกะพระเจ้าพิมพิสารแล้วทูลนิมนต์พระบรมศาสดาเสด็จมา
ในพระนครนี้ ๆ ท่านทั้งสองนั้นไปแล้วถวายเครื่องบรรณาการแด่พระราช
ทูลให้ทรงทราบถึงเรื่องราวแล้วขอร้องว่า มหาราชเจ้า ขอพระองค์
ได้โปรดส่งเสด็จพระบรมศาสดาไปยังพระนครแห่งข้าพระองค์บ้าง ๆ
พระราชตรัสว่า พวกท่านนั้นแล จงรู้เอาเองเถิด ไม่ทรงรับรอง(คำขอ)แล้ว ๆ
ท่านเหล่านั้นพากันไปเฝ้าพระบรมศาสดา ถวายบังคมแล้ว ทูลขอร้องว่า
พระพุทธเจ้าข้า ในเมืองไพศาลีเกิดภัย ๓ อย่างขึ้นแล้ว ภัยเหล่านั้น เมื่อพระองค์
เสด็จไป จักสงบได้ ขออัญเชิญเสด็จเถิด พระพุทธเจ้าข้า จักไป(ด้วยกัน) ๆ
พระบรมศาสดา สดับคำของท่านเหล่านั้นแล้ว ทรงใคร่ครวญดู ก็ทรงทราบ
ว่า ในพระนครไพศาลี เมื่อเราสวครตฺนสูตร ความคุ้มครองจักแผ่ไปทั่วแสนโกฏิ
จักรวาล ในเวลาจบพระสูตร การบรรลุธรรมจักมีแก่สัตว์แปดหมื่นสี่พัน
และภัยทั้งหลายนั้น ก็จักสงบไป จึงทรงรับคำ(นิมนต์)ของท่านเหล่านั้น ๆ
พระเจ้าพิมพิสาร ทรงสดับว่า ข้าว่า พระศาสดาทรงรับ(นิมนต์) การเสด็จไป
เมืองไพศาลี รับสั่งให้แถลงข่าวทั่วพระนคร เข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา ทูลถามว่า
พระองค์รับ(นิมนต์) การเสด็จไปเมืองไพศาลีหรือพระพุทธเจ้าข้า เมื่อพระพุทธองค์
ตรัสว่า ขอถวายพระพร มหาบพิตร จึงกราบทูลว่า ถ้ากระนั้น โปรดชะลอไว้
ก่อน(สักระยะ)พระพุทธเจ้าข้า เกล้ากระหม่อมขอเตรียมหนทาง
ก่อน รับสั่งให้ปราบพื้นที่ ๕ โยชน์ ระหว่างกรุงราชคฤห์กับแม่น้ำคงคา
ให้ราบเรียบ ให้จัดแจงวิหารที่ละโยชน์แล้วกราบทูลถึงเวลาที่จะเสด็จแด่
พระบรมศาสดา ๆ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๖

แปล ไทยเป็นมคร

๑. นครวาสโน สนนปติตวา ราชานํ อหํสุ มหาราช อิมสฺมี
 นครเร ตินิ ภูยานิ อุปฺปนฺนานิ อิตฺ ปุพฺเพ ยาว สตุตฺมา ราชปรีวภูฏา
 เอวรूपํ ภูยํ นาม น อุปฺปนฺนปุพฺพํ ฐมฺมิกราชานํ หิ กาเล เอวรूपํ ภูยํ
 น อุปฺปชฺชตฺติ ฯ ราชฯ สณฺฐาการํ สพฺเพสํ สนนฺปิํ คารตฺวา สเจ เม
 อฐมฺมิกภาโว อตฺถิ ตํ วิจฺจนาติ อาท ฯ เวสาลีวาสโน สพฺพํ ปเวณิ
 วิจฺจนาตา ญโย กญฺจิ โทสํ อทิสฺวา มหาราช นตฺถิ เต โทโสติ วตฺวา
 กถนฺนุ โข อิทํ อมฺหากํ ภูยํ วุปสฺมํ กจฺญเยยฺยาติ มนฺตยีสฺสุ ฯ ตตฺถ
 เอกจฺเจหิ พลิกมฺเมน อายาจนาย มงฺกลกิริยาชาติ วุตฺเต สพฺพมฺปิ ตํ วิธิ
 กตฺวา ปฏิพาหิตุํ นาสกฺขีสฺสุ ฯ อญฺเณ เอวมาหํสุ จ สตุถาโร มหานุภาว
 เตสฺส อีธาตมตฺเตสฺส ภูยํ วุปสฺเมยฺยาติ ฯ อปเร สมฺมาสมฺพุทฺโธ โลเก
 อุปฺปนฺโน โส หิ ภควา สพฺพสตุตฺตหิตาย ฐมฺมํ เทเสสิ มหิทฺธิโก
 มหานุภาโว ตสฺมี อีธาตเต อิมานิ ภูยานิ วุปสฺมํ กจฺญเยยฺยุนฺติ อหํสุ ฯ
 เตสํ วจฺนํ สพฺเพปิ อภินฺนํทิตฺวา กหํ นุ โข โส ภควา เอตฺรหิ วิหฺรตฺติ
 อหํสุ ฯ ตทา ปน สตุถา อุปฺกฏฺฐาย วสฺสฺสนายิกาย ญโย พิมฺพิสารสฺส
 ปฏฺธิญฺญํ ทตฺวา เวพฺพเน วิหฺรติ ฯ

๒. เตน จ สมฺเยน พิมฺพิสารสฺส สมากเม พิมฺพิสาเรน สทฺธิ
 โสตาปตฺตติผลํ ปตฺโต มหาสิ นาม ลิจฺฉวิ ตสฺสํ ปรีสาย สนนฺติเก นิสินฺโน
 โหติ ฯ เวสาลีวาสโน มหนฺตํ ปณฺณาการํ สชฺเชตฺวา ราชานํ พิมฺพิสารํ
 สญฺญาเปตฺวา สตุถารํ อีธ อาเนถาติ มหาสิญฺเจว ลิจฺฉวิ ปุโรหิตปฺตฺตณฺจ
 ปหิณฺนีสฺสุ ฯ เต คนฺตฺวา ญโย ปณฺณาการํ ทตฺวา ตํ ปวตฺตี นิเวเทตฺวา
 มหาราช สตุถารํ อมฺหากํ นครํ เปเสถาติ ยาจีสฺสุ ฯ ราชฯ ตุมฺเหว
 ชานาถาติ น สมฺปฏฺธิจฺฉิ ฯ เต ภควนฺตํ อุปฺสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ยาจีสฺสุ
 ภนฺเต เวสาลิยํ ตินิ ภูยานิ อุปฺปนฺนานิ ตานิ ตุมฺเหสฺส กเตสฺส วุปสฺเมสฺสนฺติ

เอถ ภนฺเต กจฺจามาคี ฯ สตุถา เตสํ วจนํ สุตฺวา อวชฺชนฺโต เวสาลียํ
 รตนสุตฺเต วุตฺเต สารกฺขา จกฺกวาพานํ โกฏิสตฺตสฺสํ ปริสฺสตี สุตฺตปริโยสานเ
 จตุราสีติยา ปาณสทฺสฺสานํ ฐมฺมาภิสฺสโม ภวิสฺสตี ตานิ ภยานิ วุปฺสมิสฺสฺสนฺตฺติ
 ญตฺวา เตสํ วจนํ สมฺปฏฺิจฺฉิ ฯ ราชา พิมฺพิสาโร สตุถา กิร เวสาลีคฺมนํ
 สมฺปฏฺิจฺฉิตฺตํ สุตฺวา นคเร โฆสนํ การตฺวา สตุถารํ อุปสงฺกมิตฺวา ก็
 ภนฺเต เวสาลีคฺมนํ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺตํ ปุจฺฉิตฺวา อาม มหาราชาตี วุตฺเต เตนฺหิ
 ภนฺเต อากเมถ ตาว มคฺคํ ปฏฺิยาเทสฺสามีติ วตฺวา ราชคหฺสฺส จ กงฺคาย
 จ อนฺตเร ปณฺจโยชนภูมึ สมนํ การตฺวา โยชนเ โยชนเ วิหารํ ปฏฺิยาเทตฺวา
 สตุถุ คมนกาลํ อาโรเจสิ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๒
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. น ภิกขเว มุขทวาริโก อาหาโร อารณํ กาทพุโติ เอตถ มา
ขาท มา ภูษชาติ วทโตปิ อาหารํ นีวาเรสุสามิติ ปตฺตจิวโร อนฺโต นิภฺชิปโตปิ
สพฺพปโยเคสุ ทุกฺกณฺ์ ๑ อนาจารสฺส ปน ทพฺพจสามเณรสฺส ทนฺทกมฺมํ
กตฺวา ยากุํ วา ภคฺคํ วา ปตฺตจิวโร วา ทสฺเสตฺถวา เอตฺตเก นาม ทนฺทกมฺเม
อาหณฺเณ อิทํ ลจฺจนฺตํ วตฺตํ วณฺฺณติ ๑ ภควตา หิ อารณฺเมว ทนฺทกมฺมํ วตฺตํ ๑
ธมฺมสงฺกาทกตฺเถเรหิ ปน อปฺราชาณรูปํ อุทกทาวฺวาลิกาทีนํ ออาหาราปนมฺปิ
กาทพฺพนฺติ วตฺตํ ๑ ตสฺมา ตมฺปิ กาทพฺพํ ๑ ตณฺจ โข โอรัมมิตฺตํ วิรมิตฺตํ
อนุกมฺปาย น นสฺสิตฺตํ วิพฺภมิตฺตํ อิทานิยปฺปวตฺเตน ปาปชฺฌาสเยน
ทนฺทกมฺมํ กโรมีติ อุณฺฺหปาสาเน วา นิปฺชชาเปตฺถํ ปาสาณฺญกาทินี วา สีสเ
นิภฺชิปาเปตฺถํ อุทกํ วา ปเวเสตฺถํ น วณฺฺณติ ๑ น ภิกขเว อุปชฺฌายํ อนาปฺจุณาติ
เอตฺถ ตมฺหากํ สามเณรสฺส อยํ นาม อปฺราโช ทนฺทกมฺมมสฺส กโรถาติ
ติภฺชตฺถํ วตฺเต สเจ อุปชฺฌาโย ทนฺทกมฺมํ น กโรติ สยํ กาคุํ วณฺฺณติ ๑ สเจปิ
อาทิโตว อุปชฺฌาโย วทติ มยฺหํ สามเณรานํ โทเส สติ ตมฺเหว ทนฺทกมฺมํ
กโรถาติ กาคุํ วณฺฺณติเยว ๑ ยถา จ สามเณรานํ เอวํ สทฺธิวิหาริกนฺเดวาลิกานมฺปิ
ทนฺทกมฺมํ กาคุํ วณฺฺณติ ๑ อปฺลาเพนฺตํ ตมฺหากํ ปตฺตํ ทสฺสาม จิวโร
ทสฺสามาติ อตฺตโน อุปฺปฏฺจานกรณฺตํ สงฺกณฺฺหนฺติ ๑ น ภิกขเว อณฺฺณสฺส
ปริสา อปฺลาเพตฺตพฺพาติ เอตฺถ สามเณรา วา โหนฺตุ อุปสมฺปนฺนา วา อนฺตมโส
ทสฺสีสลภิกฺขุสฺสาปี ปฺรสฺส ปฺริสทฺเต ภินฺทิตฺวา กณฺฺหิตุํ น วณฺฺณติ ๑
อาทินวมฺปน วตฺตํ วณฺฺณติ ตยา นหาติ อากเตน กฺลณฺกณฺํ วิย กตฺมํ ทสฺสีสล
นิสฺสาย วิหรนฺเตนาติ ๑ สเจ โส สยเมว ชานิตฺวา อุปชฺฌํ วา นิสฺสย
วา ยาจติ ทาตุํ วณฺฺณติ ๑

๒. อัย วิเสโส ฯ อวณณภาสเน ปน อรหํ สมมาสมพุทฺธโรตติอาทินํ
 ปฏิปทฺชวเสน พุทฺธสฺส วา สุวากฺขาโตตติอาทินํ ปฏิปทฺชวเสน ฌมฺมสฺส วา
 สุปฺปิปนฺโนตติอาทินํ ปฏิปทฺชวเสน สงฺฆสฺส วา อวณณํ ภาสนฺโต รตนตฺตยํ
 นิมนฺทนฺโต ฌรหนฺโต อจาริยุปชฺฌมายาทีหิ มา เอวํ อวจาติ อวณณภาสเน
 อาทินํ ทสฺสเสตฺวา นีวเรตฺตพฺโพ ฯ สเจ ยาวตตฺติยํ วุจฺจมาโน น โอรมตฺติ
 กณฺณกนาสนาย นาสตพฺโพติ กุรฺนฺทึยํ วุตฺตํ ฯ มหาอฏฺฐกถายํ ปน สเจ เอวํ
 วุจฺจมาโน ตํ ลทฺธิํ นิสฺสชฺชตฺติ ทณฺฑกมฺมํ การेतฺวา อจฺจุยํ เทสาเปตพฺโพ ฯ
 สเจ น นิสฺสชฺชตฺติ ตเถว อาทาย ปคฺคยฺห ติฏฺฐตฺติ ลิงฺกนาสนาย นาสตพฺโพติ
 วุตฺตํ ฯ ตํ ยุตฺตํ ฯ อยเมว หิ นาสนา อิธาริปปเตตฺติ ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิเกปิ เอเสว
 นโย ฯ สสฺสจฺจุเจทานณฺหิ อณฺณตฺตรติฏฺฐิโก สเจ อจาริยาทีหิ โอรทฺธิมาโน
 นิสฺสชฺชตฺติ ทณฺฑกมฺมํ การेतฺวา อจฺจุยํ เทสาเปตพฺโพ อปฺปณฺณิสฺสชฺชชฺนโตว
 นาสตพฺโพติ ฯ ภิกฺขุณีทฺฐโก เจตฺถ กามํ อพฺรหฺมจาริคฺคหณฺเนน คหิโตว ฯ
 อพฺรหฺมจารี ปน อายตฺตี สํเว จาตุกามํ สรณานิ ทตฺวา อุปสมฺปาเทตฺว วุฏฺฐตฺติ ฯ
 ภิกฺขุณีทฺฐโก อายตฺตี สํเว จาตุกาโมปิ ปพฺพชฺชมฺปิ น ลกฺติ ปเลว อุปสมฺปทฺนตฺติ
 เอตมตฺตํ ทสฺสเสตฺว ภิกฺขุณีทฺฐโกติ อิมํ วิสฺสุ ทสมํ องฺกํ วุตฺตนฺตฺติ เวทิตพฺพํ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๖
แปล มครเป็นไทย

๑. ในคำว่า น ภิกขเว มุขทุวาริโก อาหาโร อารณํ กตพฺโพ นี้
พึงทราบวินิจฉัยดังต่อไปนี้

เมื่อภิกษุกล่าวว่า เธออย่าเคี้ยว อย่าฉัน ดังนี้ก็ดี เก็บบาตรและจีวรไว้ข้างใน ด้วยตั้งใจว่า เราจักห้ามอาหาร ดังนี้ก็ดี ต้องอาบัติทุกกฏทุก ๆ ประโยค ๆ แต่สำหรับสามเณรผู้ว่ายาก ไม่มีอาจารย์ ภิกษุจะลงทัณฑกรรมแล้วแสดงยาคุ ภัต หรือบาตรและจีวร แล้วกล่าวว่า เมื่อเธอยอมรับทัณฑกรรมประมาณเท่านี้แล้ว เธอจักได้สิ่งนี้ ดังนี้ ก็ควร ๆ เพราะพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสทัณฑกรรมคือการห้ามไว้แล้วทีเดียว ๆ ฝ่ายพระธรรมสังคากหเถระทั้งหลายกล่าวว่า แม้การใช้ให้ตักน้ำ ขนฟืนหรือขนทรายเป็นต้นมา ตามสมควรแก่ความผิด ภิกษุก็ควรทำได้ ๆ เพราะฉะนั้น แม้การใช้ให้ตักน้ำมาเป็นต้นนั้น ภิกษุก็ควรทำ ๆ ก็ทัณฑกรรมนั้นแล ภิกษุพึงทำด้วยความเอ็นดูว่า เธอจักคงจักเว้น ไม่พึงทำด้วยอหยาตย์อันลามก ซึ่งเป็นไปโดยนัยเป็นต้นว่า เธอจักวอดวาย เธอจักสึกไปเสีย, (แต่) ตั้งใจว่า จะลงทัณฑกรรม แล้ว ให้เธอนอนบนแผ่นหินที่ร้อนก็ดี ให้เธอทูนแผ่นหินและอิฐเป็นต้นไว้บนศีรษะก็ดี ให้เธอค้ำน้ำก็ดี ย่อมไม่ควร ๆ

ในคำว่า น ภิกขเว อุปฺชฌายํ อนาปุจฺจนา นี้ พึงทราบวินิจฉัยดังต่อไปนี้

เมื่อภิกษุบอกครบ ๓ ครั้งว่า สามเณรของท่านมีความผิดเช่นนี้, ท่านจงลงทัณฑกรรมแก่เธอ ถ้าพระอุปัชฌาย์ไม่ลงทัณฑกรรม จะลงเสียเองก็ควร ๆ แม้ถ้าพระอุปัชฌาย์บอกไว้แต่แรกทีเดียวว่า เมื่อพวกสามเณรของผม

มิโทษ ท่านทั้งหลายนั้นแสดงลงทัณฑ์กรรม ดังนี้, สมควรแท้ที่จะลง ๑ และจะลงทัณฑ์กรรม แม้แก่สัตว์วิหริกและอันเตวาสิกทั้งหลาย เหมือนอย่างลงแก่สามเณรทั้งหลาย ก็ควร ๑ บทว่า **อปลาเพนฺติ** ความว่า ย่อมเกลี้ยกล่อมเพื่อทำอุปัฏฐากแก่ตนว่า พวกฉันจักให้บาตร จักให้จีวรแก่พวกเธอ ๑

ในคำว่า **น ภิกฺขเว อณฺฺยสฺส ปรีสา อปฺลาเพตพฺพา** นี้ พึงทราบวินิจฉัยดังต่อไปนี้

จะเป็นสามเณร หรืออุปสัมบันก็ตามที ภิกษุจะขูยรับเอาชนซึ่งเป็นบริษัของผู้อื่น โดยที่สุด แม้เป็นภิกษุผู้ทุศีล ย่อมไม่ควร ๑ แต่ควรที่จะชี้โทษว่า กรรมที่ท่านอาศัยคนทุศีลอยู่ทำลงไป ก็เหมือนกับการที่คนมาเพื่อจะอาบน้ำแต่ไหลไปทาด้วยมูล ฉะนั้น ๑ ถ้าเธอทราบเองทีเดียว จึงขอพระอุปัชฌาย์หรือณิสัย, ภิกษุจะให้ ก็ควร ๑

๒. นี่เป็นความแปลกกัน ๑ ส่วนในอวัณณภาสนะ (การกล่าวโทษ) พึงทราบวินิจฉัยดังต่อไปนี้

ในอรรถถาฎฐนที ท่านกล่าวว่า สามเณรผู้กล่าวโทษพระพุทธเจ้าด้วยอำนาจแห่งคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อพระพุทธคุณ เป็นต้นว่า **อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ** ก็ดี ผู้กล่าวโทษพระธรรม ด้วยอำนาจแห่งคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อพระธรรมคุณ เป็นต้นว่า **สุวกฺขาโต** ก็ดี ผู้กล่าวโทษพระสงฆ์ ด้วยอำนาจแห่งคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อพระสังฆคุณ เป็นต้นว่า **สฺวปฏิปณฺโน** ก็ดี คือ คำหนิ ได้แก่ ดิเตยฺนพระรัตนตรัย ภิกษุทั้งหลายมีอาจารย์และพระอุปัชฌาย์เป็นต้น พึงแสดงโทษในการกล่าวโทษแล้ว ห้ามปรามเสียว่า เธออย่าได้กล่าวอย่างนั้น ๑ ถ้าเธอถูกภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถึงครั้งที่ ๓ ก็ยังไม่งดเว้น พึงนาสนาเสีย ด้วยกณฺฐกนาสนา ๑

ส่วนในมหาอรรถถา ท่านกล่าวว่า ถ้าเธอถูกภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนั้น ขอมสละลัทธิ นั้น, พึงให้ลงทัณฑ์กรรมแล้ว ให้แสดงโทษล่วงเกิน ๑ ถ้าเธอยังไม่ยอมสละ ยังยึดถือยกย่องดำรงอยู่อย่างนั้นนั่นแหละ พึงนาสนาเสีย ด้วยลึงกนาสนา ๑

กำแพงมหาอรรคสถานนั้นชอบแล้ว ๆ เพราะวานาสนานี้เท่านั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงพระประสงค์เอาแล้วในอธิการนี้ ๆ แม้ในสามเณรผู้เป็นมิจฉาทิฎฐิ ก็นัยนี้เหมือนกัน ๆ แท้จริง สามเณรผู้ถือทิฎฐิชนิดใดชนิดหนึ่ง บรรดาสัตสตทิฎฐิและอุจเฉททิฎฐิ ถ้าถูกอาจารย์เป็นต้นดักเตือนอยู่ ย่อมสละเสียได้, ฟังให้ลงทัณฑกรรมแล้ว ให้แสดงโทษล่วงเกิน, เมื่อไม่ยอมสละคืนนั้นแล ฟังนาสนาเสีย ดังนี้แล ๆ

ฟังทราบสันนิษฐานว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสองค์ที่ ๑๐ คือ ภิกขุณีทุสโก นี้ ไว้ต่างหาก เพื่อแสดงเนื้อความนี้ว่า จริงอยู่ บรรดานาสันจะ ๑๐ ประการนี้ สามเณรผู้ประทุษร้ายภิกษุณี ทรงถือเอาแล้วด้วยอพรหมจารี ศัพทโดยแท้ ๆ ถึงกระนั้น จะให้สละแล้ว ให้อุปสมบทอพรหมจารีสามเณรผู้ปรารถนาจะตั้งอยู่ในสังวรต่อไป ก็ควร ๆ สามเณรผู้ประทุษร้ายภิกษุณี แม้ปรารถนาจะตั้งอยู่ในสังวรต่อไป ก็ยอมไม่ได้แม้ซึ่งบรรพชา ไม่จำต้องกล่าวถึงอุปสมบทเลย ๆ

พระวิสุทธิวงศาจารย์ โอนมคุโณ วัดปากน้ำ
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
ตรวจแก้.

* นาสนา หรือ นาสนะ หมายถึง การยังบุคคลผู้ไม่สมควรถือเพศ ให้ละเพศเสีย คือ ลงโทษบุคคลผู้ไม่สมควรถือเพศ มี ๓ อย่าง คือ

๑. **ลิงคนาสนา** ให้จับหายจากเพศ คือให้สึกเสีย บุคคลที่สงฆ์จะต้องบังคับให้สึก ได้แก่ บุคคลที่ไม่สมควรแก่เพศสมณะ ๓ พวก คือ (๑) ภิกษุที่ต้องอาบัติปาราชิกแล้ว ยังปฏิญาณตนว่าเป็นภิกษุ (๒) คนที่มีคุณสมบัติไม่ถูกต้องตามพุทธานุญาต แต่สงฆ์ไม่รู้จึงรับอุปสมบท (๓) สามเณรที่มีโทษ ๑๐ ประการ คือ ชอบฆ่าสัตว์ ชอบลักทรัพย์ เสพเมถุน ชอบพูดเท็จ ชอบดื่มน้ำเมา ดิเคียนพระพุทธเจ้า ดิเคียนพระธรรม ดิเคียนพระสงฆ์ เป็นคนมิจฉาทิฎฐิ ข่มขืนนางภิกษุณี.

๒. **ทัณฑกรรมนาสนา** ให้จับหายด้วยการลงโทษ หมายถึง การไล่ออกจากสำนัก เช่น ที่ทำแกกัณทกสามเณร ผู้กล่าวดูพระธรรมเทศนาว่า ธรรมที่ตรัสว่าเป็นอันตราย ไม่สามารถทำอันตรายแก่ผู้เสพอได้จริง

๓. **สังวาสนาสนา** ให้จับหายจากสังวาส หมายถึง การทำอุกเขปนียกรรมยกเลิกจากสังวาส คือทำให้หมดสิทธิที่จะอยู่ร่วมกับสงฆ์

ประโยค ป.ธ. ๗
แปล ไทยเป็นมคร
สอบ วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. ชายทั้ง ๓ คนนั้น ไม่อาจจะยอมตกลงกันและกันได้ ๑ ก็ บรรดา
มนุษย์คนอื่น ๆ จากชาย ๓ คนนั้น บางพวกเชื่อถือคำพูดของทั้ง ๓ คน
บางพวกไม่เชื่อถือ พวกที่ไม่เชื่อถือ ก็เถียงกับพวกที่เชื่อถือเหล่านั้น ๑ พวกที่
เชื่อถือคำพูดของนายคนที่เชื่อสิ่งที่เห็นแล้วเป็นมงคล ก็ถึงความปลงใจ(เชื่อ)ว่า
รูปที่เห็นแล้วเท่านั้นเป็นมงคล ๑ พวกที่เชื่อถือคำพูดของนายอีก ๒ คนนั้น
ก็ตัดสินใจว่า เสียงที่ฟังแล้วแน่แท้ เป็นมงคล อารมณ์ที่รับรู้แล้วนั้นแหละ
เป็นมงคล ๑ ในชมพูทวีปทั่วทั้งแผ่นดิน พุคกันแต่เรื่องมงคลนี้ แพร่หลาย
ไปทั่วแล้ว ด้วยประการฉะนี้ ๑

ครั้งนั้น พวกมนุษย์ทั่วชมพูทวีป (แบ่งกัน) เป็นพวก ๆ พวกกันคิดถึง
มงคลว่า อะไรเล่าหนอ เป็นมงคล ๑ ถึงพวกเทวดารักษามนุษย์เหล่านั้น
ฟังถ้อยแถลงนั้นจากมนุษย์แล้ว ก็พากันคิดถึงมงคลอย่างนั้นเหมือนกัน ๑
โดยอุบายนั้นนั่นแล พวกเทวดาประจำภาคพื้น พรหมพวกของเทวดาผู้รักษามนุษย์ทั้งหลาย พวกเทวดาผู้สถิตในอากาศ พรหมพวกของเทวดาประจำภาคพื้น
เหล่านั้น พวกเทวดาชั้นจาตุมหาราช พรหมพวกของเทวดาผู้สถิตอยู่ในอากาศ
๑๗๑ พวกเทวดาชั้นอกนิฏฐภพ(พรหม) พรหมพวกของเทวดาชั้นสุทัสสี
(พรหม) รวมความว่า พวกเทวดาและพรหม ฟังถ้อยแถลงนั้นจากพรหมพวก
ของตนนั้น ๆ แล้ว ก็พากันคิดถึงมงคลเป็นพวก ๆ ๑ การขบคิดสิ่งอันเป็นมงคล
เกิดขึ้นแล้ว ในที่ทุกสถานจนกระทั่งถึงในหมื่นจักรวาล ด้วยประการฉะนี้ ๑
ก็ การครุ่นคิดถึงสิ่งอันเป็นมงคลซึ่งเกิดขึ้นแล้วนั้น ยังไม่ถึงการตัดสินใจเด็ดขาด
ลงไปว่า สิ่งนี้ เป็นมงคล ได้คง(ความขัดแย้ง)อยู่ถึง ๑๒ ปี ๑ ในเวลานั้น
ทั้งเทพดาและมนุษย์ ทุกจำพวก เว้นพระอริยสาวกทั้งหลายเสีย แยกกัน
เป็น ๓ พวกคือ พวกที่ถือเอารูปที่เห็นแล้วเป็นมงคล ๑ พวกที่ถือเอาเสียง
ที่ได้ยินแล้วเป็นมงคล ๑ พวกที่ถือเอาอารมณ์ที่ได้รับรู้แล้วเป็นมงคล ๑ ๑

มิได้มีแม่สักคนหนึ่ง ที่จะตกลงใจตามความเป็นจริงว่า สิ่งที่เป็นมงคล(ต้อง)
นี้เท่านั้น ฯ

๒. วาจาที่ประกอบด้วยองค์คืออวัยวะ ๔ อย่างมีกล่าวคำสุภาษิตเป็นต้น
จึงชื่อว่าเป็นสุภาษิต ด้วยประการฉะนี้ ฯ วาจาสุภาษิตนั้น ชื่อว่าเป็นมงคล
เพราะคำที่นำทั้งสุขที่เป็นโลกียะและสุขที่เป็นโลกุตระมาให้ ฯ เพราะเหตุนี้
พระอรรถกถาจารย์ จึงกล่าวไว้ในอรรถกถาสุภาษิตสูตรว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า
เมื่อตรัสว่า วาจาประกอบด้วยองค์ ๔ เหล่านี้แล เป็นสุภาษิต ชื่อว่าทรงปฏิเสธ
วาจาที่ประกอบด้วยอวัยวะมีปัญญาเป็นต้น และสมบัติคืออนาม ings ว่าจะ
วิภัตติกาลการก ซึ่งชนเหล่าอื่นบัญญัติแก่ชนพวกอื่นว่า เป็นสุภาษิต
โดยธรรม ฯ แท้จริง วาจาที่ประกอบด้วยวจิตฺตมามีคำส่อเสียดเป็นต้น แม้ที่ถึง
พร้อมด้วยคุณลักษณะมีอวัยวะเป็นต้น ก็จัดเป็นทุพภาษิต เพราะคำที่นำ
ความย่อยยับมาให้ทั้งแก่ตนและชนเหล่าอื่น ฯ ส่วน วาจาที่ประกอบด้วยองค์
๔ เหล่านี้ แม้ถ้าจะเป็นวาจาที่นับเนื่องเข้าไปในภาษาของชาวมีลักกะ หรือเป็น
วาจาที่นับเนื่องเข้าไปในเพลงขับของเด็กหญิงผู้นำหม้อน้ำไป ถึงกระนั้น ก็จัดเป็น
วาจาสุภาษิตอยู่นั่นเอง เพราะคำที่นำความสุขทั้งที่เป็นโลกียะและความสุข
ที่เป็นโลกุตระมาให้ ฯ ในข้อนี้ มีภิกษุนักวิปัสสนา ประมาณ ๖๐ รูป
กำลังเดินทาง ได้ยินเสียงร้องเพลงของเด็กหญิงชาวสิงหล ผู้เฝ้าข้าวกล้า
ที่ข้างทางในเกาะสิงหล ขับร้องเพลงอันประกอบด้วยชาติขราพาธิมรณะอยู่
ด้วยภาษาสิงหลนั้นแล แล้วบรรลุพระอรหัต เป็นอุทาหรณ์ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

อถ สกถขมพุทีเป มนุสฺสา คุมฺพคฺคฺมา หุตฺวา กิ ฺนุ โข มงฺคฺลนฺติ
 มงฺคฺลนํ จินฺตยิสุ ฯ เตสํ มนุสฺसानํ อารกฺขเทวตาปี มนุสฺสโต ตํ กถํ
 สุตฺวา ตเถว มงฺคฺลนํ จินฺตยิสุ ฯ เอเตเนว อุปาเยน มนุสฺसानํ อารกฺขเทวตานํ
 มิตฺตา ภูมฺมเทวตา ตาสิ มิตฺตา อาภาสภูจฺกเทวตา ตาสิ มิตฺตา จาตุมฺมหาราชิกา
 เทวตา ฯเปฯ สุทฺทสิเทวตานํ มิตฺตา อกนิฏฺฐเทวตาติ ตโต ตโต ตํ กถํ
 สุตฺวา คุมฺพคฺคฺมา หุตฺวา เทวปุรหฺมาโน มงฺคฺลนํ จินฺตยิสุ ฯ เอวํ ยาว
 ทสฺสทสฺสจฺกฺวาเพสุ สพฺพคฺคฺล มงฺคฺลจินฺตา อุทฺปาที ฯ อุปฺปนฺนา จ สา อิทํ
 มงฺคฺลนฺติ วินิจฺฉยมปฺปตฺตาเยว ทฺวาทส วสฺसानิ อฏฺฐาสิ ฯ ตทา สพฺเพ
 เทวมนุสฺสา จเปตฺวา อริยสาวเก ทิฏฺฐสฺสคฺคฺมตฺตวเสน ติธา ภินฺนา ฯ เอโกปี
 อิทเมว มงฺคฺลนฺติ ยถาภูจฺโต นิฏฺฐจฺกโต นาโหสิ ฯ

๒. อิติ สุภาสิตภาสนาทีหิ จตฺหิ อวยงฺเกหิ ยุตฺตา วาจา สุภาสิตา
นาม ฯ सा लोभ्यलोकुत्तरसुखवहता मङ्गलं च तेन वृत्तं सुभासितसुखत्वमनन्यं
अमेहि बो भिषग् वे जतुहि ओङ्गेहि समनुनाकता वाजा सुभासिता होति
गणनोत् प्रसं यमित्थमन्ये प्रणिष्ठातीहि अवय्वेहि नामलिंगवचनविकृतिकाल
कारकसम्पत्तीहि ज समनुनाकत् वाजं सुभासितादि पण्यपेनदि तं चममो
प्रणिसेधेति च अवयवातिस्मपननापी हि पेसुण्यवातिस्मननुनाकता वाजा तुषुण्यसिता
होति ओत्तनो ज प्रसद्य ओन्तुतावहता च अमेहि पन जतुहि ओङ्गेहि
समनुनाकता सजेपि मिलकषणासाप्रियापनना ऋण्येणिकात्तिकप्रियापनना वा

โหติ ตถาปี สุภาสิตาเอว โลกียโลกุตตรสุขาวหตุตา ฯ สีหลทีเป มกคปสฺเส
สสฺสํ รกฺขนฺติยา สีหลเจฏฺฐิกาย สีหลเกเนว ชาตฺยรพฺยาธมฺรณยฺยตฺตํ กิตฺกํ
คายนฺติยา สุตฺวา มคฺคํ คจฺจนฺตา สกฺขิมตฺตา วิปสฺสกา ภิกฺขุ เจตฺถ
อรหตฺตปฺปตฺตา นิตฺสสนฺ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๗
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. โจรตีติ โจรโก ๑ ตตถ ตตถ อนโต อนุปวิสตีติ วุตต์ โหติ ๑
 โจริตฺวาติ สลฺลภฺเขตฺวา อุปฺชาเรตฺวาติ อตฺโต ๑ อาจิภฺยตีติ ปฺรกุเลสุ วา
 วิหาราทีสุ วา ทฺวํจปีตํ อสฺวิหิตารกฺขํ ภณฺทํ อณฺณสุสฺส โจรกมฺมํ กาคฺ์
 ปฏฺิพลสฺส อาโรเจติ ๑ อาปตฺติ อฺภินฺนํ ปาราชิกฺสสาติ อวสฺสํ หาริเย ภณฺทํ
 โจรกสฺส อานตฺติภฺยณฺเ อิตฺรสฺส จานา จาวเนติ เอวํ อาปตฺติ อฺภินฺนํ
 ปาราชิกฺส ๑ โย ปน ภิกฺขุ ปฺริโส เกเห นตฺถิ ภณฺทํ อมฺกนฺนาม ปเทเส
 จปีตํ อสฺวิหิตารกฺขํ ทฺวํรํ อสฺวํ คตฺมกฺเคเนว สกฺกา หริตฺถํ นตฺถิ นาม โกจิ
 ปฺริสการูปชีวี โย ตํ คนฺตฺวา หเรยฺยาติอาทินา นเยน ปฺริยาโย กโรติ ๑ ตณฺจ
 สุตฺวา อณฺโณ อหํ ทานิ หริสฺสามิติ คนฺตฺวา หริติ ๑ ตสฺส จานา จาวเน
 ปาราชิกํ ๑ อิตฺรสฺส ปน อนาปตฺติ ๑ ปฺริยาเยน हि อทินฺนาทานโต
 มฺจฺจตีติ ๑ โจรกกถา นิฏฺจิตา ๑

โณณิ รกฺขตีติ โณณิรฺกฺโข ๑ โย ปเรน อตฺตโน วสนฺนฺจฺจเน อาภฺมํ
 ภณฺทํ อิหํ ตาว ภนฺเต มฺหุตฺตํ โอโลเกถ ยาว อหํ อิทนฺนาม กิจฺจํ กตฺวา
 อาคจฺฉามิติ วุตฺโต รกฺขติ ตสฺเสตํ อธิวจฺฉํ ๑ เตเนวาท โณณิรฺกฺโข นาม
 อาภฺมํ ภณฺทํ โกเปนฺโตติ ๑ ตตฺถ โณณิรฺกฺโข เขภฺยเยน พนฺธิตฺวา ลยฺเจตฺวา
 จปีตภณฺทํ อโมเจตฺวา ว เภจฺจา ปสฺสิพฺพกํ วา ปฺญกํ วา ฉินฺทิตฺวา กิณฺจิมตฺตํ
 กเหตฺวา สิสฺพพนาทึ ปฺน ปากตฺกํ กโรติ ๑ เอวํ คณฺหิสฺสามิติ อามสนาทีนํ
 กโรนฺตสฺส อนุรฺupa อาปตฺติโย เวทิตพฺพาติ ๑ โณณิรฺกฺยกถา นิฏฺจิตา ๑

๒. อิทานิ ตตฺถ ตตฺถ จานา จาวนวเสน วุตฺตสฺส อทินฺนาทานสฺส
 อญฺจณฺจ วตฺถุเกเทน จ อาปตฺติเกทํ ทสฺเสนโต ปญฺหาการเหตีติอาทิมาท ๑
 ตตฺถ ปญฺหาการเหตีติ ปญฺหาหิ การณฺเห ๑ ปญฺจองฺเคหีติ วุตฺตํ โหติ ๑ ตตฺรํ

สงเขปโต โอนัน อากษณตสส ปรปรคคหิตตจ โหตติอาทินา นเยน วุตเตหิ
 ปญหาการะหิ ปารชิก โหติ น ตโต อุเนหิตี ๑ ตตริเม ปญจ อการา
 ปรปรคคหิตต ปรปรคคหิตตสญา ปรักษารสส กรุกภาโว เถยยจิตต จานา
 จาวนนติ ๑ อโต ปเรหิ ปน ทวีหิ วาเรหิ ลหุเก ปรักษาเร วตฺตเกเทน
 ถุลลจยยจ ทุกกญจ ทสฺสิต ๑ จหาการะหิตอาทินา นเยน วุตตวาทตเยปี
 น สกสญตนา น วิสสาสคคาหิตา น ตาวกาลิตา ปรักษารสส กรุกภาโว
 เถยยจิตต จานา จาวนนติ เอว จ อการา เวทิตพพา ๑ วตฺตเกเทน ปเนตฺถาปี
 ปจมาเร ปารชิก ทุตติเตยส ถุลลจยยทุกกญานิ วุตตานี ๑ ตโต ปเรส
 ปน ตีส วาเรส วิชมาเนปี วตฺตเกเท วตฺตสส ปเรหิ อปรคคหิตตฺตา ทุกกญเมว
 วุตต ๑ ตตร ยเทต น จ ปรปรคคหิตนติ วุตต ตํ อนชฌาวตฺตํ วา โหตุ
 จทฺทิตํ จินนมูลกํ อสฺสามิกํ วตฺต อตฺตโน สนฺตํ วา อุกยมปิ น จ
 ปรปรคคหิตนเตวว สงขยํ จจฺจติ ๑ ยสฺมา ปเนตฺถ ปรปรคคหิตตสญา จ
 อตฺถิ เถยยจิตฺเตน จ คหิตํ ตสฺมา อนาปตฺติ น วุตฺตาติ ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๗

แปล มครเป็นไทย

๑. ภิกษุใด เทียวดูลาดเลา อธิบายว่า เข้าไปทั่วในภายใน ในสถานที่นั้น ๆ ๑ ภิกษุนั้นชื่อว่าผู้ดูลาดเลา (คอยเป็นสาย) ๑ บทว่า โอจริตฺวา ได้แก่ คอยสังเกต คือ คอยสอดส่อง ๑ บทว่า อาจิกฺขติ ความว่า บอกทรัพย์สินที่เก็บไว้ไม่ดีในตระกูลของคนอื่นหรือในวิหารเป็นต้น ที่มีได้จัดการอารักขาไว้แก่ภิกษุรูปอื่น ผู้สามารถทำโจรกรรมได้ ๑ หลายบทว่า อาปตฺติ อุกนิหนฺ ปาราชิกสฺส ความว่า เมื่อทรัพย์สินถูกลักไปได้แน่นอน ก็ต้องปาราชิกทั้ง ๒ รูป อย่างนี้ คือ รูปที่คอยเป็นสาย ต้องในขณะตั้ง รูปที่ลักนอกนี้ ต้องในขณะทำให้เคลื่อนจากฐาน ๑ ส่วนภิกษุรูปใด ทำการพุดอ้อมโดยนัยเป็นต้นว่า ในเรือนไม่มีผู้ชายอยู่ ทรัพย์สินชิ้นนั้นแขวนไว้ที่ส่วนหนึ่ง ไม่ได้จัดการอารักขา ประตูก็ไม่ได้ปิด อาจจะลักไปได้ ตามทางที่ไปแล้วนั้นแหละ ผู้ที่เลี้ยงชีพแบบลูกผู้ชาย ก็ไม่มีสักคน ผู้ใด ก็พึงไปลักทรัพย์สินนั้นได้ ๑ ก็ ภิกษุรูปอื่น ได้ยินค่านั้น คิดว่า เราจักลักเอาเดี๋ยวนี้ แล้วจึงไปลักเอามา ๑ ภิกษุรูปที่ลักนั้น ต้องปาราชิก ในขณะที่ทำให้เคลื่อนจากฐาน ๑ ส่วนรูปที่พุดนอกนี้ ไม่เป็นอาบัติ ๑ เพราะว่า ภิกษุ ย่อมพ้นจากอกุศลนาทาน ด้วยคำพุดเป็นปริยาย ฉะนั้นแล ๑ จบถาว่าด้วยภิกษุผู้คอยเป็นสาย ๑

ภิกษุใดรักษาของที่เขานำมาฝากไว้ ภิกษุนั้นชื่อว่าผู้รักษาของฝาก ๑ คำว่า โอณฺธิรฺกฺโข นั้น เป็นชื่อของภิกษุผู้ที่คนอื่นกล่าวว่า ท่านขอรับ โปรดช่วยดูของนี้ชั่วคราว จนกว่าผมทำกิจชื่อนี้แล้วกลับมา ดังนี้ รักษาของที่นำมาไว้ในที่อยู่ของตน ๑ เพราะเหตุนี้ฉนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ภิกษุผู้รักษาของที่เขานำมาฝาก ชื่อว่า โอณฺธิรฺกฺโข ๑ ในเรื่องนั้น ภิกษุผู้รักษาของฝากไม่ได้แก่ของที่เจ้าของ โดยมาก จะผูกติดราวไว้เลย (แต่) ฉีกกระสอบหรือห่อข้างล่างลักเอาเพียงเล็กน้อย แล้วทำการเย็บเป็นต้น ให้เป็นปกติเหมือนเดิม ๑ สำหรับภิกษุผู้คิดว่า เราจักลักเอาด้วยวิธีอย่างนี้ แล้วทำการจับต้องเป็นต้น พึงทราบอาบัติ ตามสมควร ฉะนั้นแล ๑ จบถาว่าด้วยภิกษุผู้รักษาของฝาก ๑

๒. บัดนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อจะทรงแสดงองค์และประเภทแห่งอาบัติ ตามประเภทแห่งวัตถุ แห่งกัณณาทานที่ตรัสไว้ ด้วยอำนาจทำให้เคลื่อนจากฐาน ในทรัพย์เหล่านั้น ๆ จึงตรัสคำเป็นต้นว่า **ปญฺจหาการเหิ** ดังนี้ ฯ บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า **ปญฺจหาการเหิ** ได้แก่ ด้วยเหตุ ๕ อย่าง ฯ มีคำอธิบายว่า ด้วยองค์ ๕ ฯ ในคำว่า **ปญฺจหาการเหิ** เป็นต้นนั้น มีความย่อดังต่อไปนี้ เมื่อภิกษุถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของไม่ได้ให้ ย่อมเป็นปาราชิกด้วยอาการ ๕ อย่าง ที่ตรัสไว้โดยนัยเป็นต้นว่า เป็นทรัพย์ที่ผู้อื่นหวงแหน ๑ ดังนี้ ไม่เป็นปาราชิก ด้วยอาการหย่อนกว่านั้น ฯ ในคำว่า **ปญฺจหาการเหิ** นั้น อาการ ๕ อย่าง เหล่านี้ คือ ทรัพย์ที่ผู้อื่นหวงแหน ๑ ความสำคัญว่าเป็นทรัพย์ที่ผู้อื่นหวงแหน ๑ ความที่บริหารเป็นครุภัณฑ์ ๑ มิใช่โดยจิต ๑ การทำให้เคลื่อนจากฐาน ๑ ฯ ส่วนในบริหารที่เป็นครุภัณฑ์ ทรงแสดงอุลลัจจัยและทุกกฏไว้ โดยประเภทแห่งวัตถุ ด้วยสองวาระ อื่นจากอาการ ๕ อย่างนี้ ฯ แม้ในสามวาระที่ท่านตรัสไว้ โดยนัยเป็นต้นว่า **หการเหิ** ก็พึงทราบอาการ ๖ อย่างนี้ คือ มิใช่มีความสำคัญว่าเป็นของของตน ๑ มิใช่ถือเอาด้วยวิสาสะ ๑ มิใช่ขอยืม ๑ ความที่บริหารเป็นครุภัณฑ์ ๑ มิใช่โดยจิต ๑ การทำให้เคลื่อนจากฐาน ๑ ฯ ก็ในวาระสามแม้นี้ ตรัสปาราชิกในวาระแรก ตรัสอุลลัจจัยและทุกกฏ ในวาระที่สองและที่สาม ตามประเภทแห่งวัตถุ ฯ ส่วนในประเภทแห่งวัตถุ แม้มีอยู่ในสามวาระ อื่นจากสามวาระนั้น ตรัสทุกกฏอย่างเดียว เพราะเป็นวัตถุที่ชนเหล่าอื่นไม่หวงแหน ฯ วัตถุที่ตรัสไว้ในสามวาระนั้นว่า มิใช่ของที่ผู้อื่นหวงแหน จะเป็นของที่ไม่มีใครครอบครอง เป็นของที่เขาทิ้งแล้ว ไม่มีมูลค่า หาเจ้าของมิได้ ก็ตาม หรือจะเป็นของของคนที่ตาม วัตถุแม้ทั้ง ๒ ย่อมถึงความนับว่า มิใช่ของที่ผู้อื่นหวงแหน ฯ ก็เพราะเหตุที่ในวัตถุ ๒ อย่างนี้ ยังมีความสำคัญว่าเป็นทรัพย์ที่ผู้อื่นหวงแหน และเป็นวัตถุถือเอาด้วยโดยจิต ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงไม่ตรัสอนาบัติไว้ ฉะนั้นแล ฯ

พระพรหมเวที ขวณปญฺญ โย วัดไตรมิตรวิทยาราม
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๘
แต่ง ฉันทภาษามคร
สอบ วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

จงเก็บข้อความตามที่จะเก็บได้ ในข้อความข้างท้ายนี้ แล้วประพันธ์ให้เป็นภาษามคร โดยฉันทลักษณ์ ๓ อย่าง แต่งฉันทอะไร แจ่มชัดไว้ด้วย ฯ

สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้าทรงศึกษาธรรม ทั้งด้วยทรงสดับและทรงอ่าน ทรงใส่พระราชหฤทัยไว้ ได้ทรงทบทวนเพ่งพินิจพิจารณา เป็นเหตุให้เกิดพระปัญญาพาไปสู่ความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรม ทั้งส่วนพระองค์และทั้งแก่อาณาประชาราษฎร์ประเทศชาติทั้งนั้น

กัลยาณมิตรดาธรรม ธรรมคือความเป็นผู้มีเพื่อนดีงาม กัลยาณมิตรมิได้หมายถึงเพียงผู้ที่เรียกกันว่าเพื่อน หรือมิตร หรือสหาย คำว่าเพื่อนนั้นมีทั้งที่เป็นเพื่อนดี เพื่อนไม่ดี เพื่อนสนิท เพื่อนไม่สนิท เพื่อนแท้ เพื่อนเทียม กัลยาณมิตรมีความหมายว่า ดี งาม เป็นมงคล เมื่อนำไปประกอบเข้ากับคำใดคำหนึ่ง ก็ทำให้คำนั้นมีความหมายเป็นพิเศษขึ้น ด้วยความดีมีมงคล เช่น กัลยาณบุพชน หมายถึงสามัญชนผู้ยังมีโชரியบุคคลที่มีใจมุ่งดี ปราบธนาดี เป็นพิเศษ เป็นมงคล กัลยาณจิต หมายถึงจิตที่มีความมุ่งดี ปราบธนาดี เป็นพิเศษ เป็นมงคลแผ่ไป กัลยาณมิตรจึงหมายถึงผู้ที่มิใช่เป็นเพื่อนที่มุ่งดี ปราบธนาดีเป็นพิเศษ เป็นมงคลแผ่ไป กัลยาณมิตรจึงหมายถึงผู้ที่หวังดีให้ความช่วยเหลือว่ากล่าวตักเตือน แนะนำ ไม่ปล่อยให้เกิดผิด พลาดผิด ทำผิด ทั้ง ๆ ที่รู้ ไม่ปล่อยให้มีภัย มีความเสื่อมเสียเกิดขึ้น แม้ป้องกันได้ แม้มีคุณสมบัติดีรับพระราชทานถวายพระพรแล้ว จะเป็นเพื่อนหรือไม่ใช่เพื่อนในความหมายที่ใช้กันทั่วไป ก็เป็นกัลยาณมิตรได้ คือแม้จะเป็นผู้ที่ไม่รู้จักคุ้นเคย แม้ที่อยู่ห่างไกล ไม่เคยพบเห็น แต่เมื่อมีใจมุ่งดีปราบธนาดีจริงใจต่อผู้ใด คิด พุด ทำ ทุกอย่างเพื่อป้องกันช่วยเหลือผู้นั้นเต็มสติปัญญาความสามารถ ทุกประการให้พ้นจากความเสื่อมเสีย ไม่ว่ามากน้อยหนักเบา ก็นับได้ว่าเป็นกัลยาณมิตร

อย่างไรก็ตาม ขอรับพระราชทานถวายพระพรว่า กัลยาณมิตรหาได้ไม่ง่าย หาไม่ได้สำหรับคนทั่วไป ไม่ใช่ภริยาทุกคนเป็นกัลยาณมิตรของสามี ไม่ใช่สามีทุกคนเป็นกัลยาณมิตรของภริยา ไม่ใช่เพื่อนทุกคนเป็นกัลยาณมิตรของกันและกัน ผู้เป็นกัลยาณมิตรนั้นมีคุณอันเป็นหลักสำคัญที่สุดคือความดี มีคุณธรรมประจำใจ พร้อมด้วยสติและปัญญา ภริยาสามีมารดาบิดานุตรธิดา และมิตรสหายที่ไม่มีคุณดังรับพระราชทานถวายพระพร จึงไม่อาจเป็นกัลยาณมิตรที่แท้ได้

ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ แม้เป็นผู้มีกัลยาณมิตร แต่ปฏิเสธที่จะรับเป็นกัลยาณมิตร แม้มีกัลยาณมิตร จึงเหมือนไม่มี ไม่ได้รับประโยชน์ใดๆ

สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า ทรงยังด้วยบุญญาธิการเป็นที่ปรากฏประจักษ์ชัดส่วนอรรถสมบัติ จึงทรงประกอบพร้อมด้วยธรรมสำคัญประการหนึ่ง คือกัลยาณมิตรธรรม คือ ทรงปฏิบัติเป็นกัลยาณมิตรของทุกสถาบันสำคัญและของทุกคน ทั้งทรงรับความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ที่มีความดี มีปรารถนาดีมุ่งดีมีมงคลพร้อมด้วยสติปัญญา ไม่ทรงปฏิเสธความเป็นกัลยาณมิตรในผู้ใด เหตุด้วยทรงมีความเป็นกัลยาณมิตรในพระองค์เอง จึงทรงปฏิบัติความดีงามได้อย่างสะดวกเป็นธรรมชาติ มิต้องทรงฝืนพระราชหฤทัยแสดงความปรารถนาดีใด ๆ เลย ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.



ประโยค ป.ธ. ๘
ตัวอย่าง แต่งฉันทภาษามคร
พ.ศ. ๒๕๕๗

วสันตดิถี

ราชา วโร หิ ชินธมมปสนุนจิตโต
ธมมํ สุสิขุติ จ วาจิติ ตํ สุณาติ
ตํ โยนิโส มนสิ กุพฺพติ นิจุกาลํ
ปณฺณายเวย อนฺจินฺตติ เปกฺขเตตํ
โส โลกธมมปรีวตฺตนวฺชาตฺติมกํ
อตฺตปฺปชาย อธิ สมฺปรีวตฺตยิตฺถ ฯ



ปัญยาวัตร



กฤษณมิตฺตตารมโม	อตฺตปฺปรหิตาวโห
อโธปการโก มิตฺโต	สุขทุกฺเข สหายโก
อตฺตถุขายี สหาโย จ	มิตฺโต จ อนุกมฺปโก
อิจุเจวํ จตุโร มิตฺตา	สุหทาติ ปวฺจุจเร
อลฺลทตฺตฺถุหโร มิตฺโต	สหาโย จ วจีปโร
มิตฺโตนุปฺปิยภาณิ จ	อปาเย จ สหายโก
อิจุเจวํ จตุโร มิตฺตา	อมิตฺตาติ ปวฺจุจเร ฯ





อินทรวงศ์

โลเก หิ มิตฺตา อุปการกาทโย
 มิตฺตานเมวตฺตสุขิจฺจมานกา
 เตสํ สปลฺลวาสติยา ยถาพลํ
 ปาปนฺตรายาทินิวารณํ อํกุ
 เตเนว เอเต สุหทาติทูลลภา
 สพฺเพปิ เจ เอตฺถ สหายกา ชนา
 กลฺยาณธมฺเมน อสมฺปยุตฺตกา
 โหนฺติธฺ มิตฺตปฺปฏฺฐูปกาธุหา ฯ

ปัญยาวัตร



ปฺลฺลวาทิการโก ราชา	กลฺยาณมิตฺตธมฺมิโก
สพฺพตฺถเว มนุสฺเสสฺสุ	ปวตฺตปาทยเต อิมํ
สุหทานมฺปิ กลฺยาณ-	มิตฺตํ น นิเสธติ
สตีปฺลฺลวาสเนสํ	สุภฺภู ตํ สมฺปฏฺฐิจฺจติ
สพฺพอตฺตปฺปรตฺถมฺปิ	สมฺปาเทตีว โสตุณฺนาติ ฯ



พระพรหมติลก หาสรณ์โม วัดสามพระยา
 สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
 ตรวจแก้.



ประโยค ป.ธ. ๘
แปล ไทยเป็นมคร
สอบ วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. ข้อว่า ภูมมภูจ ภูณท ๗เปฯ คจจติ วา อาปตติ ทุกกฏสฺส มีความว่า ภูณทนั้นที่ชื่อว่าตั้งอยู่ในพื้นดิน เพราะเป็นของที่เข้างไว้ หรือกลบไว้แล้ว คงอยู่อย่างนั้น ภิกษุรูปใด รู้ได้ด้วยอุบายบางอย่างที่เดียว มีจิตคิดจะลักว่า เราจักขนเอามา แล้วลุกขึ้นเดินไปในเวลากลางคืน ฯ เธอรูปนั้น แม่(เดินไป) ยังไม่ทันถึงที่ตั้งภูณท ต้องทุกกฏ เพราะกายเคลื่อนไหวใช้คำพูด ทุกอย่าง ฯ ถามว่า ต้องอย่างไร ฯ ตอบว่า ต้องอย่างนี้ คือ จจริงอยู่ ภิกษุนั้น เมื่อลุกขึ้น เพื่อต้องการจะขนทรัพย์นั้นมา ขยับเขยื้อนอวัยวะน้อยใหญ่ส่วนใด ๆ ต้อง ทุกกฏทันที ในเพราะอวัยวะเคลื่อนไหวทุกครั้ง ฯ เธอ จัดแจงฝ้านุ่งผ้าห่ม (ให้เข้าที่) ก็ต้องทุกกฏ ทุกคราวที่ใช้มือ(เคลื่อนไหว) ฯ ขุมทรัพย์ที่ฝังไว้จำนวน มากมาย เธอรูปเดียวไม่อาจจะขนออกไปได้ เธอจึงคิดว่า เราจักหาเพื่อน ช่วย ประสงค์จะไปยังสำนักของเพื่อนพระบางรูป เปิดประตู ต้องทุกกฏทุก อย่างก้าวและทุกคราวที่ใช้มือ ฯ แต่ไม่เป็นอาบัติเพราะปิดประตู หรือเพราะ กิจกรรมอย่างอื่น ซึ่งไม่เกี่ยวพันแก่การไป(เพื่อการนั้น) ฯ เธอเดินไป ช่วงจังหวะที่ภิกษุนั้นจำวัดแล้วเรียกว่า ท่านชื่อนี้ แฉ่งความประสงค์นั้น (ให้ทราบ) พุจฉวนว่า มาเถิดท่าน ไปกันเถอะ ต้องทุกกฏ ทุก ๆ คำพูด ฯ ภิกษุรูปนั้น ลุกขึ้นตามคำชักชวนของเธอ แม่รูปนั้น ก็เป็นทุกกฏ ฯ เธอ ครั้น ลุกขึ้นแล้ว ประสงค์จะเดินไปยังสำนักของภิกษุผู้เป็นต้นคตินั้น จัดแจงฝ้านุ่ง ผ้าห่ม (นุ่งสบงทรงจีวร) ให้เรียบร้อย เปิดประตูแล้วเดินไปใกล้ภิกษุผู้เป็นต้น คตินั้น ต้องทุกกฏเพราะขยับมือและอย่างเท้าทุก ๆ ครั้งไป ฯ เธอรูปนั้น ถามภิกษุผู้เป็นต้นคตินั้นว่า รูปโน้นและรูปโน้น อยู่ไหน ขอได้เรียกรูปโน้น และรูปโน้นมาด้วยเถิด ดังนี้ ต้องทุกกฏทุก ๆ คำพูด ฯ

๒. เธอ ครั้นเห็นทุกรูปมาพร้อมกันแล้วก็พูดชวนว่า ผมได้พบ
 ขุมทรัพย์ขนาดนี้ ณ สถานที่ชื่อนี้ ไปกันเถิด พวกเราไปเอาทรัพย์นั้นแล้ว
 จักทำบุญ และจักเป็นอยู่อย่างสบายดังนี้ ต้องทุกกฎทุก ๆ คำพูดทีเดียว ๆ
 เธอได้พรรณากวอย่างนี้แล้วจึงแสวงหาจอบ ก็ถ้ารูปนั้นมีจอบส่วนตัวอยู่ไซ้
 จึงบอกว่า ผมจักหยิบจอบนั้นมา กำลังเดินไปก็ดี กำลังหยิบก็ดี กำลังถือมาก็ดี
 ย่อมต้องทุกกฎ เพราะขยับมือและย่างเท้าทุก ๆ คราวไป ๆ ถ้า ไม่มีจอบ ก็ไป
 ขอกะบิษหรือกฤหัสถ์คนอื่นและเมื่อขอจะพูดเท็จขอว่า ขอจอบให้แก่ข้าพเจ้าเถิด
 ข้าพเจ้าต้องการจอบ มีเรื่องจำเป็นบางอย่างที่ต้องทำ ข้าพเจ้าทำเรื่องนั้นเสร็จ
 แล้วจักนำมาคืน ดังนี้ ต้องทุกกฎทุก ๆ คำพูด ๆ ถ้ามีเหมืองที่ต้องชำระให้สะอาด
 มีอยู่ เธอพูดแต่คำเท็จว่า งานดินในวัดที่ต้องทำมีอยู่ คำพูดใด ๆ ที่เป็นคำเท็จ
 เป็นปาจิตติย์ ในเพราะคำพูดนั้น ๆ ๆ

แต่ถ้าจอบไม่มีด้าม ภิกษุพูดว่า จักทำด้าม จึงลับมิดหรือขวาน เธอเดิน
 ไปเพื่อต้องการไม้ด้ามจอบนั้น ครั้นไปแล้วก็ตัดไม้แห้ง ถาก ตอก ต้องทุกกฎ
 เพราะขยับมือและย่างเท้าทุก ๆ ครั้งไป ๆ เธอตัดไม้ที่ยังสด ต้องปาจิตติย์ ๆ
 ต่อแต่นั้นไป ต้องทุกกฎในทุก ๆ ประโยค ๆ แต่ในสังเขปอรรถกถาและใน
 มหาปัจจรี ท่านกล่าวถึงทุกกฎไว้ แม้แก่เหล่าภิกษุผู้แสวงหา มิดและขวาน
 เพื่อต้องการตัดไม้และเถาว์ลย์ซึ่งเกิดในที่นั้น ๆ ในมหาปัจจรีท่านกล่าวไว้ว่า
 ก็ถ้าภิกษุเหล่านั้น มีความคิดอย่างนี้ว่า พวกเรา(ออกปาก)ขอมิดขวานและจอบ
 อยู่ จักถูกสงสัย พวกเราคั่นให้พบแร่เหล็กเสียก่อนแล้วจึงค่อยลงมือ ดังนี้
 ภายหลังเดินไป(พบ)บ่อแร่ ขุดแผ่นดินเพื่อต้องการแร่เหล็ก ๆ เมื่อพวกเธอขุด
 แผ่นดินที่เป็นอกัปปิยะ ต้องปาจิตติย์พร้อมทั้งทุกกฎหลายตัว ๆ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

๒. สัพเพ สมากเต ทิสฺวา มยา อสุกฺสฺมี นาม จาเน เอวฺรโป
 นิธิ อุปลทฺโธ คจฺฉาม ตํ คเหตุวา ปุณฺณานิ จ กริสฺสาม สฺขณฺจ
 จีวิสุสฺสามาติ วทติ วาจา ย วาจา ย ทุกฺกฏเมว ฯ เอวํ ลทฺธสหาโย กุทฺทาลํ
 ปรีเยสฺสตี สเจ ปนสฺส อตฺตโน กุทฺทาลโธ อตฺถิ ตํ อหริสฺสามิตี คจฺฉนฺโต
 จ คณฺหนฺโต จ อหฺรณฺโต จ สพฺพตฺถ หตฺถวารปทฺวาเร ทุกฺกฏํ อปชฺชตี ฯ
 สเจ นตฺถิ อณฺณํ ภิกฺขุํ วา คหฺนฺจํ วา คณฺธุวา ยาจตี ยาจนฺโต จ
 กุทฺทาลํ เม เทหิ กุทฺทาเลน เม อตฺโถ ภิกฺขุ จิ กตฺตพฺพมตฺถิ ตํ กตฺวา
 ปจฺจาหริสฺสามิตี มุสา ภณฺนโต ยาจตี วาจา ย วาจา ย ทกฺกฏํ ฯ สเจ มาติกา

โสเชตพพา อตฺถิ วิหาเร ภูมิกมฺม กาทพฺพํ อตฺถิตฺติ มฺสาปฺปิ ภณฺติ ยํ
ยํ วณฺณํ มฺสา ตตฺถ ตตฺถ ปาจิตฺตียํ ฯ

สเจ ปน กุทฺทาลสฺส ทณฺโท นตฺถิ ทณฺทํ กริสฺสามิตฺติ วาสี วา
ผรสุํ วา นิฆมฺเสติ ตตฺถถาย คจฺจนฺติ คณฺตุวา สุกฺขกฺกฺขํ จินฺนทฺติ ตจฺจนฺติ
อาโกฏฺเฏติ สพฺพตฺถ หตฺถวารปทฺวาเรสุ ทุกฺกณฺท์ ฯ อตฺถรฺกฺขํ จินฺนทฺติ ปาจิตฺตียํ ฯ
ตโต ปรี สพฺพปโยเคสุ ทุกฺกณฺท์ ฯ สงฺเขปญฺจกถายํ ปน มหาปจฺจริยญจ
ตตฺถ ชาตกกฺกฺขลตาเจทนตฺถ วาสีผรสุํ ปรีเยสนฺตานมฺปิ ทุกฺกณฺท์ วุตฺตํ ฯ
สเจ ปน เนลํ เอวํ โหติ วาสีผรสุทฺททาเล ยาจฺนตา อสงฺกิตา ภวิสฺสาม
โลหํ สมฺมูจฺจาเปตฺวา กโรมาติ ตโต อากโร คณฺตุวา โลหพีชตฺถํ ปจฺวี
ชนฺนติ ฯ อกปฺปิยปจฺวี ชนฺนตฺถนํ ทุกฺกณฺเห สทฺธิ ปาจิตฺตียานีติ มหาปจฺจริย
วุตฺตํ ฯ

ประโยค ป.ธ. ๘
แปล มครเป็นไทย
สอบ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. สพฺพานเนว อุทฺธํ อโธ ติริยํ อทฺทํ อปฺปมาณนฺติ อิมํ ปภทํ
 ลภนฺติ ฯ วุตฺตยฺเหตํ ปจฺจวิกสิณฺเมโก สลฺยชานาติ อุทฺธํ อโธ ติริยํ อทฺทํ
 อปฺปมาณนฺติอาทิ ฯ

ตตฺถ อุทฺธนฺติ อุปริกคณตลาภิมุขํ ฯ อโธติ เหนือจากภูมิตลาภิมุขํ ฯ
 ติริยนฺติ เขตฺตมณฺฑลมิว สมฺนฺตา ปรีจฺฉินฺทิตํ ฯ เอกจฺโจ หิ อุทฺธเมว
 กสิณํ วทฺเตติ เอกจฺโจ อโธ เอกจฺโจ สมฺนฺตโต เตน เตน วา การณฺน
 เอกํ ปสาเรติ อาโลกมิว ทิพฺพจกฺขุณา รูปทสฺสนกาโม ฯ เตน วุตฺตํ อุทฺธํ
 อโธ ติริยนฺติ ฯ อทฺทนฺติ อิทํ ปน เอกสฺส อณฺณภาวานุปคฺมนตฺถํ วุตฺตํ ฯ
 ยถา หิ อุทฺทํ ปวิฏฺฐสฺส สพฺพทิสาสฺส อุทกเมว โหติ น อณฺณํ เอวเมว
 ปจฺจวิกสิณํ ปจฺจวิกสิณเมว โหติ นตฺถิ ตสฺส อณฺโณ กสิณสมฺภเวโทติ ฯ เอส
 นโย สพฺพตฺถ ฯ อปฺปมาณนฺติ อิทํ ตสฺส ฆรณอปฺปมาณวเสน วุตฺตํ ฯ
 ตณฺหิ เจตสา ฆรณโต สกฺลเมว ฆรติ ฯ น อยมสฺส อาทิ อิทํ มชฺฌนฺติ
 ปมาณํ คณฺหาตีติ ฯ ยะ จ เต สตฺตา กมฺมวารณฺน วา สมฺนฺนาคตา
 กิเลสวารณฺน วา สมฺนฺนาคตา วิปាកวารณฺน วา สมฺนฺนาคตา อสฺสทฺฐา
 อจฺจนฺทิกา ทฺวปฺปญฺญา อภพฺพา นิยามํ โอกฺกมิตฺถํ กุสฺเสสฺส ฐมฺเมสฺส สมฺมตฺตนฺติ
 วุตฺตา เตสํ เอกสฺสปี เอกกสิณฺปิ ภาวนา น อิชฺฌติ ฯ

๒. เอวํ อาคมนฺนํคํ ววฏฺฐเปตฺวา อาคเตน จงฺกมนฺเตนาปี
 ตพฺภาคิโยว จงฺกโม อธิฏฺฐาตพฺโพ ฯ อสฺสณฺนิมิตฺตทิสากิมฺหิ ภูมิปฺปเทเส
 จงฺกมิตพฺพนฺติ อตฺถโธ ฯ นิสิตฺถนฺเตน อาสนมฺปิ ตพฺภาคิยเมว ปญฺญาเปตพฺพํ ฯ
 สเจ ปน ตสฺสํ ทิสายํ โสพฺโโก วา ปปาโต วา รุกฺโข วา วติ วา กลลํ
 วา โหติ น สกฺกา ตํทิสากิมฺหิ ภูมิปฺปเทเส จงฺกมิตฺถํ อาสนมฺปิ อนิกาสตฺตา
 น สกฺกา ปญฺญเปตฺถํ ตํ ทิสํ อนวโลเกนฺเตนาปี โอกาสานุรูปํ จาเน
 จงฺกมิตพฺพญฺเจว นิสิติตพฺพญฺจ ฯ จิตฺตํ ปน ตํทิสากิมฺหิเยว กาทพฺพํ ฯ

อิทานิ สมณฑา นิमितตูปลกษณา กิมตถิยาติอาทินิ ปญหานิ
 อสมโมหตถาติอาทิมหิ วิสซุชเน อยมธิปปาโย ฯ ยสฺส หิ อเวลายิ
 อุทฺธมาตกนิमितตฺถุจํญํ ฅนฺตฺวา สมณฑาปี นิमितตูปลกษณํ กตฺวา
 นิमितตฺกคฺคหณตฺถํ จกฺขุํ อุมฺมิเลตฺวา โอลเณนตฺสเสว ตํ สรริํ อญฺจุหิตฺวา จิตฺตํ
 วีย อชฺโฆตฺถรฺมานํ วีย อนุพฺนธฺมานํ วีย จ หุตฺวา อุปฺปจฺจาติ ฯ โส ตํ
 วิภจฺจํ เภรฺวารมฺมณํ ทิสฺวา วิภจฺจิตฺตจิตฺโต อุมฺมตฺตโก วีย โหติ ภยํ ฅมฺภิตตฺตํ
 โลมหํสํ ปาปฺณาติ ฯ ปาลิยํ หิ วิภจฺจตฺตอญฺจุตฺตีสารมฺมเณสฺส อณฺณเวย รุปํ
 เภรฺวารมฺมณํ นาม นตฺถิ ฯ อิมสฺมี หิ กมฺมญฺจฺจเน ฅวานวิพฺภนฺตโก นาม
 โหติ ฯ กสฺมา ฯ อติเภรฺวตฺตา กมฺมญฺจฺจนสฺส ฯ ตสฺมา เตน โยคิณา
 สนฺถมฺภิตฺวา สตฺตี สุปฺปจฺจิตํ กตฺวา มตฺสรริํ อญฺจุหิตฺวา อนุพฺนธฺนํ นาม
 นตฺถิ สเจ หิ โส เอตฺสฺส สมิเป จิตฺโต ปาสาโณ วา ลตา วา อากฺขณฺเวย
 สรริรมฺปิ อากฺขณฺเวย ยถา ปน โส ปาสาโณ วา ลตา วา นากฺจฺจติ เอวํ
 สรริรมฺปิ นากฺจฺจติ อยํ ปน ตฺยหํ อุปฺปจฺจนาภาโร สณฺณาไซฺ สณฺณาสมฺภโว
 กมฺมญฺจฺจนฺเต อชฺช อุปฺปจฺจิตํ มา ภายิ ภิกฺขุติ ตาถํ วิโนเทตฺวา หาสํ
 อุปฺปาเทตฺวา ตสฺมี นิमितเต จิตฺตํ สณฺจาราเปตพฺพํ ฯ เอวํ วิเสสมชฺคจฺจติ ฯ
 อิทเมตํ สนฺธาย วุตฺตํ สมณฑา นิमितตูปลกษณา อสมโมหตถาติ ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๘

แปล มครเป็นไทย

๑. กสฺมึทฺถมคฺคํ นํ แล ย่อมได้^๑ ซึ่งประเภท^๒ นี้คือ อุทฺธ (ขยายขึ้นเบื้องบน) อโ (ขยายลงเบื้องล่าง) ติริย (ขยายโดยขวางรอบตัว) อทฺถ (ขยายไปไม่เป็นสอง) อปฺปมาณ (ขยายไปไม่มีประมาณ) ๑ สมจริงดังพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ว่า พระโยคาวจรบางท่าน ย่อมเข้าใจชัดถึงปฐวิกสิณ (ซึ่งจะต้องขยาย) ในเบื้องบน เบื้องล่าง โดยขวางรอบตัว ไม่เป็นสอง ไม่มีประมาณ ดังนี้ เป็นต้น ๑

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า อุทฺธ คือ ขยายให้บ่ายหน้าขึ้นสู่ท้องฟ้า เบื้องบน ๑ คำว่า อโ คือ ขยายให้บ่ายหน้าลงสู่พื้นดินเบื้องล่าง ๑ คำว่า ติริย คือ ขยายกำหนดโดยรอบด้าน จุลลันนา ๑ แท้จริง พระโยคาวจรบางท่าน ขยายกสฺมึทฺถขึ้นไปถึงบนอย่างเดียวนั้น บางท่าน ขยายลงไปถึงล่าง บางท่าน ขยายไปโดยรอบ หรือขยายไป^๓ อย่างนั้น ตามเหตุ นั้น ๑ ผู้ที่ต้องการจะดู รูปด้วยทิพจักขุ ก็ขยายแสงสว่างไปจะนั้น ๑ เพราะเหตุ นั้น พระผู้มีพระภาค เจ้า จึงตรัส ๓ บทว่า อุทฺธ อโ ติริย ดังนี้ ๑ ส่วนคำว่า อทฺถ นี้ พระองค์ตรัส ไว้เพื่อมิให้กสฺมึทฺถอย่างหนึ่งเข้าถึงความเป็นกสฺมึทฺถอย่างอื่นไป ๑ เปรียบเหมือน เมื่อบุคคลลงน้ำไป ย่อมเป็นน้ำทั้งนั้น ในทิศทั้งปวงไม่เป็นสิ่งอื่น ฉะนั้น ปฐวิกสิณ ก็ย่อมเป็นแต่ปฐวิกสิณเท่านั้น ความปะปนแห่งกสฺมึทฺถอื่น ห้ามแก่ ปฐวิกสิณนั้นไม่ ฉะนั้นเหมือนกันแล ๑ ในกสฺมึทฺถทั้งปวง ก็มีนัยนี้ ๑ คำว่า อปฺปมาณ นี้ พระองค์ตรัสไว้ด้วยอำนาจการแผ่ไปไม่มีประมาณ แห่งปฐวิกสิณนั้น ๑ ความจริง พระโยคาวจร เมื่อแผ่ปฐวิกสิณนั้นไปด้วยใจ ย่อมแผ่ไปได้ทั้งสิ้นทีเดียว ๑ หาได้กะประมาณว่า นี่เป็นเบื้องต้น นี่เป็นท่ามกลาง ของปฐวิกสิณ

^๑ ลกฺขณฺติ มหาภูทิกา แก้วว่า ปาปฺพนฺติ ย่อมถึง ๑

^๒ ปภทฺ มหาภูทิกา ไชว่า วาฏณนาวิเสสํ วิชิเจริญฺพิเชษ คือเจริญยั้ง ๆ ขึ้นไป ๑

^๓ มหาภูทิกา แก้วว่า ปุพฺเพ วาฏณนกาเล ปโยชนํ อนเปกฺขิตฺวา วาฏณนํ ตานํ วเสน วุตฺตตฺตา อิทานิ เตน เตน วา การณณ เอว ปสาเรตฺติ อาห ๑

นั้นไม่ ดังนี้แล ฯ ก็สัตว์เหล่านั้นเหล่าใด ประกอบด้วยเครื่องกั้นคือกรรมก็ดี ประกอบด้วยเครื่องกั้นคือกิเลสก็ดี ประกอบด้วยเครื่องกั้นคือวิบากก็ดี เป็นผู้ไม่มีศรัทธา ไม่มีฉันทะ (ในการปฏิบัติธรรม) มีปัญญาทึบ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า เป็นอภัพพสัตว์ที่จะก้าวลงสู่นิยาม คือ สัมมัตตะ (เป็นชื่อของมรรค มรรคนั้น ได้ชื่อว่า สัมมัตตะ เพราะเป็นทางถูก) ในธรรมทั้งหลายที่เป็นกุศล การบำเพ็ญแม้ในกลืนเพียงข้อเดียว ย่อมไม่สำเร็จ แก่บรรดาสัตว์เหล่านั้น แม้สักคนเดียว ฯ

๒. พระโยคาวจร ผู้กำหนดทางที่มาอย่างนี้มาถึง (เสนาสนะของตน) แล้ว แม้เมื่อจะจงกรม พึงอธิษฐานจงกรมอันเป็นไปในส่วนแห่งอสุกนิมิตเท่านั้น ฯ อธิบายว่า พึงจงกรมในภูมิประเทศอันหันหน้าไปทางทิศแห่งอสุกนิมิต ฯ เมื่อนั่ง พึงปลุกแด่อาสนะอันเป็นไปในส่วนแห่งอสุกนิมิตนั้นนั่นแล ฯ แต่ถ้าในทิศนั้น มีบ่อ เหว ดันไม้ ร้ว หรือเปือกตมกั้นอยู่ พระโยคาวจรไม่สามารถจะจงกรมในภูมิประเทศอันหันหน้าไปทางทิศนั้น แม้อาสนะก็ไม่สามารถปลุกได้ เพราะไม่มีช่องว่าง ก็ไม่ต้องเหลียวไปทางทิศนั้น พึงจงกรมและนั่งในที่อันควรแก่โอกาสก็ได้ ฯ แต่พึงทำจิตให้มุ่งต่อทิศนั้นไว้เท่านั้น ฯ

บัดนี้ การอธิบายความในคำแก้เป็นต้นว่า (การเข้าไปกำหนดคณิมิตโดยรอบ) มีความไม่หลงเป็นประโยชน์ ดังนี้ แห่งปัญหาทั้งหลายเป็นต้นว่า การเข้าไปกำหนดคณิมิตโดยรอบ มีประโยชน์อย่างไร ดังนี้ ดังต่อไปนี้ จจริงอยู่เมื่อพระโยคาวจรใด ไปยังสถานที่แห่งนิมิตที่พองขึ้น ในเวลาอันไม่สมควรทำการเข้าไปกำหนดคณิมิตโดยรอบแล้ว ลืมตาดู เพื่อจับเอานิมิตอยู่นั้นแล ร่างสพนั้น จะปรากฏเป็นเหมือนลูกขึ้นยืน เหมือนจะทับเอา และเหมือนติดตามไป พระโยคาวจรนั้น เห็นร่างสพนั้นเป็นอารมณ์พิลึกน่าสะพรึงกลัวแล้ว ก็จะเป็นผู้มีจิตฟุ้งซ่าน เหมือนเป็นบ้า ย่อมถึงความกลัว ความหวาดเสียว ความขนพอง ฯ แท้จริง ในอารมณ์ ๓๘ ที่ท่านจำแนกไว้ในบาลี รูปอื่นชื่อว่าเป็นอารมณ์น่าสะพรึงกลัว เห็นปานนี้ ไม่มีเลย ฯ เพราะในกรรมฐานนี้ พระโยคาวจรถึงกับได้ชื่อว่าฉานวิพัสสกะ (สีกจากฉาน-หมุ่นออกจากฉาน-บ้าฉาน) ฯ

เพราะเหตุไร ฯ เพราะความที่กรรมฐานมีอารมณ์น่ากลัวยิ่ง ฯ เพราะฉะนั้น
 พระโยคินั้น พึงยับยั้งใจไว้ให้มัน ตั้งสติให้ดี ปล่อยให้ลงว่า อันร่างที่ตายแล้ว
 ที่จะลุกขึ้นมาติดตาม หามิได้ ก็ถ้าว่า ก้อนหิน หรือ... ไม้เถา ที่อยู่ใกล้ๆ ร่างนี้
 นั้น จะพึงมาได้ไซ้ร้ แม้ร่าง (ที่ตายแล้ว) ก็จะไม่พึงเดินมาได้ แต่ก้อนหินหรือ...
 ไม้เถานั้น หามาได้ไม่ ฉันทใด แม้ร่าง (ที่ตายแล้ว) ก็มาไม่ได้ ฉันทนั้น อันอาการ
 ที่ปรากฏแก่ท่านนี้ เป็นอาการเกิดแต่สัญญา มีสัญญาเป็นแดนเกิด กรรมฐาน
 ของท่านปรากฏในวันนี้แล้ว ท่านอย่ากลัวเลย ภิกษุ ดังนี้แล้ว บรรเทาความ
 สะดุ้งกลัว ยังความยินดีให้เกิดขึ้น ยังจิตให้ท่องเที่ยวไปในนิมิตนั้น ฯ
 พระโยคาวจร จะบรรลุคุณวิเศษ ด้วยอาการอย่างนี้ ฯ คำว่า การเข้าไปกำหนด
 นิมิตโดยรอบ มีความไม่หลงเป็นประโยชน์นั้น พระอรรถกถาจารย์กล่าวหมาย
 เอาคำอธิบายนี้ ฯ

พระธรรมเจดีย์ ธรรมเสฏโฐ วัดกัลยาณมิตร
 สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลย
 ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๙
แต่ง ไทยเป็นมคร
สอบ วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

อธิษฐานบารมี คำว่า อธิษฐานที่เรามาพูดในภาษาไทยว่า อธิษฐาน ได้แก่ความตั้งใจมุ่งมั่นซึ่งทุก ๆ คนจะต้องมีกิจที่พึงทำทุกอย่าง คนทุกคนทำอย่างไร มีความต้องการในผลที่จะพึงได้จากการกระทำ ความสำเร็จคือการได้บรรลุถึงผลนั้นต้องอาศัยกรรมข้อหนึ่ง คือ อธิษฐาน ได้แก่ ความตั้งใจมุ่งมั่นดังกล่าวแล้ว และจำต้องมีอธิษฐานทั้งในผลทั้งในเหตุ เช่น ในการศึกษาเล่าเรียน ต้องมีอธิษฐานในผลคือความสำเร็จการศึกษา ในเหตุคือการศึกษาไปโดยลำดับ ในการทำงานต้องมีอธิษฐานในผลคือความได้ทรัพย์ ยศ เป็นต้น ในเหตุคือการทำงานให้ดี ในด้านความดีต้องมีอธิษฐานในผลคือความมีเกียรติด้วยความดีในเหตุคือความเว้นความชั่วทำความดี คนโดยมากมักอธิษฐานในผลที่ตนชอบอยู่ด้วยกันทั้งนั้น เช่น ตั้งใจมุ่งมั่นจะเป็นนักปราชญ์ จะเป็นเศรษฐี จะได้นั้นได้นี้ เป็นนั่นเป็นนี่ต่าง ๆ แต่ขาดอธิษฐานในเหตุ คือความตั้งใจมุ่งมั่นในอันที่จะประกอบเหตุให้สมแก่ผลที่ประสงค์ เช่น เกียจคร้านที่จะเล่าเรียนเขียนอ่าน จะให้เป็นนักปราชญ์ขึ้นมาเอง เกียจคร้านที่จะประกอบอาชีพในทางที่ชอบ เก็บหอมรอมริบสะสมขึ้นโดยลำดับ เหมือนอย่างก่อไฟกองน้อยให้ค่อยโตขึ้น จะให้เป็นกองโตขึ้นมาทันที ไม่ชอบที่จะเว้นความชั่วทำความดี หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า ชอบทำชั่วไม่ชอบทำดี แต่ก็อยากเป็นคนมีเกียรติ มีความดี ใครว่าไม่ดีเป็นไม่ได้ ฉะนั้น อธิษฐานในเหตุจึงเป็นข้อสำคัญคือตั้งใจมุ่งมั่นในการทำเหตุให้ได้ผลที่ประสงค์ให้ดำเนินไปโดยสม่ำเสมอ มีความเพียรพยายามทำไป มีขันติคือความอดทน มีสัจจะคือความจริง และรักษาอธิษฐานคือความมุ่งมั่น ตั้งใจไว้เสมอ ๆ

ตามที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า วิริยะ เพียร ขันติ อดทน สัจจะ จริง และ อธิษฐาน ทั้ง ๔ ประการนี้ เป็นธรรมที่มีประกอบกันอยู่ เมื่อยกขึ้นข้อหนึ่งก็ย่อมมีอีก ๓ ข้อ ประกอบด้วยเสมอ ไม่เช่นนั้น จะไม่ได้เลยสักข้อเดียว เช่น

อธิษฐานความตั้งใจมุ่งมั่นในที่นี้ ถ้าไม่มีอีก ๓ ข้อ เป็นอธิษฐาน ก็สำเร็จ
อธิษฐานขึ้นมาไม่ได้ ท่านได้เล่าชาดกแสดงพระโพธิสัตว์ ทรงบำเพ็ญบารมี
ข้อนี้มาในชาติต่าง ๆ เป็นอันมาก ในทศชาติได้ยกเนมิราชชาดกเป็นตัวอย่าง
แห่งอธิษฐานบารมี ในชาดกนี้ แสดงว่า พระเจ้าเนมิราชได้ทรงมีอธิษฐานคือ
ความตั้งพระทัยมุ่งมั่นในเหตุที่พึงทำและในผลที่พึงได้ด้วยปัญญา ดังที่ได้
ทรงตั้งปัญหาขึ้น และทรงแสวงหาผู้ที่สามารถจะแก้ปัญหาของพระองค์ได้ด้วย
ความตั้งพระหฤทัยมุ่งมั่น จึงได้ทรงพบผู้มาถวายวิชาได้แจ่มแจ้งอย่าง
เปิดนรกสวรรค์ให้เห็น ทำให้พระเจ้าเนมิราชทรงได้รับความเข้าใจพระราชหฤทัย
แจ่มแจ้งว่า เพียงแต่ท่านอย่างเดียวที่ทรงบำเพ็ญอยู่ หาเป็นการเพียงพอไม่
ควรจักต้องประพาศพิภพจรยด้วย ๆ ในชาดกนี้แสดงว่า ผู้ที่ต้องการแสวงหา
ความจริง ต้องการจะรู้เห็นอะไร เมื่อมีความตั้งใจมุ่งมั่นแล้ว จะรู้จะเห็นได้
เพราะการแสวงหาผู้รู้ จะได้พบผู้รู้ที่จะแสดงให้รู้ให้เห็นได้ทั้งในเรื่องของ
มนุษย์ทั้งในนรกสวรรค์ ตลอดถึงนิพพาน ฯ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

ประโยค ป.ธ. ๙
ตัวอย่าง แต่งไทยเป็นมคร
พ.ศ. ๒๕๕๗

อริฏฺฐานปารมีติ ปเนตฺต ฯ ยํ ทพยฺภาสาย อริษฺฐาน อิติ วลฺลฺลขิตํ
 อริฏฺฐานวณฺณํ, ตํ อตฺตโต จิตฺตสฺส ปตฺติฏฺฐานํ สนฺธาย วุตฺตํ ฯ ตํ อริฏฺฐานํ
 สพฺเพสํ สพฺพกิจฺจปฺปโยเค อิจฺฉิตพฺพํ โหติ ฯ กถํ ฯ สพฺเพ หิ ชนา
 อธฺยาปนกมฺมุนฺตปโยคกฺกุสฺลกรณาทิสฺส ยงฺกิลฺลิจิ กิจฺจํ กโรนฺตา ตโต ปฏฺลิภิตพฺพผลํ
 อาสีสฺนฺติ ฯ ตสฺส อาสีสฺสิตผลสฺส ปาปฺพนสงฺขาตา สมิตฺติ ตํ ยถาวุตฺตํ
 อริฏฺฐานํ ปฏิจฺจ ลพฺภติ ฯ ตถจ โข อริฏฺฐานํ ผลเ จเว เหตุมฺหิ จ อิจฺฉิตพฺพํ
 โหติ ฯ นิตฺสฺสนํ เจตฺถ ทฏฺฐพฺพํ ฯ อธฺยาปนเ ตาว ลิกฺขาปารกฺมนสงฺขาเต
 ผลเ อวิจฺเจทโต อธฺยาปนสงฺขาเต เหตุมฺหิ จ อริฏฺฐานํ อิจฺฉิตพฺพํ โหติ,
 กมฺมุนฺตปโยเคปิ ธนฺยสาทิลากสงฺขาเต ผลเ กมฺมุนฺตสํสํสกรณสงฺขาเต
 เหตุมฺหิ จ อริฏฺฐานํ อิจฺฉิตพฺพํ โหติ, กุสฺลกรณเปิ จ กลฺยาณสยฺชาตกิตฺติ-
 สมฺปทาสงฺขาเต ผลเ ปาปวิรติกลฺยาณกรณสงฺขาเต เหตุมฺหิ จ อริฏฺฐานํ
 อิจฺฉิตพฺพํ โหติ ฯ สมฺพหฺลฺลา เหตุถ ชนา อตฺตโน รุจฺจนกผลเเวว อริฏฺฐานนฺติ,
 ปณฺฑิตภาวํ ปตฺถเนนฺติปิ เสฏฺฐิภาวํ ปตฺถเนนฺติปิ เอวรूपํ วา เอวรूपํ วา
 ลาภํ ปตฺถเนนฺติปิ เอวรूपํ วา เอวรूपํ วา ภาวํ ปตฺถเนนฺติปิ; เตสมฺปน
 อาสีสฺสิตผลสมฺปาทกเหตุปฺปโยเค อริฏฺฐานํ นตฺติ ฯ นิตฺสฺสนํ เจตฺถ ทฏฺฐพฺพํ ฯ
 เตสุ โกจิ อตฺตนา อธฺยาปนเ กุสฺสโต โหติ, ปณฺฑิตภาวํ ปน สยํ อุปฺปาเทตฺถ-
 กาโม โหติปิ; โกจิ สมฺมากมฺมุนฺตํ ปยุตฺตชิตฺวา อณฺเฏ อกฺคิ สนฺธมํ
 สมฺภูจาเปตฺวา มหคฺคิกฺขนฺธกรณสทิสฺสวเต อนุกฺกเมเน ธนสยฺจินเน กุสฺสโต
 โหติ, สหสา ปน มหาชนราสี อุปฺปาเทตฺถกาโม โหติปิ: โกจิ ปาปา วิรมิตฺตเจว
 กลฺยาณํ กาคฺคยจ น ปตฺถेติ, อถวา ปาปกรณํ โรเจติ น กลฺยาณกรณํ โรเจติ,
 กิตฺติมา ปน ภวิตุมฺปิ สขฺชโน ภวิตุมฺปิ ปตฺถेติ, โย “อัยํ ทุขฺชโนติ ตํ
 สนฺธาย วทติ, ตสฺมี นาทิรมติปิ ฯ ตสฺมา หิ เหตุมฺหิ อริฏฺฐานํ อิจฺฉิตพฺพํ
 โหติ ฯ อตฺถกาโม ยถิจฺฉิตผลํ สมํ ปวตฺตาเปตฺถ เหตุกรณเ อริฏฺฐานเวยฺย สมํ
 จ วิริยขนฺติสจฺจาธิฏฺฐานสํยฺตโต ภเวยฺย ฯ

ยถาภูตตา หิ วิริยं ขนฺติ สจฺจํ อธิฏฺฐานนฺจจาติ จตฺตาริ ฐมฺมา
 สมฺปยุตฺตภูตา โหนฺติ ฯ เตสุ เอโก อุทฺทิกฺโข เสตปิ ตโย ฐมฺมา สมฺปโยคปตฺตาว
 โหนฺติ ฯ สเจ หิ เตสํ สมฺปโยโค น สียา เตสุ เอโกปิ น ลพฺภติ ฯ นิตฺสฺสนํ
 เจตฺถ ทฏฺฐพฺพํ ฯ เอตฺถ หิ จิตฺตปติฏฺฐานสงฺขาตํ อธิฏฺฐานํ สเจ เตสํ ตินฺนํ
 ฐมฺมานํ อธิฏฺฐานภาโว นตฺถิ อธิฏฺฐานภาวํ สาธตฺตํ น ปฏิพลํ โหติ ฯ อิมาย
 หิ อธิฏฺฐานปารมียา โพธิสคฺคตฺสฺส อเนกชาติกาเลสฺส ปุริตภาวทีปกาณิ พหุกาณิ
 ชาติกาณิ กถิตาณิ ฯ ทสชาติปกรณํ ปน เนมิราชชาติกํ อธิฏฺฐานปารมียา
 นิตฺสฺสนํ กตฺวา อุทฺทิกฺโข ฯ ตสฺมี ชาติเก อยมตฺโต นิตฺสฺสโต ฯ เนมิราชา
 กิร ปญฺญา ย กาทพฺพเหตุมฺหิ เจว ลภิตพฺพผลมฺหิ จ อธิฏฺฐานภูโจ หุตฺวา
 ปญฺหากมฺมํ อกาสิ, จิตฺตาทิฏฺฐานเนน จ อตฺตโน ปญฺหากมฺมํ วิสขุเขตฺตํ
 สมตฺถํ ปุคฺคํ คเวสิ ฯ ปรีโยสาเน ปญฺหากมฺมํ อาวิกตฺวา วิสขุเขตฺตํ
 สมตฺถํ นิรยสคฺคณิหุเทสกสทิสํ ปณฺหิตํ อธิจฺจุติ ฯ เนมิราชา วิสขุชนํ
 สุตฺวา “ทินฺนํมเม ทานมตฺตเมว นปฺปปโหติ, พุรหฺมจฺริยํ จริตพฺพํ โหตีติ
 เอวํ ปจฺจกฺขโต สมฺนุสฺสํ ฯ อิมสฺมี ชาติเก อยมตฺโต ทสฺสโต โหติ “โย หิ
 สจฺจํ คเวสิตฺถกาโม หุตฺวา กิณฺจิ ฌาตฺตํ เจว ทฏฺฐํ จ อิจฺฉติ, โส จิตฺเต
 อธิฏฺฐานยฺยุตฺเต ปณฺหิตคเวสนํ นิสฺสา ย ตํ ฌาตฺตํ เจว ทฏฺฐํ จ สกฺโกติ,
 โลกิกกถมฺปิ นิรยกถมฺปิ สคฺคกถมฺปิ ยาว นิพฺพานกถาย ฌาเปตฺตํ เจว ทสฺสิตฺตํ
 จ สมตฺถํ ปณฺหิตํ อธิจฺจุตฺติติ ฯ

พระธรรมกิตติวงศ์ สุรเตโช วัดราชโอรสาราม
 สนามหลวงแผนกบาลี

แต่ง
 ตรวจแก้.

ประโยค ป.ธ. ๘
แปล ไทยเป็นมคร
สอบ วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. ข้อว่า อริยานุ อูปวาทกา ความว่า เป็นผู้มุ่งความเสื่อมเสีย ว่าร้าย กล่าวอธิบายว่า คำว่า คือคำหยาบ(โทษ)พระอริยะเจ้าทั้งหลาย คือพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพระพุทธเจ้า และพระสาวก โดยที่สุดแม้ฤๅษีผู้เป็นโศดาบัน ด้วยเรื่องถึงที่สุดก็ตาม ด้วยการลั้มล้างคุณก็ตาม ฯ ในทั้ง ๒ อย่างนั้น ผู้กล่าวว่า สมณธรรมของบุคคลเหล่านี้ไม่มี บุคคลเหล่านี้ ไม่เป็นสมณะ พึงทราบ ว่า ชื่อว่า ย่อมว่าร้ายด้วยเรื่องถึงที่สุด ฯ ผู้กล่าวคำเป็นต้นว่า ฉานกัฏฐิ วิโมกขกัฏฐิ มรรคกัฏฐิ ผลกัฏฐิ ของบุคคลเหล่านี้ไม่มี พึงทราบ ว่า ชื่อว่า ย่อมว่าร้าย โดยมุ่งถึง การลั้มล้างคุณ ฯ ก็ บุคคลนั้น จะพึงว่าร้ายทั้งที่รู้ตัวอยู่ก็ตาม ไม่รู้(ว่าท่านเป็น พระอริยะ) ว่าร้ายไปก็ตาม ก็คงเป็นการว่าร้ายพระอริยะเจ้าแม้ทั้งสองสถาน ที่เดียว ฯ กรรมคือการว่าร้ายพระอริยะเจ้านี้ เป็นกรรมหนัก พอ ๆ กับ อนันตริยกรรม ทั้งห้ามสวรรค์ ทั้งห้ามมรรค แต่ ยังเป็นกรรมที่พอแก้ไขได้ ฯ เพื่อความกระจำเรื่องการว่าร้ายพระอริยะเจ้านั้น พึงทราบเรื่อง(ต่อไป) นี้ ฯ

เล่ากันว่า พระผู้ใหญ่ ๑ รูป และพระหนุ่ม ๑ รูป เทียบวิณฑบาต ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง(ด้วยกัน) ฯ ทั้ง ๒ รูปนั้น ต่างได้ข้าวยาคุรื้อนประมาณ หนึ่งกระบวย ในเรือนหลังแรกด้วยกัน ฯ พอลมในท้องพระผู้ใหญ่(เกิด)เสียด ขึ้นมา ฯ ท่านจึงคิดว่า ข้าวยาคุรื้อนี้พอช่วยเราผ่อนคลายได้ เราจะดื่มมันเสีย แต่เวลาที่มันยังไม่เย็น ฯ ท่านจึงนั่งลงที่ไม้ท่อนซึ่งคนทั้งหลายขนมาเพื่อต้องการ ปรงธรณีประคูด แล้วดื่ม(ข้าวยาคุ) ฯ ฝ่ายอีกรูปหนึ่ง(นึก)รังเกียจท่านจึงว่า เอาว่า คนแก่ หิวจัดเต็มที จึงได้ทำขายหน้ามาถึงเราด้วย ฯ พระผู้ใหญ่ เทียบวิณฑบาตไปในหมู่บ้านแล้ว(กลับ) ถึงวัดจึงเอ่ยกะถิกษุหนุ่มว่า คุณ ในพระศาสนานี้ คุณมีที่พึงใหม่ ฯ พระหนุ่ม. มี ขอรับ กระผมเป็น พระโศดาบัน ฯ พระผู้ใหญ่. คุณ ถ้าอย่างนั้น คุณอย่าได้ทำความพยายาม เพื่อมรรคเบื้องสูง (ต่อไปอีกเลย) ฯ พระหนุ่ม. เพราะเหตุไร ขอรับ ฯ

พระผู้ใหญ่. เพราะพระจินาสพ ถูกเธอว่าร้ายเข้าแล้ว ๆ พระหนุ่มรูปนั้น จึงขอมาทำนุ ๆ ด้วยการขอขมานั้น กรรมของพระหนุ่มนั้น ได้กลับคืน เป็นปกติดังเดิมแล้ว ๆ

๒. ถ้าแม้ว่าท่าน ปลีกตัวออกไปในทิศ(ทางอื่น)เสียแล้ว ควรไปเอง หรือส่งสัตว์วิหริกเป็นต้นไป ขอขมา แต่ถ้า ไปเองก็ไม่อาจ(จะไป) ส่ง(ใคร) ไปก็ไม่อาจ(จะส่ง) ควรไปหาภิกษุทั้งหลายผู้อยู่ในวัดนั้น ถ้าท่านเหล่านั้น อ่อนพระรथाกว่า ถิ่นกระโหย่ง ถ้าแก่พระรथाกว่า ก็พึงปฏิบัติโดยนัยดัง ที่ได้กล่าวไว้แล้วในท่านผู้แก่พระรथाกว่านั้นแลแล้วกล่าวขอขมาว่า ท่านครับ กระผมได้กล่าวคำนี้และคำนี้(ล่วงเกิน)กะท่านรูปโน้น ขอท่านนั้นจงยกโทษ ให้ผมด้วยเถิด ๆ แม้เมื่อไม่ได้ยกโทษให้ต่อหน้า ก็ควรทำวัตรนั้นนั้นแล ๆ ถ้า พระอริยะเจ้านั้น เป็นผู้ชอบเดินทางผู้เดียว สถานที่อยู่ของท่าน ก็ไม่มีใครรู้ สถานที่ไปของท่าน ก็ไม่ปรากฏ ก็พึงไปหาภิกษุผู้ฉลาดรูปหนึ่งแล้วเรียนว่า ท่านครับ ผมได้พูดคำนี้และคำนี้(ล่วงเกิน)กะท่านรูปโน้นไว้ (ยาม)เมื่อผม รำลึกนึกถึงท่านรูปนั้น(ครั้งคราวใด)จะมีแต่ความเดือดร้อนใจ ผมจะอย่างไร (ดี) ๆ ภิกษุรูปนั้น ก็จักกล่าว(ปลอบ)ว่า อย่าคิด(มาก)ไปเลย ท่าน พระเถระ ยกโทษให้ท่าน(แน่นอน) ท่านจงสงบใจไว้บ้างเถิด ๆ ฝ่ายเธอ ก็พึงบ้ายหน้าไป ทางทิศที่พระอริยะเจ้าไป ประคองอัญชลีแล้วกล่าวขึ้นว่า ขอได้โปรดยกโทษ ให้ด้วย ๆ ถ้าท่าน เป็นผู้ปรินิพพานเสียแล้ว เธอพึงไปถึงแท่นที่นับว่าเป็นเตียง ที่ปรินิพพาน แม้ป่าช้าฝัศดิบก็ไปจนถึง ขอขมา(ท่าน)เสียเถิด ๆ เมื่อเธอ ได้ทำถึงขนาดนี้แล้ว การห้ามสวรรค์ คงไม่มี การห้ามมรรค ก็คงไม่มี(เช่นกัน) คงจะกลับเป็นปกติเช่นดังเดิมแล ๆ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๙
แปล ไทยเป็นมคร

๑. อริยานํ อุปวาทกาทิ พุทฺธปจฺเจกพุทฺธสาวกานํ อริยานํ อนุตฺมโส
กิริโสตาปนฺนํ อนตฺถกามา หุตฺวา อนตฺติมวตฺถุนา วา คุณปริทฺฐสเนน
วา อุปวาทกา อุกโกสกา ครหกาทิ วุตฺตํ โหติ ฯ ตตฺถ นตฺถิ อิมํ
สมณฺสมมํ อสฺสสมณํ เอเตติ วทฺนฺโต อนตฺติมวตฺถุนา อุปวาทิ ฯ นตฺถิ อิมํ
ฉานํ วา วิโมกฺโข วา มกฺโข วา ผลํ วาดีอาทิํ วทฺนฺโต คุณปริทฺฐสนวเสน
อุปวาทิตฺติ เวทิตฺตํ ฯ โส จ ชานํ วา อุปวาทเยย อชานํ วา อุกฺขยาปิ
อริยุปวาโท โหติ ฯ ภาริยํ กมฺมํ อนนฺตรียสทิสํ สกฺกาจฺจ มกฺกาจฺจ
สเทกฺกจฺจ ปน โหติ ฯ ตสฺสวาทิกานํ อิทํ วตฺถุ เวทิตฺตํ ฯ

อณฺตรสฺมี กิร คามเ เอโก เถโร จ ทหฺรภิกฺขุ จ ปิณฺฑาย จรฺนติ ฯ
เต ปจฺจมเรยว อพฺพกมตฺตํ อณฺโหํ ยาคูํ ลภิสฺส ฯ เถรสฺส จ กุจฺฉินฺวาโต
รฺชชติ ฯ โส จินฺเตสิ อยํ ยาคู มยฺหํ สปปายา ยาว น สิตฺตา โหติ ตาว นํ
ปิวามิตฺติ ฯ โส มนุสฺเสหิ อุมฺมารตฺถาย อาหณฺเ ทารุชฺฌเต นิสิตฺตวา ปิวิ ฯ
อิตโร ตํ ชิกฺขณฺนโต อติชฺฐทาภิภูโต มหาลฺลโก อมฺหากํ ลชฺชิตฺตพฺพตํ อกาสิตี
อาห ฯ เถโร คามเ จริตฺวา วิหารํ คนฺตฺวา ทหฺรภิกฺขุํ อาห อตฺถิ เต อาวุโส
อิมสฺมี สาสเน ปติฏฺฐาติ ฯ อาม ภนฺเต โสตาปนฺโน อหนฺติ ฯ เตนฺหาวุโส
อุปริมกฺคตฺถาย มา วายามํ อกาสิตี ฯ กสฺมา ภนฺเตติ ฯ จินฺตาสโว ตยา
อุปวาทิตฺติ ฯ โส ตํ ขมาเปสิ ฯ เตนฺสฺส ตํ กมฺมํ ปากตฺกํ อโหสิ ฯ

๒. สเจปิ ทิสายุกฺกนฺโต โหติ สยํ วา คนฺตฺวา สทฺธิวิหาริกาทิเก
วา เปเสตฺวา ขมาเปตฺตํ สเจ จ นาปิ คนฺตฺว น เปเสตฺว สกฺกา โหติ
เย ตสฺมี วิหาเร ภิกฺขุ วสนฺติ เตสํ สนฺติกํ คนฺตฺวา สเจ นวกฺตรา โหนฺติ
อุกฺกฏิกํ นิสิตฺตวา สเจ วุฑฺฒตฺรา วุฑฺฒเต วุตฺตนเยเนว ปฏิปชฺชิตฺวา อหํ
ภนฺเต อสฺกํ นาม อายสฺมนตํ อิทลฺลจฺจ อวจํ ขมตฺว เม โส อายสฺมาติ
วตฺวา ขมาเปตฺตํ ฯ สมนฺนขา อขมนฺเตปิ เอตฺเทว กาทพฺพํ ฯ สเจ เอกจาริกภิกฺขุ

โหติ เนวสส วสนญฺจํ น คตญฺจํ ปณฺณายติ เอกสฺส ปณฺทิตสฺส
 ภิกฺขุโน สนนํ กนฺตฺวา อหํ ภนฺเต อสุกํ นามายสฺมนฺตํ อิทฺถจิทฺถจ
 อวํ ตมฺเม อนฺนสฺสโร อนฺนสฺสโร วิปฺปฏิสโร โหติ ก็ กโรมีติ วตฺตพฺพํ ฯ
 โส วกฺขติ ตมฺเห มา จินฺตยิตฺถ เถโร ตมฺหากํ ขมฺติ จิตฺตํ รูปสเมธาติ ฯ
 เตนาปี อริยสฺส คตทิสากิมฺเขน อญฺชลี ปกฺคเหตฺวา ขมฺตฺติ วตฺตพฺพํ ฯ
 สเจ โส ปรีนิพฺพุโต โหติ ปรีนิพฺพุตมญฺจญฺจํ กนฺตฺวา ยาว ลิวญฺจํ
 กนฺตฺวาปี ขมาเปตพฺพํ ฯ เอวํ กเต เนว สกฺกาเวนํ น มกฺกาเวนํ โหติ
 ปากตฺกเมว โหตีติ ฯ



ประโยค ป.ธ. ๙
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑. วิถีจิตดาวसानะติ ตทาลมฺพนปฺริโยสานานํ ชวนปฺริโยสานานํ วา
วิถีจิตตานํ อวสานะ ๑ ตตฺถ กามภวโต จิตฺวา ตตฺถเฏว อุปฺปชฺชมานานํ
ตทาลมฺพนปฺริโยสานานํ เสสานํ ชวนปฺริโยสานานํติ ฐมฺมานุสารถิยํ วุตฺตํ ๑
ภวํคกฺขเขวาทิ ยถิ เอกชวนวิธิตอ อธิกตฺรายุเสโส สียา ตทา ภวํคาวสานะ
วา อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺชติ อถ เอกจิตฺตคฺคฺขณายุเสโส สียา ตทา วิถีจิตดาวसानะ
วา อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺชติ ๑ ตถจฺจ อติตกมฺมาทิวิสยเมว ๑ ตสฺสํนํนฺตรเมวาทิ
อิมินา อนุตฺตารภวาทิมตํ ปฏิกฺกฺขิปปติ ๑ ยถารหนฺติ กมฺมกฺรณกาลสฺส
วิปากทานกาลสฺส จ อนุรูปวเสน ๑ อถวา วิปจฺจมานกมฺมมานุรูปํ อนุสยวเสน
ชวนสหชาตวเสน วา ปวตฺติ อนุรูปโตติ อตฺถโถ ๑ นนฺ จ อวิชฺชาอนุสย-
ปฺริกฺกฺขิตฺเตนาติอาทิจ วุตฺตํ ชวนสหชาตานุจ กถํ อนุสยภาโวติ ๑ นนฺ
โทโส อนุสยสทิสตาย ตาสมปฺปิ อนุสยโวหารโต ๑ อิตฺถา อกุสลกมฺม-
สหชาตานํ ภวปฺตถนาสหชาตานํ วา จุติอาสนฺนชวนสหชาตานุจ สงฺคโห
น สียา ๑ อวิชฺชาว อุปฺปหิณฺตถน อนุสยนโต ปวตฺตนโต อนุสโย ๑ เตน
ปฺริกฺกฺขิตฺเตน ปฺริวาริเตน ๑ ตณฺหานุสโยว มฺมํ ปฺธานํ สหการิการณญฺตํ
อิมสฺสชาติ ตณฺหานุสยมฺมโลโก ๑ สงฺขารเณนาติ กุสลากุสลกมฺมเมว กมฺมสหคต-
ผลสฺสาทิธมฺมสมุทาเยว จุติอาสนฺนชวนสหชาตานุจ วา เตน ชนฺนิยมานํ ๑
อวิชฺชาว หิ ปฺริกฺกฺขณฺนาทินเเว วิสยเ ตณฺหา นเมติ จิปนกสงฺขารสมฺมตา
ยถาวุตฺตสงฺขารว จิปนฺติ ๑ ยถาหุ

อวิชชาตณฺหาสงฺขาร-	สหเชหิ อปายินํ
วิสยาทินวจุณฺหาท-	นมนํ จิปนมฺปิ จ
อุปฺปหิเนหิ เสสานํ	ฉาทนํ นมนมฺปิ จ
จิปนกา ปน สงฺขารว	กุสลา ว ภวนฺตฺริชาติ ๑



๒. สมปยุตตธมเมหิ ปริศุคฺคยหมานนฺติ อุตตนา สมปยุตเตหิ
 ผสฺสชาติหิ ธมฺเมหิ สมปยุตตปจฺจยาทีนํ ปรีวาเรตฺวา กฺยุหมานํ ฯ สหชาตา
 ฯเปฯ ภูตฺตํ อุตตนา สหชาตานํ ปตฺติฏฺฐานภาเวน ปธานํ ๑ มโนปฺพุพฺพกมา
 ธมฺมาติ หิ วุตฺตํ ๑ ภาวนตรปฏฺธิสฺสณฺณวเสนํติ ปุริมภาวนตรสฺส ปจฺฉิมภาวนตรสฺส
 จ อญฺญมญฺญํ เอกาพทฺธํ วิย ปฏฺธิสฺสททฺทวเสน ๑ อฺปฺปชฺชมานเมว ปฏฺฐาติ
 น อิตฺโต กนฺตฺวาติ อธิปฺปาโย ๑ น หิ ปุริมภาวปริยาปฺนโน โกจิ ธมฺโม
 ภาวนตรํ สงฺกมฺติ ๑ นาปี ปุริมภาวปริยาปฺนนเหตุหิ วินา อฺปฺปชฺชติ
 ปฏฺธิโฆสฺสทีปมฺพุทฺทาที วียาติ อลฺมตฺติปฺปญฺเจน ๑ มนฺทํ หุตฺวา ปวตฺตานิ
 มนฺทปฺปวตฺตานิ ๑ ปจฺจุปฺปนฺนาลมฺพเนสฺวาปาลมฺกเตสฺส มโนทฺวารเร คตฺตินิมิตฺตวเสน
 ปญฺจทฺวารเร กมฺมณิมิตฺตวเสนํติ อธิปฺปาโย ๑

ปฏฺธิสฺสนฺธิ ๑เปฯ ลพฺภตฺติ มโนทฺวารเร ตาว ปฏฺธิสฺสนฺธิยา จตฺตุนฺนํ ภาวฺกานํ
 ปญฺจทฺวารเร ปน ปฏฺธิสฺสนฺธิยา ปจฺจุปฺปนฺนาลมฺพณภาโว ลพฺภตฺติ ๑ ตถาหิ
 กสฺสจฺจิ มโนทฺวารเร อาปาลมฺกตํ ปจฺจุปฺปนฺนํ คตฺตินิมิตฺตมารพฺก อฺปฺปนฺนํ
 ตทาลมฺพณปริโยสานาย จิตฺตวิธิยา อนนฺตรํ จุตฺติจิตฺเต อฺปฺปนฺเน ตทนนฺตรํ
 ปญฺจจิตฺตกฺขณายฺเก อาลมฺพเน ปวตฺตาย ปฏฺธิสฺสนฺธิยา จตฺตุนฺนํ ภาวฺกานํ
 ปญฺจทฺวารเร จ ฌาตกาทีหิ อฺปฺปฏฺฐาปีเตสฺส เทยฺยธมฺเมสฺส วนฺณาทีเก อารพฺก
 ยถารหํ ปวตฺตาย จิตฺตวิธิยา จุตฺติจิตฺตสฺส จ อนนฺตรํ เอกจิตฺตกฺขณายฺเก
 อาลมฺพเน ปวตฺตาย ปฏฺธิสฺสนฺธิยา ปจฺจุปฺปนฺนารมฺมณ ปวตฺติ อฺปฺปลพฺภตฺติ
 อยเมตฺถ สงฺเขโป ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง กับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๙

แปล มครเป็นไทย

๑. บทว่า **วิถิจิตตาวสาน** คือ (จิตฺตเกิดขึ้นแล้วดับไป) ในที่สุดแห่งวิถิจิตทั้งหลาย ซึ่งมีตทาลัมพะเนเป็นที่สุด หรือที่มีชวณะเป็นที่สุด ฯ ในธรรมานุสารณิ พระอนุรุทธาจารย์กล่าวว่า บรรดาภพเป็นคั่นนั้น วิถิจิตของสัตว์ผู้จิตจากภพแล้วเกิดในภพนั้นเท่านั้น ชื่อว่า มีตทาลัมพะเนเป็นที่สุด ของสัตว์ที่เหลือ ชื่อว่า มีชวณะเป็นที่สุด ฯ บทว่า **ภวญฺญกฺขเย** ความว่า ถ้ายังมีความเหลืออยู่แห่งอายุ (ของอภย) เกินกว่าวิถิแห่งชวณะ ๑ ในกาลนั้น จิตฺตเกิดขึ้นในที่สุดแห่งภวญฺญกฺแล้วดับไป หรือถ้ายังมีความเหลืออยู่แห่งอายุ (ของอภย) ชั่ว ๑ ขณะจิต ในกาลนั้น จิตฺต เกิดขึ้นในที่สุดแห่งวิถิจิตแล้วดับไป ฯ ก็ จิตฺตนั้น มีกรรมเป็นต้นที่เป็นอดีต เป็นอารมณ์อย่างเดียว ฯ ด้วยบทว่า **ตสฺसानุตรเมว** นี้ พระอนุรุทธาจารย์ ปฏิเสธมติของผู้มีวาทะว่า มีภพในระหว่าง (คือมีภพอื่นคั่นอยู่ระหว่างจิตกับปฏิสนธิ) ฯ บทว่า **ยถารหิ** ได้แก่ ด้วยอำนาจอนุรูปแก่เวลาที่ทำการ และแก่เวลาที่กรรมให้ผล ฯ อีกอย่างหนึ่ง อธิบายว่า โดยอนุรูปแก่ความเป็นไปอย่างเหมาะสมแก่กรรมที่กำลังให้ผล ด้วยอำนาจแห่งอนุสัย หรือด้วยอำนาจธรรมคืออวิชา และตัณหาที่เกิดร่วมกับชวณะ ฯ

มีการท้วงว่า ก็พระอนุรุทธาจารย์ กล่าวคำมีอาทิว่า **อวิชฺขานุสฺย-ปริกฺขิตฺเตน** (ปฏิสนธิจิต อันสังขารที่ห้อมล้อมด้วยอวิชขานุสัยให้เกิดอยู่) ไว้แล้วมิใช่หรือ ความที่อวิชาและตัณหาที่เกิดร่วมกับชวณะ เป็นอนุสัยจะมีได้อย่างไร ฯ แก้ว ความที่อวิชาและตัณหาที่เกิดร่วมกับชวณะ เป็นอนุสัยนี้ไม่มีโทษ (ไม่ผิด) เพราะอวิชาและตัณหาแม้เหล่านั้นก็เรียกว่าอนุสัยได้โดยมีสภาพเหมือนกับอนุสัย ฯ เมื่อจะถือเอาเนื้อความโดยประการนอกนี้ การสงเคราะห์อวิชาและตัณหาที่เกิดร่วมกับอกุศลกรรม หรือที่เกิดร่วมกับความปรารถนาภพ และที่เกิดร่วมกับชวณะอันใกล้ชิดต่อจิต (เข้าในคำว่า

อวิชชาอนุสยปริกขิตฺเตน) ก็ไม่พึงมี ฯ อวิชชานั้นเอง ชื่อว่า อนุสย เพราะนอนเนื่อง คือ เพราะเป็นไปโดยอรรถว่า ยังละไม่ได้ ฯ อันสังขารนั้น ซึ่งถูกอวิชชาห้อมล้อม คือ แวดล้อมแล้ว ฯ ตัณหานุสยนั้นแล เป็นมูล คือ เป็นประธานได้แก่ เป็นเหตุทำผลร่วมกันแห่งสังขารนี้ เพราะเหตุนั้น สังขารนี้ จึงชื่อว่า มีตัณหานุสยเป็นมูล ฯ

บทว่า **สงฺขารณ** ความว่า (ปฏิสนธิจิต) อังกุสตรกรรมและอกุสตรกรรมอันความประชุมแห่งธรรมมีผัสสะเป็นต้น ที่สหระคด้วยกรรม หรืออันความประชุมแห่งธรรมมีผัสสะเป็นต้นนั้น ที่เกิดร่วมกับขวนะอันใกล้เคียงจิตให้เกิดอยู่ ฯ จริงอยู่ ตัณหาห้อมล้อมวิญญูญาณไปในอารมณ์ อันมีโทษที่ถูกอวิชชาปิดบังไว้ สังขารตามที่กล่าวแล้ว ซึ่งเรียกกันว่า จิปนกสังขาร ห้อมล้อมวิญญูญาณไปในอารมณ์มีกรรมเป็นต้น) ฯ เหมือนอย่างที่พระอาจารย์ทั้งหลาย กล่าวไว้ว่า

อวิชชา ตัณหา และสังขาร ที่เกิดร่วมกับจิตของเหล่าสัตว์
ผู้เกิดในอบาย ปิดบังโทษแห่งอารมณ์ น้อมและห้อมล้อม
ไป (ในอารมณ์ที่มีโทษ) อวิชชานุสยและตัณหานุสย ที่ยัง
ละไม่ได้ ของเหล่าสัตว์ ผู้ถึงสุคติที่เหลือ ปิดบังโทษของ
อารมณ์ และน้อมจิตไป (ในอารมณ์ที่มีโทษ) แต่ในสุคติ
ปฏิสนธินี้ สังขารที่ชัดไป เป็นกุศลอย่างเดียว ฯ

๒. สองบทว่า **สมฺปยุตฺตมฺเมหิ ปรีคฺคฺยหฺมานํ** ความว่า ใจอันธรรมทั้งหลายมีผัสสะเป็นต้น ที่ประกอบกับตนแวดล้อม ประคับประคองอยู่โดยเหตุมีสัมปยุตตปัจจัยเป็นต้น ฯ คำว่า **สหชาตา** ฯเปฯ **ภูตํ** ความว่า ใจชื่อว่าเป็นประธาน เพราะ ฯ ความเป็นที่ตั้งอยู่แห่งธรรมทั้งหลาย ที่เกิดร่วมกับตน ฯ สมจริงดังที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า ฯ บทว่า **ภวนฺตรปฺปฏิสนฺธานวเสน** ความว่า ด้วยอำนาจการเชื่อมต่อระหว่างภพก่อนกับภพหลัง ขอให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน ฯ อธิบายว่า ใจกล่าวคือปฏิสนธิ ที่เกิดขึ้นเท่านั้น ห้อมตั้งอยู่ หาได้ไปจากโลกนี้แล้วตั้งอยู่ไม่ ฯ จริงอยู่ ธรรมไร ๆ ที่นับเนื่องในภพก่อน ห้อมไม่ล่วงล้ำไปสู่ภพอื่น ฯ

ทั้งย่อมไม่เกิด เว้นจากเหตุที่นับเนื่องในภพก่อน เปรียบเหมือนเสียงสะท้อน แสงสว่าง และดวงตรา เป็นต้น ฉะนั้น ดังนั้น พอกันทีกับความชักช้าเกินไป ๆ ชวนจิตเป็นธรรมชาติอ่อนกำลังเกินไป ชื่อว่า เป็นไปอ่อน (ในมรณัสสนาวิถิ) ๆ อธิบายว่า เมื่ออารมณ์ที่เป็นปัจจุบันนั่นเอง มาสู่คลอง (มาปรากฏ) ในมโนทวาร ด้วยอำนาจคตินิมิต ในปัญจทวาร ด้วยอำนาจกรรมนิมิต (ความตายย่อมมี) ๆ

หลายบทว่า ปฏิสนธิ ฯเปฯ ลพฺภติ ความว่า ความที่ปฏิสนธิจิต (๑ ขณะ) และภวังคจิต ๔ ขณะ มีอารมณ์เป็นปัจจุบัน ย่อมได้ในมโนทวารก่อน แต่ความที่ปฏิสนธิเท่านั้น มีอารมณ์เป็นปัจจุบัน ย่อมได้ในปัญจทวาร ๆ จริงอย่างนั้น ในคำว่า ปฏิสนธิ ฯเปฯ ลพฺภติ นี้ มีความสัจเบบดังนี้ว่า เมื่อจิตเกิดขึ้นในลำดับแห่งวิถิจิต อันมีตทาลัมพะณะเป็นที่สุด ซึ่งปรารภ คตินิมิตที่เป็นปัจจุบัน อันมาสู่คลอง (อันมาปรากฏ) แก่คนบางคน ในมโนทวาร เกิดขึ้น ย่อมได้ความเป็นไปในอารมณ์ที่เป็นปัจจุบันแห่งปฏิสนธิจิต (๑ ขณะ) แห่งภวังคจิต ๔ ขณะ อันเป็นไปในอารมณ์ที่มีอายุ ๕ ขณะจิต ในลำดับแห่งจิตนั้น แต่ย่อมได้ความเป็นไปในอารมณ์ที่เป็นปัจจุบันแห่งปฏิสนธิ ซึ่งเป็นไปในอารมณ์อันมีอายุ ๑ ขณะจิต ในลำดับแห่งวิถิจิตและจิตที่ปรารภเป็นต้น ในไทยธรรมทั้งหลาย อันคนผู้เป็นญาติเป็นต้นเข้าไปตั้งไว้ เป็นไปตามสมควรในปัญจทวาร ๆ

พระเทพมหาเจติยาจารย์ ปญฺณาสิริ วัดพระปฐมเจดีย์ จ.นครปฐม
สนามหลวงแผนกบาลี

เฉลี่ย
ตรวจแก้.